

2013/2014

Matieland

[VOEDSELEKERHEID | AKWAKULTUUR | DIVERSITEIT | KANSELIERSTOEKENNINGS
TEGNO-TOEKOMS | FUTURIST | KANKERINSTITUUT | WOW-PROJEK
KHUMBA | TOEKOMSKUNS | VARSITY SPORT | ALUMNI | STUDENTE]

**WETENSKAP
& ETIEK:**
**Opkoms
van die
supermens**

MEET TV
CELEBRITY
DR DARREN

JOU
toekomsgerigte
UNIVERSITEIT

Inspiring thought leadership across Africa and beyond

We are expanding our footprint in Africa, bringing executive education to those with a desire and passion for learning. For every stage of your individual or organisational development, USB-ED offers an appropriate learning intervention that forms part of a continuous growth path. [Enrol today.](#)

Interventions may be presented in-house, anywhere in Africa. Contact us: info@usb-ed.com / +27 21 918 4488

Matieland

ALUMNI

UNIVERSITEIT
STELLENBOSCH
UNIVERSITY

INGETEKEN OP MATIELAND?

Matieland, met sy vars alumni- en Universiteitsnuus, word gratis aan alumni gestuur wat daarop inteken. Kies tussen die gedrukte weergawe (meestal in Afrikaans) en 'n aanlynweergawe. Aanlyn is *Matieland* volledig in Engels beskikbaar.

MAAK SÓ OM IN TE TEKEN:

1. **SKAKEL** ons by tel. 021 808 2709/10/11 of
2. **E-POS** ons by alumni@sun.ac.za

WEET JY VAN DIE ALUMNI-HUBS?

Die Stellenbosch Alumniverhoudinge-span rig plaaslike en internasionale alumni-nawe (oftewel *hubs*) op om die skakeling tussen alumni onderling te verbeter deur gereelde netwerkings- en sosiale geleenthede aan te bied.

VIR MEER INLIGTING oor hoe om 'n hub in jou area te stig of by een van ons gevestigde hubs aan te sluit, stuur 'n e-pos na alumni@sun.ac.za.

SUBSCRIBED TO MATIELAND?

Matieland, jam-packed with alumni and University news, is available free of charge to alumni subscribing to the magazine. Choose between the printed version (mostly in Afrikaans) and an online version. The online version is available in English.

HOW TO SUBSCRIBE:

1. **PHONE** us at tel. 021 808 2709/10/11 or
2. **E-MAIL** us at alumni@sun.ac.za

DO YOU KNOW OF THE ALUMNI HUBS?

The Stellenbosch Alumni Relations team are establishing alumni hubs both locally and internationally to connect alumni in specific regions with one another through regular networking and social events.

FOR MORE INFORMATION on starting or joining an existing hub in your area, send an e-mail to alumni@sun.ac.za.

University of Stellenbosch
Matieland
Volume 10 Number 1
Autumn 2013

VIND ONS HIER/FIND US HERE:

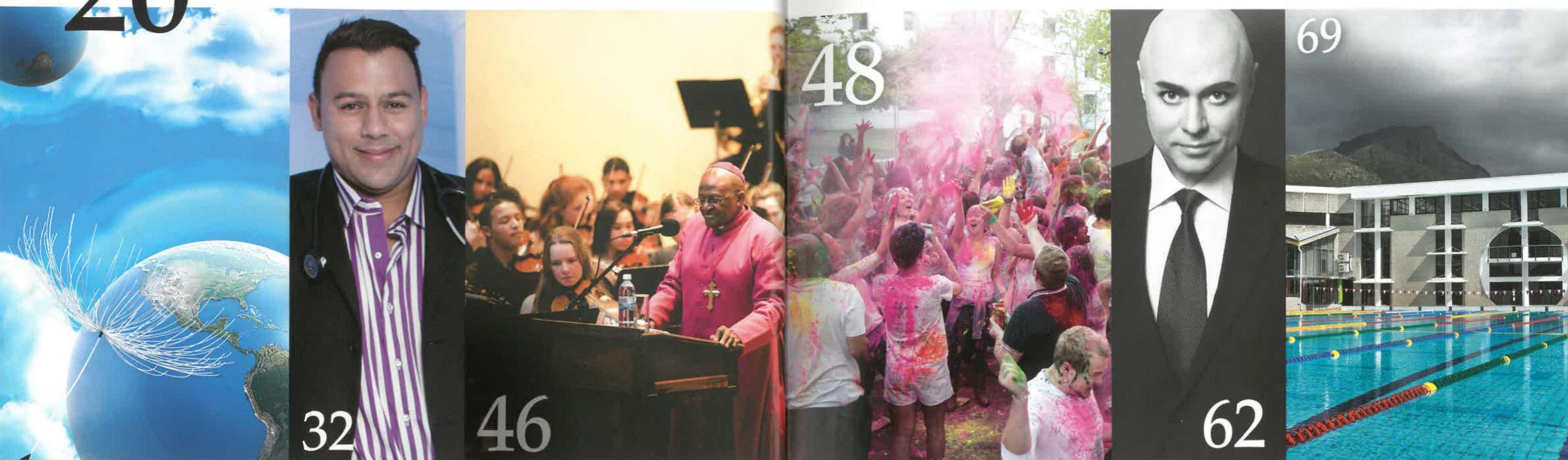

20

inhoud

Matieland
2013/2014

contents

32

46

48

62

69

GEREELD | REGULAR

- 1 Inligtingsblad | Information page
- 4 Redakteursbrief | Editor's letter
- 5 Briefe | Letters
- 37 Konvokasie | Convocation
- 42 In memoriam
- 72 Agterblad: Kamer van Herinnering

TOEKOMS | FUTURE

- 10 Nog slimmer (en wyser) die toekoms in
- 12 Wat is te ete oor 'n dekade of vyf?
- 14 Die toekoms van die geskiedenis
- 15 South Africa - who will fill the power vacuum?
- 16 Die tegno-toekoms
- 17 The future of health care - today
- 18 Supermens
- 20 The future of the natural environment
- 22 So you want to be a futurist?
- 24 Só bied US die uitdagings van die toekoms die hoof
- 25 Vernuwingplan vir US se kampusse
- 26 Careers of the future
- 28 Unravelling the biochemical factory of life
- 30 Concentrating solar power to light up the future

BETROKKE | INVOLVED

- 32 Alumni profile: Dr Darren Green
- 35 Nyukela notes
- 36 Dagboek
- 38 Substansiële skenkings ondersteun US se uitnemendheid
- 40 Meer Mandy's vir joernalistiek

52

“Dit is 'n smeltkroes van kultuur, ongelooflike kameraderie, goeie kos ...”

JOU UNIVERSITEIT | YOUR UNIVERSITY

- 44 Nuusbrokkies | News snippets
- 45 Personeelnuus | Staff news
- 46 10 Feeste vol musiek
- 47 10 Jaar van WOW!
- 48 Diversiteitsviering verenig Maties
- 50 Navorsingsprojek belig swart middelklas se groei
- 52 Fakulteitsnuus | Faculty news
- 54 Institusionele brokkies | Institutional snippets

‘n Rooikeukolpenjie algemeen in Zimbabwe

AKTUEEL | CURRENT

- 62 WAT & Nataniël woeker met Afrikaans
- 63 Wip in sebratjie se stert
- 64 Boekmerk
- 66 Toekomskuns
- 68 Facelifting tertiary sport in SA
- 69 Swembad-droom nou realiteit
- 71 Sportnuus | Sport news

Toekoms-kuns

66

STUDENTE | STUDENTS

- 56 Imagine a Matieland
- 57 Neelsie, die ewige student
- 58 Só dink ek oor die toekoms
- 59 Nuusbrokkies | News snippets
- 60 Nuwe fasiliteite vir studente

Geheim van Langenhoven se skedel opgelos

Johan Olivier, Oudtshoorn

CJ Langenhoven ("Sagmoedige Neelsie") se testamentêre bemaking van sy skedel aan die Universiteit Stellenbosch kon dalk wel in Maart 2003 prakties nagekom word.

In dié maand is sy en "Vroutie" se oorskotte in die ou begraafplaas op Oudtshoorn opgegrawe en weer op 30 Maart by Arbeidsgenot, naby Langenhoven se oorspronklike sonwyser, begrawe – met skedel en al. Dít was nodig omdat vandalisme in die ou begraafplaas hoogty gevier het.

Ons om die geopende graf het dit as 'n besondere gewyde oomblik ervaar om van 'aangesig tot aangesig' met dié groot gees van 'n vorige geslag te kon verkeer.

Die skedel het goed bewaar gebly, met fyn plantworteltjies wat daarop vasgegroei en soos aartjies vertoon het. Wat 'n voorreg was dit nie! Neelsie het mos gesê: "In Mens wik, God beskik, die erflater beskik, die erfgename swik."

Johan, eneriusprofessor aan Unisa, was destyds Voorsitter van die Arbeidsgenotkomitee en die CJ Langenhoven-gedenkfonds.

Not caught out this time

William Smith, Luxembourg

Early in 2013, I decided that it was time to get married and I was looking for a very special way to propose. While contemplating proposal ideas, I remembered the time when we were both students at Stellenbosch.

Late one evening, I arranged a date with my wife-to-be, Liezl von Zeuner, on the Theology building's balcony. A friend of mine studied theology and I borrowed his student card. We had barely laid down the picnic blanket and poured wine when the Dean of the Faculty trapped us and ruined a romantic evening!

On Sunday 18 August, Liezl and I went back to Stellenbosch under the pretext of celebrating a recent achievement. We visited familiar places and reminisced about our student years.

As the day drew to a close, we headed

back to Cape Town and I made sure to drive past the Theology building. I stopped outside and we laughed about the time we were caught. I insisted that we should celebrate with champagne and produced a bottle and two glasses from the boot.

It took considerable encouragement to get Liezl to come along, as she was not prepared to get caught again. This time, however, I had arranged permission with the Dean and produced an access card to gain entry to the balcony. I went down on one knee and asked Liezl to marry me.

She said YES! We are so happy and excited about getting married. Special thanks to Lienna Hoffman and Marieke Brand.

Congratulations, William and Liezl! The couple got married on 14 December. Ed.

Dis goed dat toppresterders, toekennings en innovasie soveel aandag in *Matieland* se artikels kry, maar ek wonder of dit nie veroorsaak dat die ware impak van die US oor die jare heen misgekyk word nie.

Sommige van hulle haal darem 'n sinnetjie in die "In Memoriam"-afdeling van *Matieland*.

Universiteit Stellenbosch, is dit nie waar jou ware betekenis opgesluit lê nie – nie net in die lang dun stam van die kiepersol bo die grond nie, maar gearnker in die groot wortel onder die grond? Wat van 'n navorsingsprojek om die fenomenale fisiese, ekonomiese en sosiale impak van die meerderheid produkte van ons alma mater te meet?

Geen artikels is oor hulle geskryf of titels

Moenie hierdie bydraes miskyk nie

Theo van Niekerk,
Sandbaai, Hermanus

Prévot and Mareli

Adapting to life in Johannesburg

Prévot van der Merwe, Sandton

On my birthday five years ago, my wife (girlfriend at the time) and I filled her white Citi Golf to the brim with the totality of our life's possessions and set off from Somerset West to Johannesburg.

Up to that stage, I had only ever been to Johannesburg once as a young one, and my memories only contained a brief visit to Montecasino and a visit to the Apartheid Museum – both unsettling but essential destinations for any person seeking to understand the fabric of South Africa.

Thirteen hours and only two stops later, the 'trans Africa sans air-conditioning' journey to Johannesburg was over. After two days of acclimatising to our new apartment in Melrose (first time in my life that I had lived more than 5 km from a wine farm), it was time to test whether or not my LLB degree had prepared me for real life and real lawlessness. I knew that it was not going to be *Boston Legal*, but I still drastically underestimated the amount of photocopying, driving and boss-based

errands that I was subjected to.

Nevertheless and over time, the huge city that I was staying in the middle of, sucked me in. I had to resist buying a second-hand BMW and a gun, which were at odds with my Bohemian upbringing. As the years went by, the holidays to Cape Town turned into holidays in the Bushveld. On the odd visit to Cape Town, I found that everybody was driving very slowly and that waiters in restaurants seemed much less interested in their customers than their Vine and Twitter feeds.

Ultimately though, people are largely the product of their environment.

A human is an adaptable thing and it would seem that I have become accustomed to, and proficient at, operating as a corporate lawyer in Johannesburg. I am sure that if I stayed in Noetzie, I would have been just as content, albeit adapted in a much different way. One certainty remains, however: If my firm announces the opening of its Clifton branch, my transfer application will be submitted within seconds.

**MATIELAND SE AANLYN WEERGawe:
SÓ SÊ JULLE**

Matieland

Geluk met 'n PUK uitgawe. Ek het dit werklik van voor tot agter geniet in terme van inhoud, ontwerp en uitleg. Wat 'n lekkerte. Julle is nou omrent "mod" en mobiel!

– Hannes Loubser

Ek wil julle net geluk wens met nog 'n uitstekende en insiggewende uitgawe! Ek geniet dit altyd om die *Matieland* te ontvang en dit maak my trots om 'n oud-Matic te wees as ek lees wat die Universiteit alles vermag en by betrokke is. Dankie vir die lekkerleesformaat en balans van berigte en stories; dit maak dit 'n lekker leeservaring.

– Nerien Coetzer

Nie net is die inhoud baie interessant nie – julle bladuitleg en hierdie formaat is baie treffend en lekker om te gebruik. Geluk!

– Ina Smith

African elephants are skilled in their environment. They use their tusks, trunks and feet to find food and water, and survive in any situation.

We offer education that will make you thrive in any place and position.

We know Africa, we train its leaders

Master's Degrees

MBA

- MPhil in Development Finance
- MPhil in Management Coaching
- MPhil in Futures Studies

Postgraduate Diplomas

PGD in Leadership

- PGD in Development Finance
- PGD in Project Management
- PGD in Futures Studies

PhD

Executive Education

Learn more about the

University of Stellenbosch Business School at www.usb.ac.za • +27 (0)21 918 4246 • usbcom@usb.ac.za

University of Stellenbosch Business School

Die Universiteit Stellenbosch is **inklusief, innoverend en toekomsgerig ...**

Só lui die US se nuwe visie. *Matieland* het onlangs onderskeidelik 'n kykie gebied in die US se strewe na groter **inklusiwiteit** en sy **innoverende** aard. Oor die volgende paar bladsye vind ons meer uit oor die **toekomsgerigte** denke van jou Universiteit.

- 10** Toekomsblik
- 12** Voedsel
- 14** Geskiedenis
- 16** Tegnologie & Health care
- 18** Supermens
- 20** Ecology
- 22** Futures research
- 24** Denkleierskap
- 25** Moderne kampus
- 26** Careers
- 28** Biochemistry
- 30** Sustainable energy

TOEKOMS/FUTURE

slimmer (en wyser) DIE TOEKOMS IN

“Draai elke klip om en vra: Hoekom is dit so? Hoekom doen ons dit so? Hoe kan die wêreld oor 50 jaar lyk?” So gesels **prof Eugene Cloete**, Viserektor: Navorsing en Innovasie aan die Universiteit Stellenbosch – bekend daarvoor dat hy mense anders wil laat dink en optree. En hy is nie bang om die *status quo* te bevraagteken nie. **Wiida Fourie-Basson** vind meer uit.

Teen 2050 gaan ons vir meer as 13 miljard mense op hierdie aarde moet kos gee, verduidelik prof Eugene Cloete. Én dit op ’n volhoubare manier doen. Elkeen op aarde het ’n reg tot kos, skoon water, veilige huisvesting, opleiding en werkgeleenthede. Maar hoe op aarde gaan ons dit vir 13 miljard mense regkry? Volgens prof Cloete is ’n volhoubare toekoms een van die grootste uitdagings wat Afrika en die res van die wêreld in die gesig staar. Ekonomiese groei, maar sonder die negatiewe impak.

“Dit is van kardinale belang dat ons ekonomiese groei – daardie ideal van 5–10% groei per jaar – móét skei van die verbruik van goedere wat afhanglik is van nie-herniebare grondstowwe, soos byvoorbeeld fossielbrandstof.

“Daar móét ekonomiese groei wees, maar dit moet ’n nuwe soort ekonomie wees, waar Bruto Nasionale Produk ontkoppel is van die verbruik van nie-herniebare hulpbronne. ’n Nuwe ekonomie wat nie ’n negatiewe impak op ons water, grond, lug, klimaat en oseane het nie. Die nuwe ekonomie van

byvoorbeeld ’n Google of Facebook.’ As ons dié twee begrippe (ekonomiese groei en verbruik van grondstowwe) van mekaar kan ontkoppel, redeneer hy, dan begin ons praat van ’n nuwe soort rykdom: ’n wêreld waar almal skoon drinkwater en sanitasie het, waar vroue dieselfde status as mans geniet, waar almal toegang het tot opleiding, mediese dienste en werkgeleenthede, en waar almal huise en grond besit.

Die vraag is of dit net gaan oor die oorlewing van die sterkstes, of sal ons verstand ons tot wysheid dwing?

Met ander woorde, nie ’n terugkeer na ’n utopiese pre-industriële wêreld nie. Maar eerder op die regte pad na ’n slimmer, meer deurdagte, intelligente en volhoubare toekoms.

“Daar is mense wat redeneer dat tegnologie die mensdom gaan red.

Maar ek is nie so seker nie. Ons het beide tegnologie én ’n verandering in mense se manier van dink en doen nodig. Dán het ek hoop vir die mens se toekoms in hierdie wêreld. Dit bring ons terug by die ontkoppeling van ekonomiese groei en die verbruik van skaars hulpbronne – tegnologie kan ons help om dit reg te kry. Maar sonder die gepaardgaande gedragsverandering sal dit nie voldoende wees nie.

“Op die uiteinde is ons oorlewing ’n ekologiese fenomeen. Op die mees basiese vlak dryf ons gene ons om oorlewing te verseker. Ons is ook afhanglik van ons aarde as ekosisteem en ons gedrag daarbinne. Die vraag is of dit net gaan oor die oorlewing van die sterkstes, of sal ons verstand ons tot wysheid dwing?”

Maar op ’n meer praktiese vlak, meen hy, is daar ’n paar uitdagings wat die hoof gebied moet word om ’n volhoubare toekoms te laat realiseer. En op dié vlak het ’n universiteit soos die Universiteit Stellenbosch (US) soveel kennis, innovasie en vernuwendende denke om met die res van die wêreld te deel.

Prof Eugene Cloete is die Viserektor: Navorsing en Innovasie.

Watter rol moet die universiteit van die toekoms speel?

Universiteite huisves ’n rykdom van kennis oor uitdagings soos water, skoon energie, voedselsekerheid, onderwys en opleiding, grondbesit en gebruik, transformasie, tegnologie, gesondheid, behuising en selfs as die draer van hoop. Dit bied ook die platform waar vandag en môre se leiers gestimuleer kan word om met nuwe maniere van doen voren dag te kom.

So sê prof Eugene Cloete.

Maar wat is planeet aarde se dwingendste kwessies?

’n Handige indeks, vertel prof Cloete, is die akroniem **WEALTH** waar die W staan vir *water* en *women* (die opheffing van vroue); die E vir *energy* (energie), *education* (opvoeding), *employment* (werk) en *equity* (billikhed); die A vir *agriculture* (landbou) en *access* (toegang tot opvoeding, energie, kos, ens.); die L vir *leadership* (leierskap) en *land* (grond); die T vir *technology* (tegnologie) en *transformation* (transformasie); en die H vir *health* (gesondheid), *housing* (behuising), *hope* (hoop) en *happiness* (geluk).

Toegang tot skoon drinkwater

Skoon water is ’n basiese voorvereiste vir ekonomiese groei. Siek mense kan nie werk nie. Tog is daar 1,2 miljard mense in die wêreld sonder toegang tot skoon water en sterf daar daagliks 750 mense weens wateroordraagbare siektes – een uit vyf van hulle is kinders jonger as vyf jaar.

Die status van die vrou in Afrika

Vroue in Afrika moet erkenning kry en bemagtig word vir die belangrike rol wat hulle speel wanneer dit kom by voorbeeld die landbou, die opvoeding van hul kinders en veral leierskap.

Meer en skoner energie

Die gebrek aan voldoende energie is tans die mees beperkende faktor vir ekonomiese groei. Die onverpoosde voortsetting van die gebruik van fossiel-brandstof, wat bydra tot aardverwarming, word deur hierdie energienood genoodsaak. Volhoubare ontwikkeling gaan egter verg dat ons teen 2050 slegs skoon energie sal moet gebruik.

Onderwys en opleiding

Opleiding en werkgeleenthede is

die sleutel tot die uitwissing van ekonomiese ongelykhede en armoede. Elke gegradeerde het ’n onmiddellike positiewe impak op ten minste vier ander mense. Opleiding breek die armoedesiklus en daar behoort dus strategies in dié “bate”belê te word. Dalk is gratis skool- en universiteitsopleiding die antwoord.

Landbou

Landbou beteken voedselsekerheid. Tussen 40 en 50% van ons land se bevolking het nie voedselsekerheid nie. Dit kan grotendeels toegeskryf word aan armoede en nie voedselskaarsheid nie. Danksy die regering se sosiale toelaes het mense darem geld om kos te koop.

Daarom sien ons nie protesoptogte oor kos nie. Maar dit los nie die probleem van werkloosheid op nie en dit is ook nie op die lange duur volhoubaar nie. Landbou kan en behoort een van die prioriteite in SA te wees, nie net ten opsigte van werkskepping nie, maar ook om voedselsekerheid te waarborg.

Grond en eienaarskap

Wanneer mense hul eie stukkie grond en huis besit, dan het hulle iets om te verloor vereis ’n visie, ’n plan én aksie. **M**

en iets om voor te veg. Die besit van eiendom laat jou voel jy hoort iewers. Die uitdaging hier is om die negatiewe gevolge van snelle verstedeliking te voorkom. Ons sal die platteland oponuit moet ontwikkel met ’n fokus op landbou.

Transformasie en tegnologie

Nuwe tegnologieë bied ons die geleentheid om ekonomiese groei en die verbruik van natuurlike hulpbronne toenemend meer onafhanklik van mekaar te bedryf. Maar dit gaan hand-aan-hand met ’n totale transformasie en harde paradigma-skuiwe in hoe ons dink en doen in hierdie wêreld.

Gesondheid

Tegnologie sal toenemend ’n groter rol speel in mense se welwees. Dit is beslis die sektor waar tegnologie reeds die grootste impak het en in die toekoms sal hê.

Hoop

Hoop is ongelukkig ’n tweesydende swaard. Vals hoop kan ’n mens vernietig, soos wanneer jy ’n beter lewe belowe word, maar dit realiseer nie. Ware hoop vereis ’n visie, ’n plan én aksie. **M**

Wat is te ETE oor 'n dekade of vyf?

Rot, geneties aangepaste organisme of vis? Kapsules of vark? Waarmee sal ons ons mae oor 50 jaar volmaak? **Engela Duvenage** het by 'n paar US-kenners gaan kers opsteek.

Onthou jy die advertensie van die man wat 'n heerlike biefstuk in die restaurant bestel? En dan dra die kelner met groot flair vir hom 'n baksteen-rooi kapsule op 'n spierwit bord aan?

So futuristies behoort ons eetpatrone darem nie in die volgende dekades te word dat ons net van aanvullings leef nie, sê me Irene Labuschagne van die US se voedingsinligtingsentrum, NICUS. "Daarvoor is eet te veel van 'n emosionele en kulturele aktiwiteit vir mense."

Maar dat omwentelinge op ons borde én palette wag, is gewis. Tog voorsien dr Gunnar Sigge van die Departement Voedselwetenskap egter nie dat ons winkelrakke oor 50 jaar dramaties anders sal lyk nie. "Die veranderinge in wat ons sal eet, sal meer subtel wees danksy beter tegnologie, produkvervaardiging en -bereiding," voor spel hy. "Nuwe voedselpreserverings-tegnieke sal daar toe lei dat ons gunstelingprodukte heelwat minder preserveermiddels bevat, meer soos die vars produk proe, dalk 'n beter rakleeftyd hê én veiliger sal wees."

Geneties aangepaste kosse sal ál meer geëet word, veral omdat genetiese aanpassing die kweking van insek-, parasiet- en droogtebestande stapelvoedselsoorte, groente en vrugte vergemaklik. Produkte sal plaaslik geproduceer word en seisoenaal beskikbaar wees. "Ingevoerde produkte sal afneem, omdat mense meer bewus raak van die koolstofvoetspoor," reken Sigge.

Alternatiewe voedselbronne, soos gekweekte proteïene, akwakultuurprodukte en selfs insekproteïene, behoort op die rakke te verskyn, terwyl vars vleis en vleisprodukte skaarser en beslis duurder sal word in

vergelyking met ander proteïenbronne.

Prof Louw Hoffman, bekleér van die Suid-Afrikaanse Navorsingsleerstoel in Vleiswetenskap: Genomika tot Nutrionika in die Departement Vreekundige Wetenskappe, is bekend vir sy navorsing oor Suid-Afrikaanse wildspesies soos volstruis, koedoe, vlakvark, krokodil, kolgans en tarentaal. "Wildsvleis raak al hoe gewilder onder verbruikers wat gesonder, maarder rooivleisalternatiewe met eiesoortige sensoriese eienskappe soek," vertel Hoffman, wat glo dat die plaaslike én internasionale verbruik van eksotiese spesies al hoe meer sal toeneem.

"Knaagdiere is gewild in die sogenaamde bushmeat trade; waarom dan nie ook op gewone spyskaarte nie?"

By 'n onlangse internasionale kongres het hy veral Westerse kongresgangers laat gril met sy voorspelling dat knaagdierspesies soos rietrotte, reuseerotte en ystervark toenemend deel van ons dieet sal word. Wêreldwyd word tot 90 knaagdierspesies reeds deur verskillende kulture geëet, en 'n onlangse studie toon dat Wes-Afrikane in landelike gebiede tot 90% van hul diere-proteïene daaruit verkry.

Lede van die *Rodentia*- of rotfamilie flooreer omrent oral, oorleef op feitlik enige soort kos, en teen maklik aan. G'n wonder dan dat daar reeds webgidse bestaan oor hoe om kleinskaals met rietrotte te boer nie!

"Knaagdiere is gewild in die sogenaamde *bushmeat trade*; waarom dan nie ook op gewone spyskaarte nie?" vra prof Hoffman. "Nie-tradisionele vleissoorte sal toenemend in die wêreldmark verskyn – het sy wettig of onwettig van oorsprong – omdat mense in die sogenaamde wêrelddorp oor die aardbol heen versprei is, maar steeds kosse wil eet wat hulle in hul geboorteland kon kry."

Met watter diere dink prof Nick Vink van die Departement Landbou-economie sal daar geboer word? Lewende hawe, sê hy, weens die vraag na veral hoender, suiwelprodukte en varkyleis.

"Sodra mense verstedelik en hul inkomste verbeter, begin hulle diereproteïene eet, en dan is hoender of vark hul keuses omdat dit goedkoper as rooivleis is," vertel Vink, wat graag oor vooruitskatting in die landboubedryf gesels. "Dan moet 'n mens sojabone kweek vir die hoendervoer, maar die boer met so 'n monokultuurproduksie het weer 'n impak op die omgewing."

Tien jaar gelede is ±100 000 hektaar sojabone in Suid-Afrika aangeplant. "Nou plant ons reeds 'n miljoen hektaar sojabone en sonneblomme, terwyl mielieproduksie afneem," voeg hy by.

Vink is nie bekommert dat die bedryf nie die doelwit van 70%-verhoogde produksie sal kan bybring om teen 2050 die geskatte 9,1 miljard mense op aarde te voed nie.

"Ons het die grond, kundigheid en kapitaal," sê hy, maar voeg terselfdertyd by dat die oorspoeleffek goed bestuur sal moet word. Verhoogde produksie sal die vraag na water en energie verhoog, en nuwe uitdagings en veranderende dinamiek op plaasvlak meebring. ■

"Volgens kenners van onder meer die VN se Voedsel- en Landbou-organisasie is akwakultuurprodukte reeds 'n miljard mense se vernaamste bron van proteïene."

AKWAKULTUUR

"**E**t vis, eet seekos. Jy sal gesonder wees, langer leef én slimmer wees." Dít was die boodskap van dr Kevan Main, Voorsitter van die Wêreldakwakultuurvereniging, in haar hoofrede by die 11de Akwakultuurassosiasi van Suider-Afrika (ASSA) konferensie wat onlangs deur die US se Afdeling Akwakultuur gereel is.

Dié konferensie het nie net op die groeiende wêreldvraag na onder meer vis en skulpvis gekonsentreer nie, maar ook op die potensiaal van akwaboeerdery om in Suid-Afrika vir voedsel én werk te sorg.

Volgens kenners van onder meer die VN se Voedsel- en Landbou-organisasie is akwakultuurprodukte reeds 'n miljard mense se vernaamste bron van proteïene.

G'n wonder dat akwaboeerdery so 'n belangrike rol in die Suid-Afrikaanse Nasionale Ontwikkelingsplan (NOP) speel om die doelwit van 'n miljoen landbouwante werksgeleenthede te haal nie.

In 'n artikel in die vaktydskrif *Food Security* voorspel 'n US-magisterstudent in sosiologie, David Olivier, dat die arbeidsintensieve mariene akwakultursektor op Saldanhabaai aan die Weskus tot 28 keer sy huidige grootte kan groei en tot 2 500 mense van 'n direkte werksgeleenthed kan voorsien. Olivier reken dat die verbouing van onder meer oesters en mossels alternatiewe werk kan skep in 'n gemeenskap wat swaarkry nadat die ansjovis-, sardyn- en stokvisbedryf aan die Weskus afgeskaal is. Hy waarsku egter dat hierdie groei van sekere reguleringkwessies en die nakoming van markvereistes afhang. ■

HET JY GEWEET?
Vanjaar is die Afdeling Akwakultuur in die US se Departement Genetika 25 jaar oud.

INDIVIDUELLE INNAME VAN VIS, OESTERS, MOSSELS & ANDER AKWAKULTUURSPESIES PER JAAR

19 KG
Wêreldgemiddeld

6,5 KG
Suid-Afrika

40% van seekos wêreldwyd = geproduceer in vistelerye

WÊRELDPRODUKSIE van akwakultuurprodukte:

88,5% AFRIKA-LANDE
CHINA & JAPAN 2,2%

UITBREIDINGS IN VOLGENDE 10 JAAR:

Nigerië, Mosambiek, Egipte, Suid-Afrika, Lesotho, Uganda

PLAASLIKE INKOMSTE (2010)

R355 MILJOEN = perlemoen

R14,4 MILJOEN = oesters

R9,1 MILJOEN = mossels

Die toekoms van die **GESKIEDENIS**

Dit is 'n cliché dat 'n mens die verlede moet verstaan om die hede te verstaan. Maar in enige cliché is daar tog 'n element van waarheid. **Prof Albert Grundlingh** van die Departement Geskiedenis vertel meer.

Tussen die verlede, die hede en die toekoms is daar 'n spel wat altyd voor die hand liggend is nie. Om die dinamiek beter te verstaan, is dit nuttig om sekere drywers daarvan uit te wys.

Nostalgie

Een manifestasie van die invloed van die verlede is om te let op nostalgie as 'n mekanisme waardeur die verlede hom of haar in die hede aanmend.

In die Suid-Afrikaanse letterkunde is 'n onlangse voorbeeld daarvan die sensitiewe geskrifte en fyn waarnemingsvermoë van iemand soos Dana Snyman, wat oor 'n breë front tot wit Afrikaanssprekendes spreek. Snyman se werk, hoewel dit op die verlede gerig is, vervul ook 'n byna verswêë toekomstfunksie deur bloot die besef tuis te bring dat die gebeure en persoonlikhede waарoor hy skryf 'n afgehandelde verlede verteenwoordig. Dit is juis omdat dit so anders is en die historiese kontras met die hede so skril is, dat dit nostalgiese gevoelens oproep. Die strakke andersheid daarvan bevat by implikasie 'n rasionele heenwysing dat die vergange wêreld wat hy skets geensins meer as 'n bloudruk vir die toekoms kan dien nie.

Verbeelding

'n Ander tersaaklike dimensie is die kwessie van historiese verbeelding, oftewel die vermoë om ons terug te plaas in die verlede,

en historiese gebeure binne 'n spesifieke tydgenootlike konteks te evalueren.

... daar [is] nietemin 'n wesenlike skakel tussen die hede en die verlede, wat implikasies vir die toekoms inhoud.

Historiese verbeelding stel ons in staat om ons in 'n bepaalde tydsgees te verdiep en in te leef ten einde beter te begryp waarom sekere besluite geneem is. Maar omdat ons in die hede meer gedistansieer is van vorige gebeure, en die uitkomste reeds aan ons bekend is, kan ons die historiese verbeelding terselfdertyd teen die grein laat loop en die haalbaarheid van tydgebonden alternatiewe bedink en oorweeg. Indien ons dié insigte oordeelkundig aanwend, kan dit ons meer paraat maak om op grond van kennis van die verlede op die potensiële uitwerking en toekomstige gevolge van dergelike dwalinge in ons eie tyd te wys.

Generasieverskille

'n Laaste relevante oorweging is dié van generasieverskille. Hierdie verskil het onlangs op kampus geblyk toe 'n student gemeld het dat sy pa hom Stellenbosch toe gestuur het om dieselfde ervaring te geniet wat die pa 25 jaar vantevore gehad het.

Prof Grundlingh is die Voorsitter van die Departement Geskiedenis.

Nature abhors a physical vacuum – other forces will rush in to fill the void as soon as it is created. Surely, it can be no different with a power vacuum, writes **Nicola de Jager** of the Department of Political Science.

South Africa – who will fill the POWER VACUUM?

In South Africa, we have seen a steady decline in support for the dominant ruling party, the African National Congress (ANC). In 1994, the party received 53,8% of the voting-age population (VAP) vote. This declined to 38,8% in 2009. The VAP refers to everyone above 18 who is eligible to vote, and not necessarily those who have registered to vote.

However, the ANC's percentage of the valid vote (those who have registered) has only declined slightly from 66,4% in 1999 to 65,9% in 2009 (there was no voter's registration in the 1994 elections). This decline has nevertheless caused some to say that the party has reached its high-water mark. The implication of this – that South Africa may be moving towards a more competitive political system – is positive, as competition should encourage greater accountability and pressure to deliver.

But what the valid votes in accordance with the voter's roll hide is the percentage of the VAP that simply do not vote. This percentage has increased from 28,2% in 1999 to 40,2% in 2009. This means that more than 40% of South Africans prefer to opt out of the electoral system.

South Africa has been characterised as having a dominant-party system – a party system where one party continues to win over a prolonged period within an ostensibly democratic system. The ANC has brought much to be grateful for. The party and its reconciliatory president, Nelson Mandela, carried South Africa over the transition period, and served to unite South Africans. In addition, due to its liberation credentials, the ANC enjoyed widespread national and international legitimacy.

Sadly, however, the party has not always

been a good steward of the trust placed in it. Its decline in electoral support should therefore come as no surprise.

This leads me to two possible scenarios for South Africa's political future. Both stem from the strong possibility that the ANC's electoral support will continue to decline. The question arises: If the ANC's support is declining, who will rise to fill the power void?

In a vibrant democratic system, civil society will become more robust in meeting the social needs of society.

There could be a growing increase in those who, disgruntled with the current government or apathetic to the democratic processes, opt out of the democratic system. Instead of voicing their discontent by punishing the ruling party at the polls, they use extra-democratic options like violent demonstrations.

Along with this is the susceptibility of the disgruntled, and the youth in particular, to the baseless rhetoric of populists like Julius Malema, who promotes a society of consumption but not production. He offers the youth opulence and wealth, not through hard work, education or integrity, but through plundering the state and living off the spoils – an unsustainable future.

The second scenario requires civic mobilisation and the urgent lifting of education standards. In this scenario, the youth is taught the value of a democratic system and a good education, and how to contribute to society. It requires a maturing

electorate and a willingness to consider coalition governments.

In a vibrant democratic system, civil society will become more robust in meeting the social needs of society; the media will become more responsible in its reporting, but not less vigilant; and, society will become more aware of the importance of engaging within the democratic parameters (voting, and protesting without violence or intimidation).

A coalition government is likely to arise, maybe with the DA as the hub – not because of its widespread support, but due to its experience in governing. To break the racial ceiling, the DA will have to depend on other parties, especially as a legitimating mechanism. (It is thus a disappointment that the Agang-SA and DA coalition was stillborn.) The positive scenario is a robust, competitive two-party system with the ANC and an opposition party formed by coalition, where we move beyond identity politics and enjoy the benefits of accountability and competition, which engender incentives to be responsive to the needs of the public.

In the years ahead, a political power void is a strong possibility. The future of South Africa will depend on who and what fills that vacuum, and the maturity of South Africans to accept the outcome of those results. **M**

Nicola de Jager, a senior lecturer at the Department of Political Science, is a South African optimist, peppered with realism.

Die TEGNO-TOEKOMS

Nie so lank gelede nie was dit nog vir skrywers van wetenskapfantasieë moontlik om allerlei begeerlike uitvindings te bedink, wat eers iewers in die verre toekoms en met baie verbeeldingskrag deel van ons lewe sou kon word. **Willem Kempen** vertel meer.

Vandag is die werklikheid so verstommend soos wat jou verbeelding dit maak. En selfs al bestaan iets nie vandag nie, hoef ons selde lank te wag voor 'eendag' aanbreek – dit gebeur dalk sommer al volgende week of volgende maand. Nie net sál dit waar word nie; dit sal waarskynlik beskikbaar en bekostigbaar wees vir enigeen wat dit graag genoeg wil hê.

Neem nou maar die *transporter* in *Star Trek*. "Beam me up, Scotty" is nog nie 'n manier om gou by die supermark uit te kom of die kruideniersware sommer in die kombuiskas te laat verskyn nie. Tog is daar reeds asemrowende navorsing aan die gang om brûe tussen die digitale en die harde werklikheid te bou.

Navorsers aan die Massachusetts Instituut vir Tegnologie se navorsingsgroep oor tasbare media (Tangible Media Group) het byvoorbeeld onlangs gewys waartoe hul sogenaamde inFORM Dynamic Shape Display-tegnologie in staat is. Dié toestel stel 'n mens in staat om 'n voorwerp duisende kilometer weg akkuraat te manipuleer, asof dit reg voor jou is.

Aan die een kant daarvan is 'n Kinect, die bewegingsensor wat enigeen as deel van Microsoft se Xbox-videoopeletjie-konsole kan koop, en 'n projektor.

Aan die ander kant van die digitale verbinding is 'n reeks gemotoriseerde pennetjies wat die data wat op die Kinect ingevoer word, akkuraat kan vertolk. Jy kan

dus byvoorbeeld 'n bal aan jou kant heen en weer laat rol, dit optel, op iets balanseer, en dies meer, en die pennetjies laat gebeur onmiddellik presies dieselfde met 'n bal aan die ander kant. Of plaas 'n voorwerp onder die projektor aan die een kant, en die pennetjies 'bou' 'n identiese weergawe daarvan aan die ander kant.

Selfs die plesier van lekker eet of drink kan die brug na die digitale wêreld oorsteek.

Al wat nou hoef te gebeur, is dat die skaal, presisie en motorkrag van die hele stelsel uitgebou word, en 'n hele nuwe wêreld gaan oop.

Dié ontwikkeling getuig ook van 'n ander tendens waarvan ons nog net die begin gesien het: die integrasie van verskillende soorte tegnologieë, werkswyses en stelsels. Die toestelle waarmee ons werk, speel en skep, beweeg reeds al hoe nader aan mekaar. Boonop is die inligting wat dié masjiene onderling deel, by die dag meer gevorderd. Gevolglik sal die grense van ons privaatheid al hoe meer getoets word, en sal ons interessante nuwe vroe moet beantwoord.

VOLG HIERDIE SKAKEL vir 'n kort video oor die inFORM Dynamic Shape Display: www.youtube.com/watch?v=oU9xNujkNo

Willem Kempen is 'n oudredakteur van *Die Matie*, 'n oudassistent-redakteur van *Beeld* en tans tegnoskrywer by Media24. Sy kinders besit 'n Wii, waarop hy soms ook 'n beurt kry om te speel.

The future of HEALTH CARE – today

Wilma Stassen, a writer at the Faculty of Medicine and Health Sciences, takes a look at some of the country's biggest health-care challenges, and speaks to experts about their forecasts for the future.

Media reports about health care seem to be conflicting. Some warn that evolving superbugs will set medicine back to pre-penicillin days, while others reckon that today's children will likely live to see 100.

South Africa's health-care landscape is transforming rapidly – not only in terms of emerging trends in disease, but also being on the brink of a health systems overhaul that will result in major changes in medical practice. We are possibly heading for a better future, but for now (and probably for years to come), the medical fraternity still has to battle some fairly large dragons.

Non-communicable diseases

A deadly new trend is the rise in non-communicable diseases (NCDs). NCDs, also called lifestyle diseases, include conditions such as hypertension, diabetes and heart disease, and are associated with lifestyle factors such as diet, exercise and tobacco and alcohol use.

"Hypertension, diabetes and lung disease are among the top 20 conditions seen in primary care and are expected to mushroom even further," remarks Prof Bob Mash, Head of the Faculty's Division of Family Medicine and Primary Care. Although NCDs generally affect people in old age, many NCD-related deaths in South Africa occur among the working-age population.

Although treatable, the only way to "turn off the NCD tap" is through lifestyle interventions, Prof Mash explains. The Department of Health has made some progress in addressing some of the underlying factors, such as promulgating smoking regulations and imposing restrictions on the amount of salt permitted in bread, "which will lead to massive reductions in people dying from stroke and ischemic heart disease," Mash explains. But more of these types of interventions are needed to turn the situation around.

HIV/Aids

HIV/Aids is one of the country's biggest health challenges, and after a mammoth effort from the health community, HIV infections are showing signs of decline. If prevention and treatment efforts are maintained, this trend is expected to continue.

The large-scale roll-out of antiretroviral treatment has seen patients starting treatment before becoming seriously ill, resulting in fewer Aids-related deaths. But the battle is far from over and scientists continue to search for solutions, especially with the looming threat of drug-resistant strains of HIV.

According to Prof Wolfgang Preiser, Head of the Faculty's Division of Medical Virology in the Department of Pathology, there have been a number of cases where patients were cured. However, none of these are feasible on a large scale. Current research trends point towards "treatment as prevention", the use of microbicides (compounds that kill the virus before infection occurs) and the development of vaccines. "There are some promising first results, but we still have a long way to go," comments Preiser.

Tuberculosis

Tuberculosis (TB) remains a huge challenge, not only in the context of HIV, but especially with the emergence of increasingly drug-resistant strains. Multidrug-resistant TB now affects about one in five patients and extensively drug-resistant TB is also on the rise, says Rob Warren, associate professor in the Faculty's Division of Molecular Biology and Human Genetics.

Despite the poor prospects, there have been some major advances in the field of TB, which could see an improvement in diagnosis and treatment in years to come. A new test that can diagnose TB and certain drug-resistant strains in less than two hours, called the Xpert MTB/RIF, is being rolled out

across South Africa, and patients who used to wait weeks for a diagnosis will now be able to start treatment immediately.

Another breakthrough is the US Food and Drug Administration's approval of bedaquiline, the first new anti-TB drug in decades, for use in drug-resistant TB. "Stellenbosch University was instrumental in collecting the required data for that to happen," says Andreas Diacon, professor in the Division of Medical Physiology. According to him, this is the first in a line of new TB drugs. There are a number of trials testing new treatment regimens, as well as numerous initiatives to develop new, shorter and safer treatments.

MAJOR CHANGES

Health-care practice in South Africa is expected to undergo some major changes in the coming years. If policy is anything to go by, the National Health Insurance scheme will shift health-care services from the facilities-based model to the community. "They are already experimenting with this in Tshwane. Instead of sick people going to clinics, wards of households will have a team of health-care workers who will visit homes and proactively address risk factors and identify health-care needs," explains Mash. "This is based on the Brazilian model, which focuses more on prevention, promotion and engagement with the community." ■

SUPERMENS

'Transhumanisme' is 'n intellektuele beweging wat aanvoer dat tegnologiese ontwikkeling, veral op biomediese gebied, ons onherroeplik voer na 'n toekoms waarin ons kan verwag dat 'n nuwe, radikaal 'verbeterde' spesie supermense, wat op ons huidige spesie gegrond is, die lig sal sien, vertel prof Anton van Niekerk.

As 'n spesie wat ongeveer twee of drie miljoen jaar gelede begin ontwikkel het, was ons as mense nog altyd onderworpe aan evolusie op grond van natuurlike seleksie. Soos in die geval van alle ander lewende organismes, was geen lid van ons spesie egter ooit bewus van die mutasies wat veranderinge in die genotipe teweeggebring het nie. Dit geskied oor 'n veels te lang tyd vir enige spesifieke lid van die spesie om daarvan bewus te wees.

Maar dit is juis waar ons ervaring, as huidige beliggamers van die spesie *homo sapiens*, radikaal anders is as dié van enige van ons voorsate. Vir die heel eerste keer in die geskiedenis van enige spesie het ons in ons huidige tydsgewig die punt bereik waar ons, via wetenskap en tegnologie, in staat is om ons eie evolusie ter hand te neem en te begin stuur in rigtings wat ons self kies of bepaal.

neem en te begin stuur in rigtings wat ons self kies of bepaal.

Vir die heel eerste keer het ons die punt bereik waar ons, via wetenskap en tegnologie, in staat is om ons eie evolusie ter hand te neem en te begin stuur in rigtings wat ons self kies of bepaal.

Dít is die uitkoms van die merkwaardige ontwikkelings wat reeds moontlik is of wat in die nabye toekoms voorsien word op die gebied van die biotecnologie.

Ek is geen natuurwetenskaplike nie, en

kan daarom nie met gesag praat oor al die wonders wat die biologiese revolusie van ons tyd moontlik gemaak het nie. Ek is 'n etikus wat eerder belang stel in die morele vrae wat hierdie voorsiene ontwikkelings oproep. Mág ons alles doen wat ons kán doen? Is die wyse waarop hedendaagse en toekomstige biotecnologieë in die 'natuurlike ontwikkeling van sake' ingryp, nie dalk uiter gevaaalik vir ons veiligheid en welsyn nie? Beklee ons nie met hierdie nuwe ontwikkelings enkelinge met 'n soort mag wat verontmenslikende gevolge kan hé nie? Hoe vrywaar ons onself teen die Frankenstein-vrees, naamlik dat as ons supermense skep, ons beheer oor hulle kan verloor en dat hulle die res van ons kan orheers en groot skade kan berokken?

Hiervoor moet ons duidelike antwoorde vind – hoe gouer, hoe beter.

Neem byvoorbeeld die vraag: Kan of behoort dit vermy te word dat ons onself mettertyd aansienlik verbeter (*enhance*)? Ons het onself immers nog altyd as mense verbeter. Dink maar aan die ontwikkeling van skrif, waarmee ons ons gedagtes verwoord, ons kommunikasie met ander mense onmeetlik verhelder, en wat kritiese reaksies – die lewensbloed van vordering en vooruitgang – moontlik maak. Of dink aan die ontwikkeling van instellings (oftewel gesamentlike optredes) soos skole of universiteite, waardeur ons verseker dat mense met die beste beskikbare kennis opgevoed en ontwikkel word, wat op sy beurt veroorsaak het dat ons vandag nie alleen veel langer leef as honderde jare gelede nie, maar ons ons ook in 'n soveel meer higiëniese, gesonde, veilige en gerieflike leefwêreld as ooit tevore bevind.

Trouens, as ons die manier waarop ons tans leef – beskerm teen siektes wat selfs 'n eeu gelede nog ongeneeslik was, soos tuberkulose; in staat om binne 11 uur tussen Suid-Afrika en Europa te reis; in staat om dinge wat op enige plek op die aardbol gebeur, onmiddellik via radio en televisie waar te neem; in staat om telefonies op enige tyd met enigiemand te praat; en ja, selfs in staat om in die ruimte te reis en op die maan te land – vergelyk met die lewenservarings van voorsate so onlangs soos 200 jaar gelede, is ek seker dat as daardie voorsate uit die graf kon verrys en ons gadeslaan, ons vir hulle soos volkome supermense sou lyk. Waarom is die idee van verdere verbeterings aan ons spesie in die toekoms dan vir baie mense so 'n vreemde idee?

Wat die nuwe ontwikkelings (sien sykassie onder) egter fundamenteel anders as ons 'natuurlike' evolusie tot dusver maak, is dat daar voorsien word dat tegnowerenskaplike deur middel van doelgemaakte tegnologie die mens se waarnemingsvermoë, denkvermoë en intelligensie deur eksterne ingrepe dramaties sal verhoog – tot op 'n punt waar ons heel moontlik 'n kategorie supermense sal sien.

supermense sal sien wie se vermoëns die res van ons s'n verreweg sal oortref.

Baie mense vrees so 'n situasie intuïtief. Maar wat as die verbetering van mense ook op die gebied van hul emosies en morele karakter kon plaasvind? Hou dit nie ook die moontlikheid in dat die wêreld as gevolg van sulke ontwikkelings 'n veel beter plek as tans sou kon word nie?

Tegnowerenskaplike sal deur middel van doelgemaakte tegnologie die mensse waarnemingsvermoë, denkvermoë en intelligensie deur eksterne ingrepe dramaties verhoog – tot op 'n punt waar ons heel moontlik 'n kategorie supermense sal sien.

Weet die natuur nie beter nie?

'n Ander vraag oor hierdie ontwikkelings is: Weet 'die natuur' nie altyd die beste nie? Is dit ons verantwoordelikheid om op hierdie skaal in natuurlike prosesse 'in te meng'?

Kom ons aanvaar ter wille van die argument dat dit meestal so is dat die natuur die beste weet. Hoe verklaar ons dan dat natuurlike evolusie skynbaar nie tred gehou het met al die soort ontwikkelings waarby ons in ons huidige situasie die meeste sou kon baat nie?

Neem die voorbeeld van wiskundige vermoëns, waaraan daar vandag 'n ernstige tekort onder mense in die wêreld – veral in Suid-Afrika – is. Waarom het die 'natuur' nie gesorg dat ons almal baie meer natuurlike wiskundige aanleg het nie?

Ons weet dat, 10 000 jaar gelede, toe ons voorsate in grote gewoon het en slegs gejag en bessies versamel het om te oorleef, oorlewing kwalik méér kennis van wiskunde vereis het as die vermoë om tot tien te tel.

Vandag is dit totaal anders. Maar 10 000 jaar in evolusionêre tyd is baie onlangs; die 'natuur' het, by wyse van speke, nie tyd gehad om via natuurlike seleksie radikaal verhoogde wiskundige vermoëns op 'n 'natuurlike' wyse by ons te laat ontwikkel nie. Filosowe soos Bostrom argumenteer gevvolglik dat dit in sulke omstandighede in die huidige tydvak vir ons moreel in orde sou wees om iets soos wiskundige aanleg kunsmatig of biotecnologieë by mense te kweek – dis nou te sê as ons kan.

Wat moet ons van al hierdie dinge sê? Ons is onderweg na 'n wonderbare toekoms, en niemand sal daarby baat om met sy of haar rug na daardie toekoms te leef en vordering en vooruitgang te probeer keer nie. Terselfdertyd sal dit ons baat om deurgaans moreel waaksam te bly. Die wetenskap is nie waardervy nie, en mense – wat uiter slim wetenskaplike insluit – is in staat tot goed én kwaad.

Wat belangrik is, is dat hierdie nuwer ontwikkelings nie in 'n morele lugleegte geskied nie, maar dat morele besinning en beoordeling 'n integrerende deel moet bly van alles wat ons in die wetenskap en tegnologie doen en bereik.

Wat vir ons as mense belangrik is, is nie slegs die vraag wat ons kan weet en kan doen en hoeveel beheer ons kan uitoefen nie, maar ook en veral hoe ons moet leef en watter soort lewe uiteindelik die moeite werd is. Daarom behoort die voortgesette gesprek tussen wetenskap en moraliteit net so belangrik te wees soos die vermoë om die wêreld en onself te vorm volgens ons kennis en mag. ▀

Die artikel is 'n verwerking van 'n lesing wat prof Anton van Niekerk op 21 Oktober 2013 by die Stellenbosch Forum gelewer het.

Prof Anton van Niekerk is Voorsitter van die Departement Filosofie en die Direkteur van die Sentrum vir Toegepaste Etiiek.

Só lyk van die ontwikkelings

Wat word in die vooruitsig gestel? Te veel om selfs net op te noem. Laat staan nog (krities) te bespreek. Navorsingsinstituut doen reeds ernstige werk op die volgende gebiede.

- **Bio-gerontologie** (die studie van menslike veroudering) wat via die 'tru-ontwikkeling' (*reverse engineering*) van uitgewerkte liggaamsdele, mense se lewenspan dramaties probeer verleng – tot soveel as honderde en selfs 'n duisend jaar!
- Nuwer ontwikkelings in **genetiese manipulasie** voorsien dat die genetiese basis van die meeste (ook tans ongeneeslike) siektes (soos Alzheimersiekte, Huntington se chorea en talle kankers) nie alleen opgespoor nie, maar volkome genees sal kan word.
- Navorsing op die terrein van **kunsmatige intelligensie** sal meebring dat die verwantskap tussen rekenaernetwerke en die neurale netwerke in die menslike brein daartoe kan lei dat die verskille tussen menslike en masjién-intelligensie mettertyd sal vervaag, en dat die twee moontlik selfs in 'n stadium sou kon begin integreer.

A future of the **NATURAL ENVIRONMENT**

"The trouble with weather forecasting is that it's right too often for us to ignore it and wrong too often for us to rely on it." (Source: The Internet, Patrick Young). This amusing quote aptly sums up the challenges associated with predicting the future, writes **Prof Karen Esler** of the Department of Conservation Ecology and Entomology.

I hope that imagining the future of our natural environment carries similar risk, because to imagine the future in my profession is to imagine the worst. Our ecological and conservation literature is replete with dire and devastating predictions, some of which are already unfolding.

Although not yet an official term (the naming protocol is in progress), the Anthropocene marks the most recent geological epoch in our planet's history, marked by a human-dominated world in which we have shifted climate patterns, disrupted biogeochemical budgets, decimated once abundant resources (clean water, fish in the ocean), and drained diversity of life in many places. No habitat on earth has escaped the effects of our growing, resource-hungry population.

Apart from select species that have

benefited from our dominating presence, such as the grains that feed us and the animals we eat, the other estimated 8,7 million species present on the planet face uncertainty. It is likely to be scarcity for many, and abundance for a few. We are now starting to realise the lost value of these changes, as species function together to provide services necessary for our own survival. The world is no longer the place it used to be, and neither is its future.

The sooner governments, communities and individuals accept that a functioning natural environment is inextricably bound to our own future and that the decisions we make will profoundly influence the fabric of this future, the better. It is complicated; competing values mean that pro-environment decisions are not always chosen, and this is unlikely to change. Utilitarian values

linked to natural systems are likely to win out over intrinsic or spiritual values, as those who have never experienced diverse, intact nature first-hand are unlikely to mourn its loss.

The world is no longer the place it used to be, and neither is its future.

I am an ecologist; we study the interactions between living organisms and their environment. The possibilities for study will therefore remain as long as life on the planet exists, even if under dramatically altered conditions. In fact studies might get even more interesting – if not challenging – as new, rapidly evolving technologies allow us to peek into Pandora's Box.

8,7 MILLION
species present on
the planet facing
UNCERTAINTY

INVASIVE SPECIES
result in an annual
economic cost to
South Africa of
±R6,5 BILLION

For example, biological engineers or synthetic biologists interested in designing living organisms for useful purposes, are already honing their skills to create novel organisms using the basic building blocks of life. In fact, however futuristic this might sound, garage biologists are now able to practice their craft from home, ordering digital DNA sequences they create over the Internet to design useful pathways, systems and organisms.

We already know that novel, extant species introduced to novel environments cause havoc when their populations grow to invasive proportions. It has been estimated that invasive species result in an annual economic cost to South Africa of around R6,5 billion. Ecologists need to keep their eyes firmly on the synthetic biology ball, and to engage with policy

makers over controls and regulations. Interestingly enough, synthetic biologists are also working on recovering lost species, such as the passenger pigeon and the woolly mammoth, although without intact habitat these initiatives are likely to remain windows to the past, relegated to zoos or gardens. Regardless, ecologists of the future will need to find ways to work with these and other emerging disciplines.

I hope we manage to con- serve that which is left ...

Repairing, recreating and re-inventing functioning ecosystems will require our skills, but we will need to collaborate with disciplines beyond our own to get a true handle on these challenges. Ecologically sensitive, sustainable solutions will need

technologies to measure, detect and design; engineering to make and move; and social sciences to ensure that the strategies endure.

I hope we manage to conserve that which is left so that the less tangible, priceless aspects of natural biodiversity remain to evolve at their own rates, even if remotely situated. As for the rest? Perhaps we can engineer our future, or at least steer it in a more sustainable direction. Ecologists will play a critical role, regardless. M

Prof Karen Esler of the Department of Conservation Ecology & Entomology is passionate about best-practice management, ecological restoration and conservation.

"Of much greater value is the ability to recognise 'dots on the horizon' – the signs of change that inevitably affect every organisation ..."

So you want to be a FUTURIST?

Uninformed views about futurists associate them with crystal balls, claiming to make predictions of what will happen at some future point in time, writes **Prof Andre Roux**. This, of course, is exactly what futures research is not about.

Real futurists do not use mystical or supernatural means to foretell future events. Indeed, much of their time is spent stressing the point that no-one can predict the future, because in some immeasurable and indefinable way it is the only space in time that human beings will shape by their free decisions made here and now.

What then do futurists do?

In his book *Futures Studies* Michael Marien (1996) states that futurists "... think broadly about global issues (or the global

aspects of domestic issues), acknowledge the imperatives of sustainability, think about new technologies, consider alternative futures (both possible and preferable), and stress the complexity of a dynamic world."

This job description calls for individuals who are highly informed generalists who can wisely integrate and prognosticate about a wide variety of issues, and distil

from these issues those megatrends and paradoxes that could unfold in a variety of ways to shape the future.

The origins of contemporary futurism

can probably be traced to the beginning of the 20th century when many social scientists and others (not least of whom HG Wells) tried to imagine life in the (then) new century. However, futures studies as a "stand-alone" area of research did not emerge until the 1960s.

Thus, only 50 years old, the field of research is still in its infancy – which is not to say that the study of the future is an unstructured, unscientific, undisciplined and unjustifiable pursuit. Rigorous and vigorous tools and techniques are used to

seek systemic inter-relationships between a myriad of forces and vectors that may have some kind of bearing on the way the future is shaped. Futures studies is by its very nature an interdisciplinary field of endeavour.

Given the comments so far, it follows that there are no specific set of interests or fields of expertise that better qualify a person to be a futurist than any other pre-determined set of qualifications.

Marien also suggests that four different cultures of futures studies have emerged, viz. science and technology futurists (with a long-term and optimistic perspective); business futurists (with a shorter term and optimistic perspective); social issues futurists (with a shorter term and pessimistic perspective); and, green futurists (with a long-term and pessimistic perspective).

Turning to how futures practitioners go about doing what they do, Graham May, in his book *The future is ours: Foreseeing, managing and creating the future* (1996), presents a continuum of futures methods and techniques, which can be divided into three broad approaches, viz. foreseeing, managing and creating the future.

A number of concepts and techniques reside within each of these approaches.

This job description calls for individuals who are highly informed generalists who can wisely integrate and prognosticate about a wide variety of issues ...

Foresight tools include extrapolation, S-curve analysis and judgmental forecasting. The management approach embraces techniques such as scenarios, environmental scanning, cost-benefit analysis and risk assessment. Creating the future involves policy-making, imaging and innovation. These approaches are clearly not mutually exclusive.

In fact, futurists require a mindset that enables them to study the Probable; the Possible; the Preferable (desirable); the Present (including recent changes and new ways to think about our condition); the Past (particularly our historical anticipations and how they turned out); while also encouraging the Panorama (promoting

SIGNS OF CHANGE

In the book *The sixth sense*, Kees van der Heijden et al (2002) reminds us that "The complex nature of change means that predicting events is impossible and is quite likely to be dangerous, as it implies inflexibility and a need to become locked into one specific prophecy ... Of much greater value is the ability to recognise 'dots on the horizon' – the signs of change that inevitably affect every organisation – and to understand their significance and how the organisation should adapt ..."

New and more sophisticated tools and techniques will be developed, but the three fundamental questions that futures research and futurists need to ask and answer will remain intact:

1. **What is happening?** (In the broad business and contextual environment)
2. **So what?** (What is the significance? What are the implications of what is happening in the business environment?)
3. **Now what?** (What actions need to be taken now to at least survive, but preferably thrive from the identified implications?)

integration, overviews, systems thinking, and wide-angled views).

There is no one-size-fits-all background for professional futurists. If there is any common denominator it is that of being able to specialise in broad- and long-term thinking about the affairs of human beings.

He or she has to be a horizontal thinker par excellence, able to understand, critically analyse and integrate the plethora of ideas, thoughts and interpretations of vertical thinkers who may be confined by and within the parameters of their own particular disciplines and paradigms. In short, a futurist has to be able to make sense of a mass (mess?) of interrelated facts, information and trends.

Is there a future for futures studies in South Africa?

The next 10–20 years will arguably represent one of South Africa's most important epoch-making periods in the last few centuries. The country is at a crossroads:

The first step towards longer term prosperity – full democratisation – has been achieved, and a number of encouraging transformations have permeated throughout society.

It is, however, becoming patently clear

that many difficult challenges lie ahead. For instance, true human development is dependent upon the capacity and willingness of society to empower every citizen to realise his or her aspirations in respect of economics, politics, science, ethics and aesthetics. The problems we face today may be different to those of yesterday, but the instability and uncertainty that lie ahead justify the continued pursuit of the ability to acquire foresight as an indispensable tool for creating a desired future. ■

Prof Andre Roux is Director of the Institute for Futures Research at Stellenbosch University.

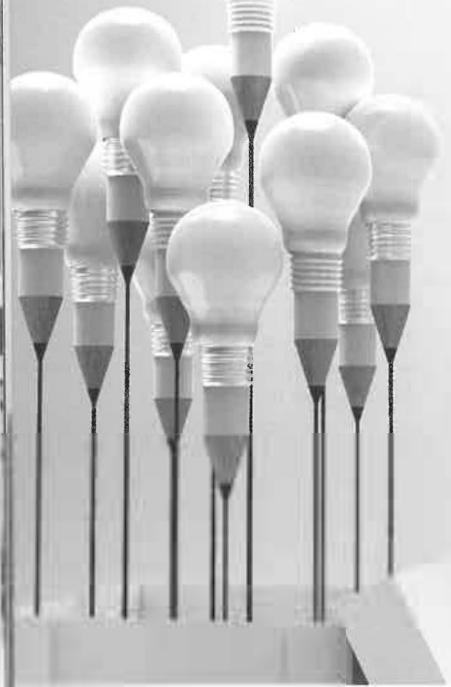
Institute for Futures Research

The Institute for Futures Research (IFR) at SU was established 40 years ago. From the very outset the IFR has provided a service to its associates (companies and institutions who subscribe to the IFR's suite of services) aimed at improving strategic thinking in organisations.

This is achieved through *inter alia* providing a "scan" of the business environment, i.e. structural aspects of the economic, demographic, social, technological, institutional, political and physical/natural resource dimensions of the contextual environment within which organisations operate, but over which they have little, if any, influence and control.

The ultimate aim is not to provide long-term predictions, but rather to support strategic learning and multiple perspectives in planning designs.

In the late-1990s the IFR added another quiver to its bow by launching a post-graduate course in futures studies, one of only a few in the world. The programme is presented on the telematics platform, thereby granting access to a wide pool of students.

Só bied US die UITDAGINGS van die **TOEKOMS** die hoof

“Die Universiteit streef ook op ander gebiede daarna om ‘n groot impak op die samelewing te maak.”

Om meer toekomsgerig te word, is een van die hoofmerke van die Universiteit Stellenbosch (US) se nuwe Visie 2030, wat in 2013 aanvaar is. **Prof Russel Botman**, Rektor en Visekanselier, vertel meer.

Ons verbintenis tot toekomsgerigheid gaan in wese oor die uitdagings van die volgende geslag. Enersyds moet ons ag slaan op hul werklikheid namate hulle die toekoms binnegaan, en andersyds moet ons nou doen wat nodig is om mōre beter te maak as gister en vandag.

Ek begin met die eerste punt. Toekomsgerigheid word dikwels met gevorderde inligtings- en kommunikasietegnologie (IKT) geassosieer. Hoe kan dit dan anders? In die ontvouende inligtingsera moet ons tred hou met hulpmiddels wat beter kennisontgunning moontlik maak. Dít is wat die beste universiteite ter wêrelde doen.

Daar is egter nog ‘n rede vir ons groter klem op IKT – dit is toenemend ‘n belangrike onderdeel van die leefwêrelde van vandag se jongmense. Dit is dus ‘n geval van ons studente se ervaring wat as’t ware vanuit die toekoms terugrol na ons. Ons moet ontvanklik wees daarvoor.

Die aanwending van gevorderde IKT in leer en onderrig (sien “Innovasie in onderrig – só lei die US”, in *Matieland 1:2013*) stel die Universiteit in staat om gegradeerde te produseer wat as dinamiese beroepslei en entrepreneurs in ‘n snelveranderende samelewing kan gedy.

Ander eienskappe waarmee ons Maties

die toekoms wil instuur, is om oor ‘n ondersoekende ingesteldheid te beskik, asook om afgeronde individue en betrokke landsburgers te wees. Selfstandige en verantwoordelike jongmense wat ‘n bydrae tot maatskaplike vooruitgang maak – dít is wat ons graag wil hê Maties aan geken moet word.

Die Universiteit streef ook op ander gebiede daarna om ‘n groot impak op die samelewing te maak. Ons handhaaf byvoorbeeld jaar na jaar die hoogste navorsingsuitset in die land, maar dié prestasie sou betekenloos gewees het as ons kennisproduksie nie ‘n wesenlike verskil aan mense se lewens gemaak het nie.

Navorsing wat aan die US gedoen word, beïnvloed landsbeleid in sleutelgebiede soos die onderwys, hernubare energie, korruptsiebestryding en gesondheidsorg. US-navorsing spreek vername maatskaplike uitdagings soos MIV/vigs, verhoudingsgeweld, asook dwelm- en drankmisbruik aan. Ons navorsers lever innoverende bydraes tot nuwe tegnologie, soos elektromagnetiese onderdele van die SKA-radio-teleskoop. Die US is ‘n leier in kanker-navorsing en ons wetenskaplikes kom met volhoubare oplossings vorendag vir ons omgewingsuitdaging.

Laastens is die US ook in sy gemeen-

skapsinteraksie toekomsgerig. Universiteite kan lankal nie meer net op die individu fokus nie. Wanneer ons studente afstudeer, gaan werk hulle in samelewingsverband. Daarom smee die US graag vennootskappe met verskillende gemeenskappe. En deur middel van diensleer binne die akademiese omgewing stel ons studente aan belangrike werklikhede van ons land en vasteland bloot.

Hedendaagse universiteite het drie kernfunksies: leer en onderrig, navorsing en gemeenskapsinteraksie. Vir die US gaan dit nie net daaroor om gegradeerde op te lewer nie, maar om hulle toe te rus om ‘n positiewe rol in die samelewing te speel. Dit gaan nie net oor die nastrewing van kennis nie, maar om te verseker ons navorsing is relevant. En dit gaan nie oor welsynswerk nie, maar oor ‘n wedersydse leerproses tussen die universiteit en die breër gemeenskap, die bedrywe en die openbare sektor.

Die US is vasbeslote om denkleiers vir die toekoms op te lei – dít is ons visie. Om dit te kan doen, moet ons al drie take van die 21ste-eeuse universiteit nie net uitvoer nie, maar verder uitbou. Daarvoor het ons die steun van ons alumni nodig, veral gegewe die tendens van dalende staatshulp aan universiteite. ■

Vernuwendingsplan vir US se kampusse

Optimale kampusfasilitete speel ‘n deurslaggewende rol in die studente-, personeel- en navorsingsukses van die moderne universiteit. Dit is teen hierdie agtergrond dat die Universiteit Stellenbosch in 2013 ‘n Kampusvernuwingsplan bekendgestel het. **Chris Munnik**, Hoofdirekteur: Fasiliteitsbestuur, vertel meer.

Die Fasiliteitsbestuurgebou gee die toon aan met kombuis- en ontspanningsareas wat aaneenvloei met werksruimtes.

Hoe gaan die wêreld van werk in 2030 lyk? Hoe gaan studente leer en leef? Hoe lyk die Universiteit se kernbesigheid teen 2030? Watter tipe tegnologie gaan beskikbaar wees?

Dít is van die vrae waarmee die Universiteit Stellenbosch (US) se Kampusvernuwingsplan met 2030 as teikendatum woekeer. ‘n Kampusvernuwingswerkgroep én ‘n universiteitswye Kampusvernuwingsforum gee tans beslag aan die plan.

Die vernuwing van die US se kampusse is ‘n groot en opwindende uitdaging. Voeg hierby dat ons geboue, fasilitete en infrastruktuur nie net moet voldoen aan die streng eise van volhoubaarheid nie, maar ook voorsiening moet maak vir ‘n stylvolle ineenvloeiing van die moderne en die historiese, én die bewaring van ons erfenis en kultuur-historiese geboue, dan is dit duidelik geen geringe taak nie!

Ons vertrekpunkt is dat ons as voorloper-sentrum van uitnemendheid in Afrika oor die beste geboue, rekenaar- en biblioteekgeriewe, onderrig- en leersentra, koshuise en laboratoria moet beskik. Hier kan geen kompromis aangeteken word nie.

Maar hoe lyk die moderne kampus?

Aan die kern van ons vernuwendingsplan is dat die moderne kampus klem lê op ‘mensersuimtes’ en ‘n positiewe studente- en werkplek-ervaring moet bied. Dit is in ooreenstemming met moderne tendense waar grense tussen leef, leer en werk vervaag – met personeel- en studentesukses as doel.

In hierdie proses moet ons nuut dink oor

elke vierkante meter. Dit behels onder meer dat ons ondoelmatige ruimtes in ouer geboue beter benut. ‘n Eenvoudige voorbeeld is die herinrigting van die Wilcocksgebou wat nou met ‘n ekstra vloer spog wat in die dakruimte ingebou is. (Sien artikel op bl. 72.)

Daarmee saam het die wêreld van werk verander en die US moet voldoen aan nuwe werkplekstandarde. In baie gevalle beteken dit ‘n verdigting en oopplan-kantore wat voordele bied wat kommunikasie en werksvloei betref. Hier gee die nuwe Fasiliteitsbestuurgebou die toon aan met kombuis- en ontspanningsareas wat aaneenvloei met werksruimtes.

Ervaring van ‘n leeftyd

Dis nie net personeel wat baat by vernuwing nie. Studente kom nie na die universiteit net om ‘n graad te verwerf nie, hulle kom vir ‘n ervaring van ‘n leeftyd. Daar is dus groot klem op die buiteklas-ervaring as deel van die leerproses – in teenstelling met die eertydse skeiding tussen die leerruimte (soos lesinglokale) en sosiale ruimtes (soos die koshuis of sportveld). Die klem is op oop ruimtes vir interaksie, gesprek, saamleer en van mekaar leer.

Dít vereis dat ons baie innoverend moet dink oor inwoning-, sport- en rekreasierewe. Een aspek hiervan is dat ons nuwe geboue – soos die nuwe senior koshuis en die huidige aanbouings by bestaande koshuise – ontwerp met sosiale ruimtes

in gedagte. Die tendens is beide kleiner en groter sosiale areas en slaapkamers wat so ingerig is dat jy daar studeer en slap, maar in die sosiale ruimtes leef. Die groter sosiale ruimtes word ook toenemend gedeel met studente wat privaat bly, maar in dieselfde kluster is.

Die US se klusterbenadering behels dat ‘n aantal koshuise en privaatwyke in ‘n kluster saamgevoeg is met ‘n naaf (op kampus bekend as ‘n hub) in die vorm van ‘n bymekaarkompleks waar koshuis- en privaatstudente saam kan ontspan, studeer, in groepse werk en selfs basiese kombuisfasilitete het. Privaatstudente het ook nou toegang tot die eetsale van die koshuise in hul kluster, asook tot gemeenskaplike studie- en ontspanningsruimtes. (Sien *Matieland 1:2013* vir meer.)

Op kampus is daar nou ook verskeie ontmoet- en kuierareas, groen pleine, laataand kafees, koffiekroë en selfs informele verhoë.

Om dit alles te kroon, hang die sukses van die moderne kampus af van sy inligtings- en kommunikasietegnologie (IKT). Dis hier waar die moderne kampus gemaak of gebreek word! Daarom werk die US tans aan ‘n totale opradering van IKT en ondersteunende infrastruktuur. ‘n Student sal eerder op die vloer slap as wat hy of sy nie toegang tot die Internet het nie! ■

Matieland vertel in ‘n volgende uitgawe meer oor die Kampusvernuwingsplan en die aanbouings by koshuise.

CAREERS of the future

How many of today's careers existed 50 years ago? A creator of apps, an IT specialist, a CAT scan specialist, a bio-engineer and radiographer? What does the future hold for the 'world of work'? How many of the careers in the 'not too distant future' will be commonplace by 2050? By **Pia Nanny**

Postgraduate diplomas in futures studies, environmental management, development finance and intellectual property law. Master's degrees in sustainable agriculture, health systems and services research, and infectious diseases.

These are just some of the more than 20 new programmes that Stellenbosch University (SU) launched in 2013 or aims to launch in 2014 – proof that the career environment is in constant flux.

In fact, the University has introduced more than 100 new programmes – mostly postgraduate – since the beginning of this century. These programmes cover topics as diverse as aquaculture, conservation ecology, old age psychiatry, geriatric medicine, African languages for professional contexts, hyperbaric medicine, underwater medicine, Mandarin, decision-making, international studies and translation studies.

Global warming and advances in technology are just two of the reasons why the career environment is constantly changing.

In fact, it has changed to such a degree that students need to think differently about their futures and study programmes, says Anne Havemann-Serfontein of SU's Careers Office. "Simply put, there are careers in the future that don't exist yet, while some of the careers that are available today didn't exist a few years ago."

Computer applications – or apps – are now commonplace – but how many app developers were around at the turn of the century? And apps are becoming more and more specialised, comments Prof Hans Müller of SU's Department of Information Science. There's even an app that helps you to distinguish between good and better wines. "Similar app developers can be found in almost any field of appreciation or expertise," he adds.

For example, Ophthalmology Registrar at SU's Faculty of Medicine and Health

Sciences, Dr William Mapham, recently received a R1 million research development grant from South African Breweries to develop the Vula eye-health mobile-phone application. This mobile-phone app teaches people about eye health, it enables them to conduct a simple eye test on themselves, and it connects them to an eye health professional.

"... there are careers in the future that don't exist yet, while some of those available today didn't exist a few years ago."

Opportunities abound.

"Students should keep abreast of developments and advances in their subject field," advises Mr Marquard Timmey, who heads SU's Careers Office. "Thanks to the Internet and social media, this has become easier to do."

He identifies advances in technology and science, nanotechnology as well as climate change as some of the factors influencing the prominence of certain careers in the future.

"In addition, thanks to the advances in medical sciences, people are becoming much older and they'll need people who can help them, to look after not only their physical well-being but also their day-to-day needs and their practical and financial affairs.

"In the meantime, climate change is leading to an ever-greater need for disaster-management specialists who can use modern-day equipment to try and predict the next big disaster, to manage these disasters as far as possible, to give input on the rebuilding of cities and to contain outbreaks – to mention only a few of the skills that will be necessary."

Furthermore, one can only wonder how many careers are possible when it comes to renewable energies, change management, genetics, psychology and nanotechnology.

"The offering of new postgraduate programmes at university level is built on research expertise in the fields of study concerned and on the need to provide high-level human resources to play a leading role in a changing work environment. Also, undergraduate-level programmes offered by research-intensive universities differ from programmes offered by other post-secondary educational institutions. Universities are strategically placed to educate and train graduates who can play a leading role in creating new job opportunities and to meet the changing career needs of society," explains Prof Jan Botha, Senior Director: Institutional Research and Planning.

Programmes undergo a thorough institutional and external process before they become part of the University's academic offering. After a department develops a new programme, for example, it has to be approved by the relevant faculty's Programme Committee and its Faculty Board. Thereafter the Programme Advisory Committee considers the submission at institutional level and makes a recommendation to the Academic Planning Committee of Senate.

After the Senate has approved the new programme, it is submitted to the Department of Higher Education and Training (DHET) for ministerial approval that this programme will be funded as part of the University's Programme Qualification Mix (PQM). When the DHET has given its approval, the programme is submitted by the University to the Higher Education's Quality Committee for accreditation and then finally to the South African Qualification Authority for registration on the National Qualification Framework.

Matieland prompted some experts to predict which careers they believe will gain prominence in the future (and these are just a few!):

COMPUTATIONAL BIOLOGY

Computational biology refers to a field of research that has foundations in diverse subjects including biology, genetics, microbiology, biochemistry and medicine as well as computer science, mathematics and statistics. Due to the deluge of molecular data generated by state-of-the-art technologies, such as next-generation sequencing, a huge need exists for researchers with knowledge of data management and analysis, algorithm development, programming techniques and biological concepts to make sense of all this information. They enable other researchers to draw conclusions from related but diverse data types.

– **Anelda van der Walt, Senior Analyst at SU's Central Analytical Facility**

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP/SUSTAINABLE ACTIVISM

A social entrepreneur is a person who establishes an enterprise with the aim of solving social problems or effecting social change. A social enterprise is like any other profit-generating business, except that the profits are used to further the business's social or environmental aims. The success of a social entrepreneur is measured by how much of a social impact she or he generates and not by how much money that person makes. All you need is a good idea of how to fight poverty or climate change, for example – and the courage to pursue that goal.

– **James van der Walt, Social Entrepreneur at Ugesi Gold and SU graduate**

disciplinary-based involvement with researchers (interested in scientific knowledge that is applicable in principle) and with producers (requiring situation-specific knowledge). It entails working according to principles, approaches and theories and can include many functions, take various forms and use various communication channels.

– **Dr Willem Hoffmann, SU's Department of Agricultural Economics**

NANOTECHNOLOGY

Nanomedicine, for example, is the medical application of nanotechnology, utilising the significant advantages that nanoscale (atomic and molecular scale) materials hold over traditional methods of diagnosis, imaging and treatment for disease intervention and prevention. This new field is spawning a multidisciplinary workforce in which physicians, material scientists, chemists and physicists work together to design, make and implement an engineered approach and to engage biology and pathology from the "atom up" in all branches of medicine, pharmacology, laboratory diagnosis and biomedical research.

– **Dr André Nel, Chief: Division of NanoMedicine at the University of California, Los Angeles, and SU graduate. M**

Unravelling the BIOCHEMICAL FACTORY of life

When you google words like nanotechnology, advanced molecular manufacturing, DNA computing and live foundries, are you entering the realm of science fiction or are you still in the real world? **Wiida Fourie-Basson** spoke to **Prof Jannie Hofmeyr** of the Centre for Complexity Studies to distinguish fact from fiction from future.

Nature has been having a go at fabricating all kinds of weird and wonderful things for a few billion years now. Her tools range from DNA, enzymes and proteins, to RNA and thousands of different molecules. Truth is, every living organism fabricates itself, the ultimate nanotechnological feat. Yet how many of today's nanotechnologies that aim to mimic what life has achieved have escaped from the lab – or the realm of science fiction – and made it into the real world?

"It sounds like science fiction," exclaims Prof Jannie Hofmeyr, Director of the Centre for Complexity Studies of Stellenbosch University (SU), "because, most of the time, it is science fiction!"

"Most of these new studies represent wonderful, ground-breaking, exciting science. But the science involves mainly manipulating or engineering existing biological processes to do something else. We're still far from creating life, like the controversial American biologist Craig Venter claimed he did, or from DNA computers replacing our desktop computers."

While medical applications of nanotechnology promise to revolutionise drug delivery, gene therapy, diagnostics,

the targeting of cancers and many areas of research, development and clinical applications, one should be careful of hype, he warns. As the late Prof Piet Cillie, founder of the Department of Journalism at SU used to say, "Nothing wrong with a bit of modesty".

So what is happening in this field?

For Prof Hofmeyr, it means going back to basics.

Rather than manipulating the bits and pieces of a cell like you would the nuts and bolts of an engine, Prof Hofmeyr argues for a more holistic approach.

Understanding the biological factory
Rather than manipulating the bits and pieces of a cell like you would the nuts and bolts of an engine, Prof Hofmeyr argues for a more holistic approach.

"Currently our views of what life is all about are dominated by evolutionary biology, that is, how natural selection has

moulded organisms through the millennia, and by molecular biology, that is, how exhaustive knowledge of the individual molecular components of a cell afford the best understanding of life," he says.

However, neither of these views is sufficient in itself: "We need to understand how everything fits together to make the most fundamental feature of life possible: the ability of living organisms to fabricate themselves autonomously from the food that they eat. As the physicist Richard Feynman said: You are yesterday's potatoes.' Without the ability to self-fabricate, development, adaptation, self-repair and reproduction are impossible."

In 2000, Prof Hofmeyr, in conjunction with a French counterpart, published a paper that described cellular metabolism as a "molecular economy", an intricate economy of supply and demand factories that run in accordance with quantifiable laws.

"We found that the devil isn't in the separate parts but in the way that they're connected. When you zoom out, you see the cell as a factory with a network of smaller factories within it. The function of each small factory is to supply a product in such a way that its numbers are kept low and constant."

While the view of a living cell as an

economy is not particularly new, Prof Hofmeyr insists that there is a vast difference between using this in a metaphorical sense and using it as the basis for a quantitative explanatory theory. As a theoretical model, it presents a quantum leap in our understanding of the cell, with major implications for biology in the 21st century.

In 2002, the journal *Nature* published a commentary describing this model of cellular economy as "every bit as radical as that initiated for political economy by John Stuart Mill and William Stanley Jevons in the 19th century".

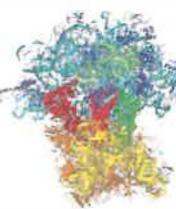
Prof Hofmeyr is now combining these insights with fields such as formal language theory and code biology to create a model of the living cell as a biochemical factory that can make itself. With this kind of knowledge

and understanding, he says, "we should be able to make more effective medicines, produce more nutritious foods, lead healthier and longer lives. In fact, we should be able to understand our place on this planet better." ■

Keep an eye out for future editions of *Matieland* for follow-up articles on, for example, how polymer scientists are working with physiologists and physicists to address Alzheimer's and tuberculosis, all by focusing on what is happening at molecular level.

Prof Jannie Hofmeyr, a biochemist, is the Director of the Centre for Complexity Studies. The Centre aims to harness the insights of complexity theory to find comprehensive solutions to human development challenges in Africa.

A RIBOSOME, pictured here, is basically a very complicated but elegant micro-machine for making proteins. There are about 10 billion protein molecules in a typical mammalian cell and ribosomes produce all of them. This year is also the International Year of Crystallography, the science which has made the study of crystals, ribosomes included, possible.

Image courtesy of the International Union of Crystallography.

Did you know?

The 2013 Nobel Prize in Chemistry went to three scientists who developed a programme to model the behaviour of enzymes in the body. Enzymes are proteins that control virtually all chemistry in the living body. One of the winners, Michael Levitt, wrote that he dreams of one day being able to simulate a living organism on a molecular level.

Fact or fiction? You decide

"Bang – you're not dead!"
Amazing video shows bio-engineered 'bullet-proof' human skin reinforced with spider silk
(*Daily Mail*, 1 Feb 2012)

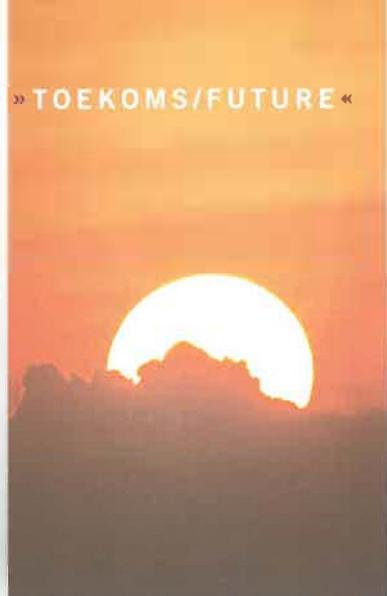
"Craig Venter creates synthetic life form"
(*Guardian*, 20 May 2010)

"DNA square-root solver is biggest molecular computer yet"
(*Nature*, 2 June 2011)

"The pen that lets doctors DRAW new bone tissues"
(*Daily Mail*, 9 Dec 2013)

"DNA stores poems, a photo and a speech"
(*Science News*, 23 Jan 2013)

"Factory of life – synthetic biologists reinvent nature with parts, circuits"
(*Science News*, 27 Dec 2012)

CONCENTRATING SOLAR POWER

to light up the future

Predictions are that concentrating solar power (CSP) will become the dominant provider of electricity between 2030 and 2050. Is CSP the antidote to Southern Africa's electricity woes?

Prof Alan Brent, Associate Director of the Centre for Renewable and Sustainable Energy Studies (CRSES) of Stellenbosch University, sheds some light on the question.

Many areas of the Southern African Development Community (SADC) countries aren't electrified and several countries have poor access to electricity; much of SADC therefore relies on expensive-to-operate emergency generators.

CSP (see below) presents an opportunity to electrify SADC further, to replace expensive emergency generation, and to provide electricity on demand (not only when the sun shines on solar panels or when the wind blows onto wind turbines).

CSP is, in fact, recognised in South Africa's Integrated Resource Plan as a technological option to the irregular provision of electricity from renewable energy resources.

However, the barrier to CSP is cost – but, the longer SADC delays embracing CSP technology, the higher the probability of SADC not benefiting from its use and associated knowledge, which is necessary for Southern Africa to capitalise on the potential of manufacturing the technology for export.

So what can be done?

CRSES and the Solar Thermal Energy Research Group (STERG) have come up with a two-phase strategy for CSP to decrease electricity cost, to ensure the security of the supply of electricity, and to manufacture the technology for electricity locally.

Phase 1: Roll-out

CSP is immediately competitive as a fuel saver compared both with existing and future diesel-powered open-cycle gas-turbine (OCGT) plants, which provide electricity during our evening peak times.

The CRSES and STERG analysis shows that a fleet of CSP plants along our main transmission line (from Mpumalanga to Cape Town) can offset the high cost of operating OCGT plants in a hybrid manner. Thus, let CSP and OCGT plants work together to reduce the cost of the overall electricity system through a lower fuel (diesel) requirement by the OCGT plants.

Such a virtual hybrid system would have the further advantages of, apart from supplying electricity during peak times, moderating steep changes in solar and wind energy, and of providing continual power similar to that provided by coal and other fossil fuels.

During Phase 1 more certainty would also emerge about the real and/or political impacts of climate change, the impact of solar and wind power as alternatives, the availability of hydropower (from hydroelectric dams) from the north, the availability of shale gas, and decisions regarding a nuclear fleet.

Phase 2: Distribution into SADC

A system that is more widely distributed would likely be more cost-effective,

particularly in addressing the imbalance between summer and winter demand, and supply for solar and wind energy.

Some neighbouring sunny countries, such as Namibia and Botswana, would be unlikely to benefit significantly from the industrialisation of CSP because of their excellent solar resources, particularly in winter, due to their latitudes.

South Africa could serve as a major industrial supplier to the CSP plants and, in return, neighbouring countries could earn export revenue and simultaneously increase their rates of internal access to electricity and their rates of employment.

And, when northern hydropower projects become reality, better transmission infrastructure might already be in place.

If the implementation of CSP were to succeed during Phase 1, a crossover in the cost of electricity between most of the renewable technologies and coal power could occur as soon as late in Phase 1 or during Phase 2; a similar argument could be made for nuclear power. M

Alan Brent is a professor of engineering management and sustainable systems. He firmly believes we should exploit nature's renewable resources to the fullest – surf's up!

"Die US het groot waardering vir ons skenkers se ondersteuning."

– Prof Russel Botman,
US Rektor en Visekanselier

- 32 Alumni profile
- 35 Nyukela notes
- 36 Dagboek
- 37 Konvokasiebrief
- 38 Donasies
- 42 In memoriam

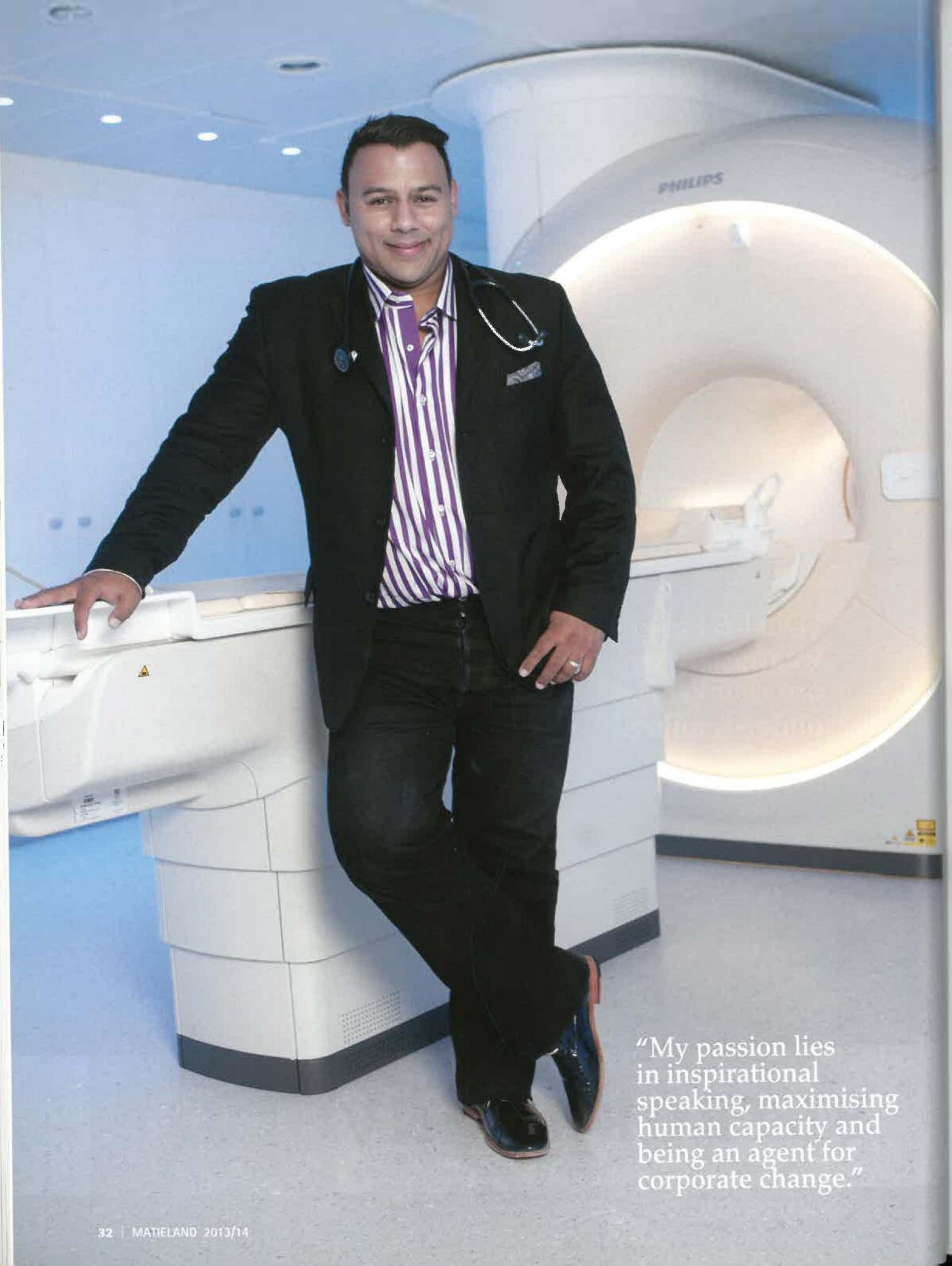

What is CSP?

Concentrating solar power (CSP) systems use a large area of mirrors to concentrate sunlight onto a small area to generate high-temperature thermal energy (like the big magnifying glass that you used to burn a small spot when you were a child). Electrical power is produced when the thermal heat drives a heat cycle and engine – usually a steam cycle and a turbine – that are connected to an electrical power generator (much like a conventional coal power station).

BETROKKE/INVOLVED

"My passion lies in inspirational speaking, maximising human capacity and being an agent for corporate change."

PHOTO: JOANNA WIEE

Dazzling Doctor Darren

Well acclaimed as one of our most refreshing and sincere emerging leaders, Dr Darren Green is at the forefront of sharing health and wellness advice on multiple platforms, and is also a seasoned performer. **Kim van der Schyff** chatted to him about continuously challenging the paradigms.

Medical doctor Darren Green (MBChB, 2003) – columnist, inspirational speaker, professional performer and family man – has conquered not only the medical profession, but also South African TV screens and airwaves. He is a sincere, jovial and energetic guy whose easy-going and suave style makes you feel like you have known him for years – and he has limitless ambition.

Born in Pietermaritzburg, he lived with his mother after losing his dad to cancer at the tender age of four. His mother (widowed at age 27) faced many challenges, but she never let on and installed a strong sense of confidence in him. He matriculated at Grey High School in Port Elizabeth, where he was Junior Mayor as well as Matriculant of the Year. Darren is married to Monique and they have two beautiful boys, Daniel (4½) and Matthew (1½).

Have you always wanted to be a doctor? The early passing of my dad probably affected my decision, but my drive to become a doctor was fuelled by a true fascination with the human body and my passion for sport.

After completing my MBChB degree in 2003, I worked at the Paarl Provincial Hospital for three years before returning to the (then) Faculty of Health Sciences, where I received four years of registrar

training in the specialised field of neurology at Tygerberg Hospital.

Medicine was however not the only thing I wanted to do with my life. I was in great turmoil when playing off a future in literature and prose, or even professional sport, against becoming a medical practitioner.

You are a great Matie ambassador. I am extremely proud to be called a Matie. For me, SU represents a globally minded institution with the willingness to grow and serve our immediate and surrounding nations with an excellent all-round education. The focus of our social responsibility in Africa, innovation through rich cultural diversity, and our contribution to the world stage in terms of research and education get my blood pumping. This is the future and the legacy I hope to leave for my children.

And life in residence? I was in Helshoogte and loved rez life and cried bitter tears when I had to leave the main campus. Later, I made Hippokrates my home. I returned for postgraduate studies and served as resident head at Hippokrates. I loved the sense of family and intimate friendships that ensued – still evident to this day.

You received honours for leadership and service, were the youngest president of SAMSA (the South African Medical

Students Association), and were involved with the Junior Doctors Association of South Africa; you participated in Hippokrates sér, and played rugby for Medics, Maties and WP (sevens); you were a parliamentary representative on the issue of vocational training, and you were chair of SCAS (a Christian sports ministry). There must be some great memories? Yes, these were great times, but being given the opportunity to mentor and be actively involved in teaching undergraduate students about aspects of life and clinical medicine remains one of the personal highlights of my life.

Surely, there must be something you are not good at? Sometimes I struggle to say no and to focus on one thing at a time. I also need to work on my attitude towards tackling hills on a bicycle and lately my golf putting is letting me down.

What motivates you to do what you do? I believe that people can benefit from a better understanding of the human body. Health promotion and preventative health need to replace crisis management. Knowledge is powerful and we need to be facilitators in this era of information overload – patients need guidance on the truth; they need evidence-based medicine. The tenacity of the human spirit excites me greatly and I consider it a calling to help maximise human capacity.

Darren and co-presenter Dr Riaad Moosa, on SABC 3's *Doctor's Orders*.

Darren has travelled to Marion Island in the subantarctic region.

Tell us more about your career as a medical doctor. Medicine has given me so much. It has taken me to places I never dreamed of. It has opened doors and spheres of life that are creative and stimulating. I love the incredible trust that is placed in my hands as a medical practitioner – and I feel challenged every day to be worthy of that trust from patients.

Neuroscience fascinates me to an endless degree, and I enjoy the human contact. The rush of emergency medicine and urgent intervention is very satisfying and keeps doctors on their toes, ensuring that we maintain certain clinical skills.

I established my own balanced-lifestyle practice, which focuses mostly on sleep, nutrition, exercise and stress reduction. This allows me time to assist with lifestyle management and modification in a tranquil environment and to share quality time with the patient.

Furthermore, I am listed as one of the official adventure and special-expedition doctors for the Department of Environmental Affairs and have travelled to Marion Island in the subantarctic region, where I assist in the development and structure of medical services on the island. I have also been involved with the Antarctica mission and was privileged to be chosen as the voyage doctor to pick up Sir Ranulph Fiennes in the UK for his World's Coldest Journey expedition – to Antarctica.

What are the highlights in your career thus far? Recently, my addition to the National Health Channel (NHC) as a celebrity doctor has been both challenging and overwhelming. Furthermore, my album was the first pop album to be mastered at Abbey Road studios, London (home of *The Lord of the Rings* soundtrack) by the Geoff Pesche – producer of Coldplay, Simon Webb and Seal. Engaging with Mr Nelson Mandela as well as

Archbishop Emeritus Desmond Tutu were serious highlights of my life.

You are also known to many as 'the singing doctor'? Both my grandfather and father were extremely fond of music. My grandfather played the saxophone and my dad coached many choirs. I started singing in church, which led to the development of my voice at opera school much later.

I took part in *Idols* (South Africa season 1), where I was a finalist. I then completed

an album, *In Fusion*, which was locally produced by Stellenbosch producer Helmut Meijer. My musical training has been under the renowned international tenor Lloyd Strauss-Smith, as well as André Howard from the Stellenbosch Conservatory. I am privileged to have been taught by the dynamic figure of the esteemed Cape Town opera diva, Prof Virginia Davids.

"Life presents different seasons which should not be rushed, as there are specific opportunities for growth in each of them."

And then you're also a talented sportsman. Having lectured for Exercise Teachers Academy – Sports Science Institute

Newlands and Stellenbosch for five years, I acquired a useful understanding of what the essential components of health and wellness entail, as well as the incredible concept of human anatomy and physiology.

My exposure to sport and competition at the highest level also adds an interesting spin on working with the brain behind sport and exercise. I played provincial rugby for Western Province and Maties Rugby Club as a medical student.

Dr Darren Green writes a weekly column in the *Cape Argus* and *Daily News* newspapers, consults as a resident health and wellness doctor for 567 CapeTalk, and is a regular radio guest on SAfm, Radio Tygerberg, Lotus FM, Smile 90.4FM and Heart 104.9 FM.

NYUKELA NOTES

Nyukela notes, meaning going up in isiXhosa, is the space where Stellenbosch alumni can share their achievements – be it on the sports field, in the boardroom, or even on the catwalk! This is your space, SU graduates! Send your submissions to matieland@sun.ac.za. | Nyukela is die Xhosa-word vir opgaan. Nyukela notes is dus die ruimte waar Stellenbosch-alumni ander van hul prestasies kan vertel – of hulle nou op die sportveld, in die raadsaal, of selfs op die loopplank opgang maak! Dit is julle ruimte, US-gegradueerde. Stuur gerus jul bydraes na matieland@sun.ac.za.

DANETTE BREITENBACH is aangestel as die redakteur van *FrontShop*. Sy het omvattende ervaring in die sake-tot-sake- (B2B-) sektor as konsulent, uitgewer en redakteur. Sy was al die redakteur en uitgewer van verskeie B2B-publikasies. Sy werk in verskeie bedrywe, en het al onderhoude met van die voorste sakelui in Suid-Afrika gevoer. Sy het 'n BAgraad sowel as 'n honneursgraad in afrikastudie aan die US verwerf.

Bron: *FrontShop*

The Louis Dreyfus Weidenfeld scholar ship has been awarded to **MATTHEW DE LA HEY** (BAccHon 2012). This prestigious scholarship programme cultivates the leaders of tomorrow by providing outstanding university graduates and professionals from Africa, Asia and South America with the opportunity to pursue fully funded graduate studies at Oxford University, in conjunction with access to a comprehensive programme of leadership development, longterm mentoring and networking.

Source: *Maritzburg Fever*

Sanford Limited announced the appointment of **VOLKER KUNTZSCH** as Chief Executive Officer from December 2013. He obtained an MSc degree at SU. He is also currently President of Nippon Suisan (USA) and President and CEO of King and Prince Seafood Corp in Brunswick, Georgia, USA. Former industry appointments include Global Marketing Director for Nippon Suisan Kaisha Ltd, Tokyo; Managing Director of Hangana Seafood, Namibia; and senior roles with Unilever Europe in Germany and the United Kingdom.

Source: Sanford Limited

PROF GERHARD TÖTEMAYER, US-alumnus en -oudsosent, is verkies tot Voorsitter van die Suider-Afrikaanse Ontwikkelingsgemeenskap (SAOG) se verkiesingsadviesraad, wat die Troika (wat vrede en veiligheid in die SAOG-streek bevorder) en die raad van SAOG-ministers oor verkiesingaangeleenthede in SAOG-state adviseer. Die verkiesingsadviesraad bestaan uit een ampelike verteenwoordiger van elke SAOG-staat. Prof Tötemeyer verteenwoordig die Namibiese regering.

Bron: SAOG

Capitec Bank het **GERRIE FOURIE** as hul nuwe Hoof- Uitvoerende Beämpte aangestel. Hy het 1 Januarie 2014 die leisels orgeneem. Gerrie is sedert 2000 Bedryfshoof by Capitec

Bank. Sy loopbaan het in 1987 by Stellenbosch Farmers' Winery in hul departement finansiële beplanning begin, waarna hy as Algemene Gebiedsbestuurder vir KwaZulu-Natal en later Gauteng aangestel is.

Bron: Capitec

The University of Cape Town (UCT) recently appointed **Prof Wim de Villiers** as Dean of its Faculty of Health Sciences. De Villiers obtained his MBChB from Stellenbosch University in 1983, graduating *summa cum laude*. He previously held the position of Chief of the Division of Digestive Diseases and Nutrition in the Department of Medicine at the University of Kentucky. He has a DPhil from the University of Oxford and a master's degree in health-care management from Harvard School of Public Health.

Source: www.uct.ac.za

DR ANNETIA HECKRODT, Director: Strategic Planning, Policy, Research and Secretariat Services in the Eastern Cape Department of Education (ECDoE), was a recipient in the government category of the Business-women's Association's 2013 Regional Business Achiever awards.

Source: *Daily Dispatch*

JACQUI GOOCH is aangestel as die nuwe Hoof van die Wes-Kaapse Departement van Vervoer en Openbare Werke. Gooch het in 2003 'n MEng (Siviell)-graad met die klem op verkeer- en vervoer aan die US behaal.

Bron: Departement van Vervoer en Openbare Werke, Wes-Kaap

Nemesia Old Girls kuier saam

Stephany Baard, Stellenbosch

Mid-September verlede jaar het 'n klompie van ons oud-Nemesianers uit die middelsewentiger- tot vroeë tagtigerjare kan Stephany by tel. 021 808 3797 of sb2@sun.ac.za kontak.

Oud-Nemesianers van die middelsewentiger- tot vroeë tagtigerjare kan Stephany by tel. 021 808 3797 of sb2@sun.ac.za kontak.

Nemesia Old Girls reunie 2013.

50 jaar-reünie vir BMil-gegradeerde

Fred du Toit, Somerset Oos

Die groep studente wat in 1963 die BMil-graad aan die Militêre Akademie (Fakulteit Krygskunde) verwerf het, het van 17–19 September 2013 hul reünie op Saldanha gevier.

Die gradeplegtigheid van die eerste militêre studente wat al drie jaar se studie by die destyds nuwe kampus op Saldanha voltooi het, is op 12 Desember 1963 op Stellenbosch gehou. Van die oorspronklike 41 gegradeerde (17 SA Leërs, 15 SA Lugmag en nege SAVloot) het 22 die 50 jaar-reünie in September 2013 bygewoon – vyf was afwesig en 14 is reeds oorlede.

Dertien lede het tot en met aftrede in die weermag gedien.

Eerste BMil-gegradeerde hou reünie! Agter: FC Coetze, MA Strumpher, S van Garderen, E Olckers en EPS Odendaal. Derde ry: PE Kruger, PO du Preez, P Murray, AF Malan en JJA de Klerk. Tweede ry: CR Metelerkamp, GB Pfeil, FE du Toit, PJL Venter en PR Lloyd. Voor: SP Prinsloo, PJ Penning, DP Lamprecht, PR Viljoen, JM van Rooyen, HP Brink en GC Goosen.

DAGBOEK 2014

02 MEI
Gauteng
Ghofdag

**MEI
EUROPA**

03 JULIE
Netwerk-geleentheid Plek: Durban

AUGUSTUS
Netwerk-geleentheid Plek: Asië

12
AUGUSTUS
Vrouedag Netwerk-geleentheid Plek: Kaapstad

21
AUGUSTUS
Netwerk-geleentheid Plek: Johannesburg

SEPTEMBER
Netwerk-geleentheid Plek: VSA
(New York, Washington DC, Los Angeles)

17
SEPTEMBER
Erflatersfunksie
Pretoria

**ALGEMENE NAVRAE
ALUMNI-GELEENTHEDE:**
Marvin Koopman
(Geleentheidskoördineerder)
by marvin@sun.ac.za
of tel. +27 21 808 9265

Die vlugvoetige universiteit

Nog nooit was tersiêre onderwysinstellings so blootgestel aan snelle verandering soos nou nie. Die toekomsgerigte universiteit het duidelike doelwitte, teikendatums én die vermoë om vinnig by nuwe uitdagings aan te pas. Die universiteit wat in hierdie 21ste-eeuse snelveranderende wêreld met sy kennissgebaseerde ekonomie sal floreer (sommige sê oorleef), is die een wat hieraan voldoen en wat as ondernemende en aanpasbare hoëronderwysinstelling na vore tree.

Vir twee millennia was universiteite rustige plekke met 'n voorspelbare 'toekoms', waar studente aan die voete van leermeesters gesit het en bestaande kennis aan hulle oorgedra is. Hierdie siening van die universiteit se onderrigtaak (as primêre en selfs enigste doelwit) het tot die einde van die 19de eeu gegeld en is veral in kardinaal John Henry Newman se klassieke werk *The idea of a university* (1852) vergestalt.

Die 20ste eeu het aangebreek met die besef dat universiteite meer as net oordraers van bestaande kennis moet wees, maar ook nuwe kennis moet skep. Die leuse was 'geen goeie onderrig sonder goeie navorsing'.

Leer het 'n lewenslange, voortgesette aktiwiteit om oorlewing in die beroepswêreld geword.

Plaaslik is dié navorsingsplig (die tweede pilaar waarop die destyds moderne universiteit sou rus) uitgespel deur prof SJ Shand, professor in geologie aan die Universiteit Stellenbosch (US), wat met die aanvaarding van die US-wet in 1916 onder meer gesê het: "A university is not a lecture theatre, or a library, or a laboratory; it is not a building or a place at all; its essence is a frame of mind. We hear much in these days of the 'will to power'; the true charter of a

university is the 'will to knowledge'. The real university is neither a collection of books, nor a collection of buildings, nor a collection of lecturers; it is a collection of students who possess the will to knowledge – the will to possess it and still more the will to advance it."

Teen die tweede helfte van die 20ste eeu het 'n derde universiteitsplig bygekom: die universiteit in diens van die gemeenskap.

Hierdie drievoudige plig word duidelik uitgespel in die US se Strategiese Raamwerk vir die Eeuwisseling en Daarna wat in 2000 deur die Universiteitsraad aanvaar is.

Hierdie drievoudige taak is wêreldwyd die missie van die universiteit in die huidige era. Kennisoordrag van academia na industria het die norm geword.

En steeds is die speelfeld besig om teen 'n versnelende tempo te verander.

Die voormalde Strategiese Raamwerk erken ook die belang van voortdurende vernuwing en aanpassing: "Die inhoud van 'n raamwerk soos hierdie sal aangepas en verryk moet word aan die hand van die ondervinding wat die Universiteit opdoen namate die raamwerk geïmplementeer word en aan die hand van toepaslike nuwe insigte uit ander orde."

'n Toekomsgerigte universiteit soos die US het dit dan ook opgevolg met implementeringsplanne wat voortdurend aangepas en vernuwe is, soos die mees onlangse Institusionele Plan 2012–2016, wat "impetus [verleen] aan die doel om die Universiteit op te rat na 'nvlak waar dit uitdruklik beduidend anders beduidend beter is vergeleke met die verlede, en om sodoende 'n strategiese en volhoubare posisie as een van die top navorsingsgerigte universiteite in Afrika te beklee".

Die Institusionele Plan is "n dinamiese plan en ontvou in terme van 'n rollende tydhorison, sowel as in terme van voortgesette veranderinge in die strategiese kontoere waarbinne die Universiteit moet navigeer".

In hierdie omgewing is persoonlike

kommunikasie aan die verander, met slimfone en breëbandnetwerke wat kommunikasie en inligtingsvoorsiening faciliteer. Vandag gaan die universiteit na die student (waar hy hom ook al bevind) deur middel van breëband-videooverbindings.

Wat is die kern van hierdie veranderinge?

- Veranderinge in kennisskepping: Interdissiplinêre en transdissiplinêre benaderinge is nodig, en nie-wetenskap-like vorme van kennis moet ontgin word.
- Veranderinge in die onderrigmodel: Nuwe leer-/onderrigbenaderinge vir die ontwikkeling van kritiese en skeppende denke moet geïntegreer word. Leer het 'n lewenslange, voortgesette aktiwiteit om oorlewing in die beroepswêreld geword.
- Veranderinge gerig op die ontgunning van die potensiaal van inligting- en kommunikasiertechnologieë vir die skep en verspreiding van kennis – wat as kuberwysheid beskryf kan word.
- Veranderinge met die oog op maatskap-like verantwoordelikheid en kennisoordrag. Die werk van hoëronderwysinstellings moet relevant wees. Dit moet as gemeenskapsdiens beskou word; navorsing moet sosiale behoeftes antisipeer, en navorsingsuitsette moet met die gemeenskap gedeel word.

Kortom is die toekomsgerigte universiteit 'n vlugvoetige universiteit. ■

Prof H Christo Viljoen is die President van die Konvokasie, 'n voormalige Viserekotor (Bedryf) aan die US en stel veral ook belang in die geskiedenis van die Hugenote in Suid-Afrika.

Substansiële skenkings ondersteun US se UITNEMENDHEID

Die 21ste eeu stel vele uitdagings aan universiteite wêreldwyd – een daarvan is om méér te vermag met minder hulpbronne tot hul beskikking. Deur Wayne Muller

Met ruimhartige finansiële ondersteuning van sowel privaat- as korporatiewe skenkings kry hoëronderwysinstellings soos die Universiteit Stellenbosch (US) dit reg om steeds uitstekende programme vir onderrig en leer, navorsing en gemeenskapsinteraksie te vestig en te bestuur.

Oor die afgelope paar jaar het die US se grootste skenkings die reuse bedrag van R615 miljoen tot verskillende projekte bygedra om onderrig en leer, navorsing en gemeenskapsinteraksie aan die Universiteit beduidend te versterk. Dié skenkings is in Oktober verlede jaar by twee spoggeleenthede, een in Johannesburg en een op Stellenbosch, vereer vir hul bydraes om die US een van die voorste hoëonderwysinstellings in Afrika te help maak.

Die gesogte Visekanselierstoekennings word sedert 1987 elke paar jaar oorhandig aan individueel en maatskappy wat onderskeidelik minstens R1 miljoen en R2 miljoen aan die US skenk. Vanjaar is platinumtoekennings (vir individuele skenkings van meer as R10 miljoen en korporatiewe skenkings van meer as R20 miljoen) en diamanttoekennings (vir individuele skenkings van meer as R20 miljoen en korporatiewe skenkings van meer as R30 miljoen) ook die eerste keer oorhandig.

“Die US het groot waardering vir ons skenkings se ondersteuning. As 'n beduidende navorsingsgedrewe instelling van uitnemendheid, bevind ons ons in 'n nuwe liga. Internasionale entiteite se betrokkenheid by ons projekte bewys die US se status as 'n wêreldklasvennoot,” het prof Russel Botman, Rektor en Visekanselier van die US, by die geleenthede gesê.

“Met ons nuwe Visie 2030 – waardeur die Universiteit innovasie, inklusiwiteit en toekomsgerigtheid nastreef – is ons strategies gerat vir die uitdagings van die 21ste eeu.”

Oor die afgelope paar jaar het die US se grootste skenkings die reuse bedrag van R615 miljoen tot verskillende projekte bygedra.

Prof Botman sê universiteite moet deesdae meer mense met minder staatsfinansiering dien; universiteite moet 'n internasionale impak maak, maar plaaslik relevant bly, en moet studente bemagtig vir 'n onseker toekoms. “Dit alles moet ons doen met dít wat tot ons beskikking is – ons mense se strewe na uitnemendheid en innovasie, gerugsteun deur ons instelling se waardes van inklusiwiteit en regverdigheid, en die begeerte om die wêreld te verander.”

Skenkers is dit eens dat skenkings aan die US 'n toekomsbelegging is wat vrugte afwerp.

Mnr Chris Otto, wat as individueel skenkter vereer is, het gesê die US is 'n instelling van uitnemendheid, en daarom skenk hy. “Om die beste vir ons studente te kan doen, benodig ons geld, wat die staat nie noodwendig kan of wil beskikbaar stel nie. Dit is ons plig as alumni om terug te ploeg. Met skenkergeld kan die US die beste studente én dosente lok. Só bou ons Suid-Afrika uit.”

Dr Edwin Hertzog, wat 'n goue

toekenning (meer as R5 miljoen) ontvang het, sê: “Dit is 'n voorreg om te kan skenk. Die akademiese uitnemendheid van 'n universiteit bly van deurslaggewende belang, sowel as die voorbereiding van die student as mens wat in die werkplek en samelewing 'n rol in die toekoms sal speel.”

Mnr Thys du Toit, Voorsitter van die Stellenbosch Trust, sê hy skenk omdat die US aan hom geleenthede gebied het. “Ek gee om 'n bydrae tot akademiese uitnemendheid te probeer lewer. Ek ondersteun tans bepaald die Fakulteit Ekonomiese en Bestuurswetenskappe, omdat hulle via hul Elite-navorsingsfonds daadwerklik akademiese uitnemendheid nastreef,” sê Du Toit, wat ook 'n toekenning as individueel skenker ontvang het.

Die Voorsitter van die US Raad, mnr George Steyn, is ook as individueel skenkter vereer. “Ons gesin is in die bevoordele posisie om te kan gee en daarom doen ons dit graag. Ek het ook die voorreg gehad om vir 26 jaar aan 'n wonderlike maatskappy genaamd PEP verbond te kon wees, en is die geleentheid gegun om aandele op te neem wat saam met die suksesse van die Pepkor Groep gegroeи het. Vele mense gee baie meer van hul tyd en energie, en maak baie meer opofferinge as ons, en kry minder of geen erkenning nie.”

“Die skenking gaan aan 'n besondere universiteit met 'n besondere Fakulteit Regsgeleerdheid, en dit sal goed wees as soveel moontlik invloedryke regslui hul opleiding hier kan ontvang. Ons land se welstand hang nou saam met die gehalte van ons regbank en praktiserende regslui,” sê hy. ■

“Die US het groot waardering vir ons skenkters se ondersteuning.”

Kanselier vereer

'n Sakeman en entrepreneur by uitstek, 'n filantropist en die 14de Kanselier van die Universiteit Stellenbosch (US). Vir dié rolle is dr Johann Rupert in Oktober by 'n spesiale geleentheid vir sy enorme bydrae tot die US vereer.

Dr Rupert, Voorsitter van die maatskappy Remgro, Richemont en Reinet, het terselfdertyd ook 'n Visekanselierstoekenning ontvang.

Onder die 25 uitgesoekte gaste wat die geleentheid bygewoon het, was die Wes-Kaapse premier, me Helen Zille.

Prof Russel Botman, Rektor en Visekanselier, het by die geleentheid gesê dr Rupert beteken nie net baie vir die US nie, maar ook vir Suid-Afrika en die wêreld in die geheel. “Hy is nie net bekend om sy sakevernuf nie, maar vir sy uitgesprokenheid oor goeie regering, demokrasie, vryheid van spraak en die pers, omgewingsvolhoubaarheid sowel as onderrig van gehalte – alles waardes wat die grondslag van ons jong demokrasie uitmaak.”

Prof Russel Botman en dr Johann Rupert

ONTVANGERS

Die ontvangers van die Visekanselierstoekennings in die verskillende kategorieë was soos volg:

Visekanselierstoekenning (diamant) – vir individuele skenkings van meer as R20 miljoen en korporatiewe skenkings van meer as R30 miljoen

Harry Crossley-stigting
Wilfred Metje-stigting
SAS Instituut
Andrew W Mellon-stigting
Ambassade van die Koninkryk van die Nederlande

Visekanselierstoekenning (platinum) – vir individuele skenkings van meer as R10 miljoen en korporatiewe skenkings van meer as R20 miljoen

Wilhelm Frank-trust
Boedel wyle AM Kuchler
Mnr GT Ferreira
Dr Johann Rupert
Mnr MJ Jooste
British American Tobacco
Het Jan Marais Nasionale Fonds
Mineral Education Trust Fund
Murray & Roberts
Claude Leon-stigting

Visekanselierstoekenning (goud) – vir individuele en korporatiewe skenkings van meer as R5 miljoen

Mnr MSDP le Roux
Dr E de la H Hertzog
Link-SA-trust
Rand Aksepbank-fonds
Die Rupert-musiekstigting
KANSA
Dippenaar-familietrust
Discovery-stigting
EFSA-instituut
Transnet Nasionale Hawewerheid
Tread Research
Winetech
Zenex-stigting
Remgro
PROKON-sagtewarekonsultante
D & W Heyne-liefdadigheidstrust
HB en MJThom-trust
Doris Crossley-stigting
Ford-stigting
Moshal-beursprogram
Reinet-stigting
Ambassade van België
Visekanselierstoekennings vir individuele skenkings van meer as R1 miljoen en korporatiewe skenkings van meer as R2 miljoen
Mev MJ Gärtner
Mnr Giuseppe Ciucci
Mnr MM du Toit
Mnr RP Gouws
Mnr DM Hoogenhout
Prof JD Krige
Mev C le Roux
Mnr POS Meaker
Mnr CA Otto
Mnr GM Steyn
Mnr LL von Zeuner
Boedel wyle Peter Smuts
Boedel wyle VET Auld
Sheila Brand-onderwystrust
Aktuariële Vereniging-ontwikkelingstrust
ATKV
Afrikabank-ontwikkelingstrust
Allied Technologies Bpk
ANHERTHA
Bosal Africa
Cambridge University Press
Suid-Afrika
Dagbreek-trust
EM Sagteware & Stelsels
Eskom-ontwikkelingstrust
Grundfos
Investec Batebestuur
Joy Global Africa
Regshulpblaad
Lonmin Platinum
Mergon-stigting
Nuwe Setlaarstigting
PA & Alize Malan-gedenktrust
Michael & Susan Dell-stigting
Mondi Services UK Beperk
Stonehage-liefdadigheidstrust
Ambassade van die Volksrepubliek van China

MEER MANDY'S vir joernalistiek

Mandy Rossouw

Op 23 Oktober 2013 is 'n beurs in die lewe geroep ter ere van Mandy Rossouw (33), 'n alumna van die Universiteit, wat in Maart verlede jaar skielik oorlede is. Rossouw, wat in 2000 die graad BPhil in joernalistiek verwerf het, was seker die land se bekendste politieke verslaggewer en 'n bron van saakmakende stories en inspirasie in 'n era waar gesê word die joernalistiek is onder beleg, skryf **Waldimar Pelser**, redakteur van *Rapport*.

Mandy Rossouw se joernalistiek was op verhoudings gebou: met politici, met kollegas, met analiste. Trouens, die gehalte van Mandy se verhoudings met haar familie, vriende en kollegas het haar hele lewe gekenmerk: Sy het pal meer gegee as wat sy gevra het. Sy het nie die grypdief-joernalistiek beoefen wat deesdae so gewild is nie – een van gryp-wat-jy-kan-en-hardloop. Mandy het verstaan dat betroubare inligting kom

van mense wat jou vertrou, en haar foonboekie getuig van hoe groot en diep dié vertrouensnetwerk was.

So groot was haar impak dat die Parlement 'n oomblik van stilte gehandhaaf het in die dae ná haar dood op Maandag 11 Maart. Elke politieke party het haar geëer. Ambassades het tou gestaan om haar te huldig.

Danksy 'n wye en diep netwerk kontakte, het Mandy eers by *Beeld* en die

Mail & Guardian en toe by *City Press* en *Eyewitness News*, sowel as elke week op kykNET se ontbytprogram, *Dagbreek*, 'n buitengewone bydrae gelewer tot ons begrip van die politieke toneel. Jy kon sommer sien aan haar kopie en haar stout glimlag op TV dat sy iets weet wat die res van ons nie weet nie.

Sy kon met gesag en insig, selfs humor, praat oor mag, tendense en daardie eintlike globale 'geldeenheid': invloed.

Keurpaneel en vriende: Adv Danie Smit, me Melanie Rossouw (suster), me Wilha Rossouw (moeder), me Ferial Haffajee, mnrr Waldimar Pelser, me Megan Rossouw (suster) en mnrr Adriaan Basson. Ander paneellede sluit in me Liesl Louw en me Jo-Ann Floris.

Sy het geweet wat invloed is en wie dit het. Daarom het sy dit self ook gehad.

Dit maak nogal saak, dié klas insig in wat in ons land gebeur, veral in 'n tyd waar baie Suid-Afrikaners hulle aan die politiek onttrek en agter al hoe hoër mure wegkruip. Dit maak ook saak omdat die kompleksiteit van ons politiek toeneem, net soos die geval is op byna elke ander gebied van menslike aktiwiteit.

Behoorlike begrip van die politiek – alles is tog polities – is 'n nodige vereiste vir betekenisvolle gesprekke oor wie ons is en waarheen ons op pad is.

So groot was haar impak dat die Parlement 'n oomblik van stilte gehandhaaf het in die dae ná haar dood op Maandag 11 Maart.

Die akkuraatheid van inligting is boonop altyd voorop, en soliede inligting is in die politieke skaduwêreld erg skaars.

'n Mens lees die wêreld maklik verkeerd.

Dit is omdat Mandy se kaliber joernalistiek so raar was dat Bev Witten, die US se Senior Direkteur: Alumniverhoudinge, en 'n groep van Mandy se vriende 'n beurs in haar eer geskep het.

Die Mandy Rossouw-beurs betaal vanaf

2014 elke jaar die klasgeld van een vrou wat gekeur is vir die BPhil-graad in joernalistiek, maar bied veel meer as net R40 000. Dit sal die suksesvolle kandidaat ook toegang tot Mandy se onvergelykbare netwerk bied.

Elke jaar sal die beurshouer formeel én informeel bekend gestel word aan 'n groep van Mandy se kollegas, vriende en kontakte. Hulle sal vir haar advies gee, 'n foonnommer hier en daar, en, glo ons, 'n waardevolle hupstoot in die joernalistiek.

'n Keurpaneel bestaande uit Ferial Haffajee (*City Press*), Adriaan Basson (*Beeld*), ekself (*Rapport*), adv Danie Smit van die Johannesburgse Balie, Liesl Louw (Afrika-kenner en joernalis), Jo-Ann Floris (*The Witness*) en Megan Rossouw (Mandy se prokureur-suster) sal elke jaar iemand probeer kies wat die belofte toon om sukses as joernalis te behaal, veral in die politiek.

Die kandidaat gaan 'n onseker toekoms tegemoet in dié sin dat die sakemodel van die tradisionele gedrukte joernalistiek onder groot druk verkeer.

Maar eintlik was die toekoms nog altyd onseker: Die tempo van verandering – in die sakewêreld, in die ekonomiese, in die tegnologie en die politiek – lyk net deesdae of dit toeneem.

Die eerste ontvanger van die Mandy Rossouw-beurs sal joernalistiek beoefen in 'n wêreld waar nuus breek op Twitter, wat geskep is in 2006, vyf jaar nadat Mandy

afgestudeer het as joernalis. (Terloops, sy was 'n sensasie op Twitter.)

Die eerste ontvanger van die Mandy-beurs sal 'n era betree waar die ANC se houvass op mag, en ook sy invloed, onder toenemende druk kom. Wie weet, dalk is daar wette wat vryheid van spraak beperk (ons het reeds met die Wet op die Beskerming van Staatsinligting te kampe).

Die tipe joernalistiek wat alle Suid-Afrikaners benodig om ingeligte besluite te neem, is eerlik, krities en vry. Die tipe joernaliste sonder wie ons 'n skaduwêreld vol geheime sal betree, is sigbaar en dapper en nie bang om vrae te vra nie. Hulle het diep wortels in die gemeenskap; hulle bekyk die land en landskap nie uit verkoelde kantore nie; hulle beweeg op straat; hulle ore is op die grond.

Ons het meer joernaliste nodig soos Mandy Rossouw. Die beurs in haar eer sal probeer om 'n beskeie bydrae hiertoe te maak. ■

S'thembile Cele (22) is onlangs aangekondig as die eerste ontvanger van die Mandy-beurs. Besoek <http://bit.ly/1qObGmR> vir meer.

Waldimar Pelser is 'n US-Alumnus en redakteur van *Rapport*. Volg hom op Twitter by @waldimar.

Ondersteun die beurs só

Die Mandy Rossouw-beurs steun geheel en al op vrywillige bydraes van onder meer Mandy se kollegas en vriende. Binne die eerste 24 uur nadat die beurs bekend gestel is, is meer as R20 000 ingesamel. Teen druktyd het die totaal op meer as R70 000 gestaan. Die beurskomitee se doelwit is om 'n fonds op te bou waaran die rente genoeg is om elke jaar vir die beurs te betaal. Alle geld word deur die Universiteit geadministreer.

As jy 'n bydrae wil maak, skakei asseblief met Bev Witten by bevwitten@sun.ac.za of by tel. 021 808 9263.

» IN MEMORIAM «

Die Universiteit het met spyt kennis geneem van die afsterwe van die volgende oud-studente. *Matieland* huldig graag oudstudente wat oorlede is, maar benodig volle name, noemnaam, van (én nooiensvan, indien van toepassing), geboorte-datum, datum waarop persoon oorlede is, grade behaal aan die Universiteit Stellenbosch en 'n bondige beskrywing van die persoon se beroepslewe. Foto's is welkom.

Skakel met me Malena Fourie by tel. 021 808 4843, faks 021 882 8405
of e-pos alumni@sun.ac.za.

Mnr JD (Koos) Algera van Brackenfell (76). Verwerf die graad BSc BIng (1975).

Mev EH (Ella) Barnardt (geb. Vermeulen) van Oudtshoorn (81). Oud-inwoner van Monica. Verwerf die graad BA (1951) SOD (1952). Werk as onderwyseres in Uniondale en trou met Hannes Barnardt, 'n boer. Verwerf later die graad B Bib deur Unisa.

Mnr JAA (Koos) Basson van Stellenbosch (75). Kwalifiseer as prokureur in 1964 en het 'n lang en suksesvolle loopbaan as rugby-administrator. Hy was onder meer President van die WP Rugbyunie, word in 2006 as Visepresident van SARU verkies en dien as Direkteur in die Raad van SA Rugby. Hy was ook 'n Direkteur van die Suid-Afrikaans Sportwetenskap Instituut en Voorsitter van SANZAR se dissiplinêre ligaam. Doen ook lank diens in die Internasionale Rugbyraad se regstrykture. Hy was 'n vennoot by Cluver Markötter vir wie hy steeds konsultasiewerk gedoen het. Hy was ook mede-redakteur vir 'n boek oor Suid-Afrikaanse Sportreg.

Dr Q (Quentin) Campbell (89). Oud-inwoner van Dagbreek. Verwerf die graad BSc in landbou (1949). Hy verwerf ook die grade MSc (*Cum Laude*) en DSc aan UOVS. Werk as landbou-voortligtingsbeampte en spesialiseer in inheemse kleinveerasse. Hy skryf 'n boek, *Op ver Paaie*, en talle artikels oor verskeie landbou-onderwerpe.

Me DI (Isobel) Chilton (geb. Van der Riet) van Rondebosch (92). Oud-inwoner van Monica. Verwerf die graad BSc (1940) SOD (1941). Gee onderwys in Windhoek en werk later vir Shell in Kaapstad. Sy was getroud met prof Oliver Chilton, dosent aan Oxford, bekende op die gebied van siviele ingenieurswese en landmeetkunde.

Mnr JJJ (Seph) de Kock van Menlopark (73). Verwerf die grade BSc (1960) HonsBSc (1964) MSc (1966). Hy studeer ook aan die Universiteit van Aston Birmingham in die VK. Hy is as kernfisikus verbondes aan die destydse Atoomenergie Koöperasie (AEK).

Mnr GJP (Deon) Maas van Durbanville (86). Was vir jare as hoofrekkenmeester verbondes aan die US se administrasie.

Mnr JDJ (Jan) de Necker van Paarl (93).

42 | MATIELAND | 13/14

Bryanston (91). Oud-inwoner van Wilgenhof. Verwerf die grade BA (1941) LLB (1943).

Mnr PP (Petrus) Pieterse van Bredasdorp (77). Verwerf die graad BA (1961) Hoof van personele by die oliemaatskappy Mobil en woon na sy aftrede op Bredasdorp.

Ds GJ (Giliaurne) Retief van Port Elizabeth (78). Verwerf die graad BA (1958).

Ds JR (Rauby) Schmidt van Durbanville (78). Begin met 'n BSc, maar volg sy roeping en voltooи sy kwalifikasie in teologie in die jare toe die kweekskool nie deel van die US was nie. Tree in 1994 af na 51 jaar in die bediening in verskeie gemeentes.

Prof BAT (Bernd) Schneider van Gordonsbaai (94). Verwerf die graad DLitt (1960).

Prof WJ (Willem) Serfontein van Pretoria (87). Oud-inwoner van Dagbreek. Verwerf die grade BSc (1946) MSc (1948). Gerespekteerde akademikus en navorsier in die chemie. Aangestel as senior lektor aan die Universiteit van Pretoria se Departement Organiese Chemie (1960) en die Departement Chemiese Patologie (1972). Hy lever nagenoeg 60 wetenskaplike publikasies.

Prof CG (Cornelius) de Vries van Durbanville (81). Verwerf die grade BEd (1961) MED (1963) DEd (1970).

Dr FRLN (Neethling) Eksteen van Pretoria (88). Verwerf die grade MED (1952) MComm (1952).

Mnr CF (Carl) Grundling van George (81). Oud-inwoner van Dagbreek. Verwerf die graad BSc BIng (1956).

Mev CB (Christa) Hefer (geb. Conradie) van Mosselbaai (65). Oud-inwoner van Lydia. Verwerf die graad BComm (1968).

Mnr IM (Izak) Krige van Heidelberg (Gauteng) (88). Verwerf die graad BSc in landbou (1944).

Werk as landbouadviseur in die destydse Suidwes-Afrika en as plaasbestuurder in Suid-Rhodesië (vandag Zimbabwe). Tree toe tot onderwys en opleiding (in Tweespruit, Marlow en Outeriqua) en tree af as Streeksdirekteur van Nywerheidsopleiding by die Departement van Mannekrag. Lewer belangrike bydraes as skrywer van landbou-handboeke vir skole wat wyd oor Afrika gebruik is. Woon na sy aftrede in George en in Heidelberg (Gauteng). Hy en sy eggenoot was vir langer as 65 jaar getroud.

Mnr JJ (Jurie) van Rooyen van Plettenbergbaai (86). Verwerf die grade BSc (1946) BScEng (1948). Hy was Dux-student van die ingenieurswese klas van 1948 – die eerste Matie-ingenieursgroep.

Dr M (Mireille) Visser van Pietermaritzburg (29). Oud-inwoner van Huis Fransie van Zijl. Verwerf die graad MBChB (2008). Het as kliniese assistent (chirurgie) by die Greys Hospitaal in Pietermaritzburg gewerk. ■

“Ons was bevoorreg dat Emeritus-Aartsbiskop Desmond Tutu ingestem het om deel van ons tiende fees te wees ...”

– Peter Martens, Feesdirekteur:
Stellenbosch Internationale
Kamermusiekfees

**JOU UNIVERSITEIT /
YOUR UNIVERSITY**

First human genome sequenced on African continent

While the world has been celebrating the 60th anniversary of the discovery of the DNA double helix in 2013, few people realise that, to date, DNA sequencing of complex genomes like that of humans – requiring highly sophisticated instruments, technical expertise and super computing power – has not been possible on the African continent.

In 2011, Stellenbosch University received a grant from the National Research Foundation to acquire a SOLID 5500xl Next Generation Sequencer. Nicknamed MegaMind, it was deployed in the DNA Sequencing Unit that forms part of SU's Central Analytical Facilities (CAF).

In 2013, MegaMind sequenced a human genome – the first time that this has been done on the African continent. In the case of this specific human genome, it took MegaMind about two weeks to complete the run.

According to Carel van Heerden, Manager at CAF's DNA Sequencing Unit, it is fairly simple to sequence a human genome. "It must just be done correctly, though. It is like playing a piano concerto. You have to read the notes from the paper and do what it says. But just as it is with playing the piano, you have to practise until you get it right," he explains. ■

A first for South Africa and Africa: the team from SU's Central Analytical Facility (CAF) that sequenced a human genome. They are Dr Ruhan Slabbert, Principal Analyst; Anelda van der Walt, Bioinformatics Analyst; and, Carel van Heerden, Manager of the DNA Sequencing Unit.

What is known today as the Nursing Division was established in 1963.

SU celebrates 50 years of nursing

Just over half a century ago, in January 1963, Stellenbosch University (SU) inducted its first 10 students into a culture and a tradition that can be traced back to early Christianity and continued right through the Middle Ages to the Crimean War in the 1850s, when a "lady with a lamp" laid the foundations for professional nursing when she tended to wounded soldiers in the dark hours of the night.

In 2013, the SU Nursing Division in the Faculty of Medicine and Health Sciences, celebrated its own contributions to this history of care and compassion. While the first 40 years represented a continuum of

development and growth, the last decade began with a cabinet decision that would strip the Division of its undergraduate nursing programmes and half of its staff.

Much of the 50th anniversary celebrations focused on how these stumbling blocks have been turned into stepping stones. How the Division was rebuilt into the biggest postgraduate nursing division in the country – with students across the continent and further afield; 500 post-graduate students in different specialities; an average of 600 students on the common teaching platform; 21 academic lecturers, seven support staff and 27 clinical facilitators. ■

AgriWetenskappe ontwikkel nuwe MSc-graad in volhoubare landbou

Die Fakulteit AgriWetenskappe is besig om 'n MSc-graad in volhoubare landbou te ontwikkel.

"Hierdeur gaan ons nie net studente nie, maar ook ons boere, grondeienaars, landbouvoorligters en ander belanghebbendes volgens wetenskaplike beginsels oplei om die grond op 'n volhoubare wyse te bestuur," voeg me Rhoda Malgas, dosent in bewaringsekologie en entomologie, wat besig is met 'n PhD oor volhoubare landbou, by.

Die meestersgraad, een van net twee in Suid-Afrika (die ander kursus word by die Universiteit van die Vrystaat aangebied), is gegrond op 'n stelselbenadering voortspruit uit die feit dat die boerderylandskap 'n stelsel is wat die somtotaal is van sy komponente soos grond, water, gewasse, diere, die omgewing en kapitaalbelegging. ■

Die eerste studente in hierdie rigting het aan die begin van 2014 ingeskryf. ■

GROOT HOOGTES VIR US-PERSONEEL

Scientists honoured with chemistry awards

Two leading international scientists in the field of nanostructure materials and polymer sciences at SU have received the highest accolades from the South African Chemical Institute (SACI). Prof Bert Klumperman was awarded the SACI gold medal for his "exceptional contributions" to the field, while Prof Len Barbour was awarded the SASOL Chemistry Innovator of the Year medal for "outstandingly innovative scientific contributions in the field of chemistry and chemical technology". Also at the awards, Prof Erick Strauss of the Department of Biochemistry received the SACI Raikes medal for a young scientist whose research in the field of chemistry shows outstanding promise.

Elmarie Costandius wenner van Onderrig en Leer-prys

Dr Elmarie Costandius, 'n senior dosent in visuele kommunikasie-ontwerp in die Departement Visuele Kunste, is een van vyf dosente landwyd wat aangewys is as wenner van die Nasionale Uitnemendheid in Onderrig en Leer-prys (*National Excellence in Teaching and Learning*). Dit word deur die Suid-Afrikaanse Vereniging vir Hoër Onderwys en Leer (HELTASA) toegeken.

International honour for John Terblanche

Prof John Terblanche of the Department of Conservation Ecology and Entomology received a president's medal from the International Society for Experimental Biology in Spain.

Soraya Seedad scoops Women in Science award

Prof Soraya Seedad, chair of the Department of Psychiatry in the Faculty of Medicine

and Health Sciences, was chosen as winner in the category for distinguished women scientists in life sciences at the 2013 Women in Science awards. She won the award for her outstanding contributions in the field of post-traumatic stress disorders.

Cook appointed as president of IOSOT

Prof Johann Cook, a lecturer in the Department of Ancient Studies, was recently appointed as President of the International Organisation for the Study of the Old Testament (IOSOT). His term of office will run from 2013 to 2016.

Sandra Swart named President of SA Historical Society

Prof Sandra Swart of the Department of History was recently appointed President of the Southern African Historical Society. The society promotes professional historical research, the teaching of history at university level, the monitoring of public history, as well as the preservation of, and access to, historical materials.

Vice-Dean appointed as vice-president of international association

Prof Lesley le Grange, Vice-Dean: Research in the Faculty of Education and professor in the Department of Curriculum Studies, has been appointed Vice-President of the International Association for the Advancement of Curriculum Studies (IAACS). The IAACS is an organisation that supports a worldwide – though not uniform – field of curriculum studies.

Van Niekerk appointed NHREC member

Prof Anton van Niekerk, chair of the Department of Philosophy and Director of the Centre for Applied Ethics, has been

appointed for a three-year period as a member of the National Health Research Ethics Council (NHREC) by the Minister of Health, Dr Aaron Motsoaledi. The NHREC is the highest policy-making body focusing on research ethics in the country.

Frans Swanepoel lei konsensus-studie

Prof Frans Swanepoel, Adjunkdirekteur van die Afrika Doktorale Akademie (ADA), is aangeset as leier van 'n nasionale konsensusstudie om nuwe lewe in landbou-onderwys en -opleiding (LOO) in Suid-Afrika te blaas.

Corena de Beer weer wêreldkampioen

Dr Corena de Beer, 'n senior mediese wetenskaplike van die Afdeling Geneskundige Virologie, het onlangs die tweede keer die titel van vrouewêreldkampioen in langafstandvoorraadverloer verower. Sy is die enigste vrou in Suid-Afrika wat langafstandswartkruit op nasionale vlak skiet en is tans 12de in die wêreld in die ope afdeling, wat mans én vroue insluit.

Jong regsgleerde by internasionale simposium as wenner aangewys

Dr Andra le Roux-Kemp, deeltydse dosent in die Fakulteit Regsgeleerdheid en PhD-student by die Sentrum vir Toegepaste Etiiek, is onlangs aangewys as die wenner van die Simposium vir Jong Navorsers in die Reg en Wetenskap, wat in Pavia, Italië, aangebied is.

Hoffman dien in LNR-raad

Prof Louw Hoffman van die Departement Vekundige Wetenskappe is aangeset as 'n lid van die Landbounavorsingsraad (LNR) van Suid-Afrika, en sal só sy kundigheid ter bevordering van landbounavoring oor die hele land inspan. ■

Emeritus-Aartsbiskop
Desmond Tutu tree as verteller
op tydens die konsertreeks.

10 FEESTE VOL MUSIEK

In Julie 2013 het die Universiteit Stellenbosch (US) vir die tiende keer die Stellenbosch Internasionale Kamermusiekfees aangebied. Van 'n beskeie ontstaan het dié fees gegroei tot die grootste en enigste in sy soort in Afrika, vertel Wayne Muller.

Aanvanklik is so 35 studente verwag, maar toe 100 musiekstudente in 2004 vir die eerste Stellenbosch Internasionale Kamermusiekfees (SIKMF) opdaag, was die Artistieke Direkteur, prof Nina Schumann, angstig dog verlig oor die opkoms.

Dit is ook presies hoe sy gevoel het toe dié fees in Julie 2013 vir die tiende keer in die US se Konservatorium aangebied is en oor die 300 studente deelgeneem het. "Ons sal moet aanbou," spot Schumann, bekroonde pianis en klavierdoseent aan die US, oor die verstommende groei in die getal musiekstudente wat jaarliks die fees bywoon.

Die SIKMF is in 2004 begin as haar geesteskinder en is met die hulp van een studente-assistent en haar man, die Portugees-gebore konsertpianis Luis Magalhães, as't ware saamgeflass. Vandag geniet dié fees internasionale aansien as 'n wêreldklasgeleenthed en is tans die enigste in sy soort in Afrika.

Benewens konserte en openbare meesterklassse, bied die fees lesings en werksessies aan vir studente van regoor Suid-Afrika. 'n Groep oorsese en plaaslike musici bied 'n voldag-skedule van lesse en repetisies aan, en tree op in wat beskou word as die opwindendste reeks konserte op die Suid-Afrikaanse klassiekemusiek-kalender.

Peter Martens, gerekende tjellis en Feesdirekteur, meen die SIKMF verteenwoordig vandag meer as net wêreldklaskonserte en inspirerende onderrig. "Dit is 'n smeltkroes van kultuur, ongelooflike kameraderie, goeie kos en die

verstommende artistieke interaksie wat selfs die mees onwaarskynlike harmonieë tot gevolg het."

Om die tiende fees te vier het Schumann, Martens en hul span die spreekwoordelike haas uit die hoed gepluk. Emeritus-Aartsbiskop Desmond Tutu het in die konsertreeks opgetree. Dié geliefde wenner van die Nobelprys vir Vrede was die verteller in 'n werk deur die Suid-Afrikaanse komponis Péter Louis van Dijk getiteld *The Selfish Giant*.

"Dit is 'n smeltkroes van kultuur, ongelooflike kameraderie, goeie kos en die verstommende artistieke interaksie wat selfs die mees onwaarskynlike harmonieë tot gevolg het."

Tutu het reeds uitgetree en doen nie meer openbare optredes nie, maar het vir die fees 'n uitsondering gemaak. "Ons was bevoorreg dat hy ingestem het om deel van ons tiende fees te wees – dit het die vieringsjaar soveel meer spesial gemaak," sê Martens.

Die tiende fees was een met voorste musici en briljante musiek. Op die program was tien Suid-Afrikaanse premières, asook die wêreldpremière van die Pietermaritzburg-gebore komponis Kevin Volans se *Turning Point*.

"Ons probeer die gehoor aan nuwe

musiek én komponiste voorstel. Ek vra elke jaar vir ons gaskunstenaars om werke voor te stel. Dikwels is dit interessante komposisies wat hulle nie andersins in konserte sou kon speel nie bloot omdat dit onbekend is," vertel Schumann.

Die gaskunstenaars was die room van wêreldklas-musici en speel in orkeste soos die Metropolitan Operahuis se orkes in New York, die Mozarteum-orkeste in Salzburg en die Leipzig Gewandhaus-orkeste, om net 'n paar te noem. En voeg daarby voorste Suid-Afrikaanse musici.

'n Koffietafelboek en dubbelalbum is vir die tiende jaar bekendgestel. Die boek bevat foto's en essays deur talle mense wat oor die jare by die fees betrokke was, asook uittreksels uit resensies en artikels wat in die media verskyn het.

Vir die dubbel-CD het Schumann en Martens ure spandeer om te luister na al die opnames wat oor die tien jaar van die feeskonserte gemaak is. Uiteindelik is 150 minute se musiek gekies.

Studente het ook 'n unieke geleenthed gehad om een van tien beurse te kon wen om die internasionale musici vir tien dae in hul daagliks werksomgewing oorsee te volg en meesterklassie daar te ontvang.

Nou is die vierings van die tiende fees agter die rug, maar in Julie 2014 is die SIKMF terug in die US Konservatorium met verruklike musiek en fantastiese musici. ■

Besoek www.sikmf.co.za vir meer inligting oor SIKMF 2014 en die boek.

Bekroonde skrywer Jaco Jacobs aan die woord by die 2013 WOW Skrywersfees vir Graad 4- en 5-leerders tydens die US Woordfees.

Die Universiteit Stellenbosch Woordfees se suksesvolle Woorde Open Wêrelde (WOW)-projek het in November 'n dekade se suksesse gevier.

"Dit is so vervullend om te sien hoe mense ontwikkel deur hul betrokkenheid by WOW. Ons glo dat elke persoon die vermoë het om 'n verandering in hul lewens te weeg te bring en soms met bietjie ondersteuning, kan mense hul eie stoutste verwagtinge oortref. Dit is vir ons die einddoel van ons projek – om almal se lewens een WOW-ervaring te kan maak!"

So gesels Fiona van Kerwel, WOW-Projek-bestuurder. En sy is nie min trots op die sukses wat dié dinamiese projek reeds vermoe het nie. Immers is nagenoeg 'n halfmiljoen mense die afgelope tien jaar bereik.

Die WOW-projek, gesetel binne die Fakulteit Lettere en Sosiale Wetenskappe, is deel van die US se HOOP Projek en bevorder veral woordvaardighede, geletterdheid en die kunste deur 'n wye reeks projekaksies, met Afrikaans as fokustaal.

Die projekaksies tydens die Woordfees sluit in 'n WOW-dag vir graad 12-leerders en onderwysers; 'n skrywersfees; en ook die gewilde WOW Karnaval. Dan is daar ook projekaksies wat deur die loop van die jaar aangebied word, onder meer 'n spelfees en skoolkoerantwerkswinkels. Leerders wat aan die skoolkoerantwerkswinkels deelneem, kom selfs in aanmerking vir studiebeurse.

Die WOW-projek werk ook al die afgelope drie jaar saam met die Son koerant aan die skoolkoerantprojek waar leerders se vaardighede in skrif, fotografie en onder-

Die WOW-span bestaan uit Janeen Wallen, studentewerwing en ondersteuning; Fiona van Kerwel, Projekbestuurder; Shireen Crotz, Finansiële en Algemene Bestuurder; Genay Dhelminie, Kantoorbestuurder; en, Marlene Fry, leesprojekte.

Hoogtepunte

500 000
mense bereik sedert 2003

SEWE
Provincies waar WOW werk

TWEE TOT 27
Toename in projekaksies afgelope tien jaar

549
studente wat in 2013 via WOW-beursfonds finansieel ondersteun word

10 223
GR 12-LEERDERS VAN 107 SKOLE BEREIK MET SKRYWERSBESOEKE

17 680
MENSE WAT WOW-FEES BYWOON

138 407
aantal leerders en onderwysers wat aan WOW Spelfees deelneem

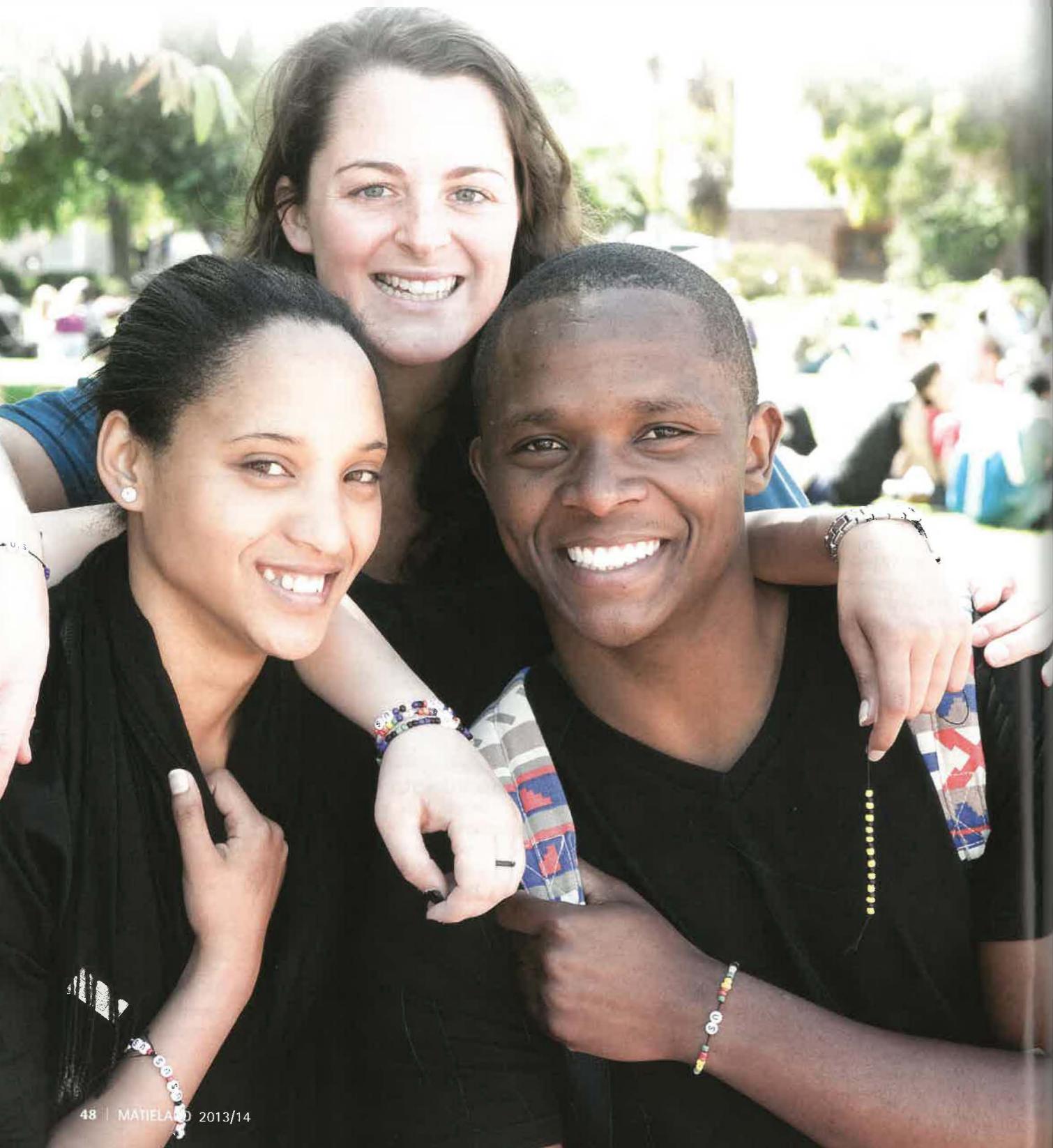
COLIN HENDRICKS
Eerste WOW-beurshouer (2007), nou 'n joernalis by Son

QUINTON CUPIDO
WOW-student wat in die Maties Studenteraad dien

Trotse WOW-borge
Die Dagbreek Trust, die ATKV, die US, Son, Die Millennium Trust, Checkers

“Ons wil soveel moontlik perspektiewe en idees by Maties aanwesig hê.”

Diversiteitsviering verenig Maties

Verlede jaar het die eerste “vrygeborenes”, mense wat sedert 1994 gebore is, met hul universiteitstudies begin. Dié groep was 'n belangrike deel van die inspirasie vir Maties se eerste Diversiteitsweek wat in Oktober 2013 gevier is. **Desmond Thompson**, een van die organiseerders, vertel meer.

“Ons Diversiteitsweek het grense afgebreek en ons nader aan mekaar gebring. Dit het ons besef dat dit wat ons met mekaar gemeen het, belangriker as ons verskille is.”

Só som prof Russel Botman, Rektor en Visekanselier van die Universiteit Stellenbosch (US), die impak van die eerste Diversiteitsweek op.

Op die program was onder meer interaktiewe openbare kuns, akademiese gesprekke, 'n spesiale gesprek tussen die US se vrygeborenes en prof Botman, asook 'n seepkisgeleenthed waar Maties gedagtes kon uitruil. Topklas vermaak is verskaf deur die skreeusaakse Marc Lottering en Siv Ngesi, asook musiekmakers soos Die Heuwels Fantasties, DJ Fresh, die Maties Sêrewenners en ander plaaslike kunstenaars.

Duisende studente en personeellede het dié geleenthede bygewoon, wat meestal op die Rooiplein gehou is. Die spilpunt was 'n groot rooi tent wat oor die amfiteater trappe, die Gaatjie, voor die ingang na die Biblioteek gespan is.

“Die reaksie was oorweldigend positief. Al die aktiwiteite is goed ondersteun,” het prof Botman gesê.

“Die terugvoer wat ons ontvang het, was fantasties. Een boodskap wat op Twitter aan @MatiesDiversity gerig was, het gelui, ‘Wat 'n absolute sukses! Dit laat ons as Maties geïnspireerd, gemotiveerd en trots voel.’”

Diversiteitsweek was prof Botman se idee. “Ons wou ruimte skep vir sowel ernstige as prettige geleenthede vir mense om na te dink oor hoe ons van mekaar verskil maar ook wat ons almal gemeen het. Dit is belangrik vir mense om mekaar

op 'n ander vlak te leer ken as in die klaskamer of raadsaal.”

Hy het bygevoeg Diversiteitsweek het die US se strategiese doelwit om inklusiwiteit uit te bou, bevorder.

Honderde Maties het op Victoriastraat toegesak om deel te neem aan dié fees.

“Dit gaan nie net oor 'ras' nie. Inklusiwiteit raak ook aspekte soos kultuur, godsdienis, seksuele oriëntasie, taal, sosio-ekonomiese agtergrond en so meer. Ons wil soveel moontlik perspektiewe en idees by Maties aanwesig hê. As jy by die US klasgee, navorsing doen of studeer, moet jy 'n gevoel kry vir die hele land en veel wyer. Diversiteit is goed vir uitnemendheid en wêreldburgerskap.

“Ons is nie gebore om verdeeld te wees nie; ons behoort almal tot dieselfde mensdom. Daarom is ons in ons verskeidenheid verenig. Só beskou, aanvaar ons nie net ons diversiteit nie – ons omhels en vier dit.

“Met die 20ste herdenking van Suid-Afrika se oorgang na demokrasie om die draai, is die besef dat ons in ons verskeidenheid verenig is, die grootste nalatenskap van oudpres. Nelson Mandela. Diversiteitsweek het ons dí help vier,” het Botman gesê.

Gewild reg deur die week was veelkleurige reënboogarmbande wat Matiestudente en -personeel op die Rooiplein kon maak. Elke kraletjie het 'n spesifieke betekenis gehad en iets gesê oor jou identiteit: rooi as jy 'n Suid-Afrikaner is, blou as jy is vrygeborene is; groen as jy

tweetalig is; geel as jy veeltalig is; wit om te wys dat jy 'n eerste-generasie Matie is, ens.

Maties het ook die geleentheid gehad het om hul “vuil wasgoed” uit te hang deur boodskappe op uitknipsels van klere te skryf en dit aan 'n “wasgoedlyn” op die Rooiplein te hang. Dit was een van die hoogtepunte – om die entoesiasme te sien waarmee vandag se jongmense hier en op spesiale graffiti-tafels hul mening gelug het oor belangrike sake soos inklusiwiteit en diskriminasie.

En dan was daar die onvergeetlike Fees van Kleure. Honderde Maties het op Victoriastraat toegesak om deel te neem aan dié fees. Terwyl die gewilde groep Draadkar en DJ's van MFM gesorg het vir 'n feestelike atmosfeer, het studente, dosente en selfs 'n klompie kinders mekaar met gekleurde poeier gegooi.

Soos die Rektor dit gestel het: “Ons het die week begin met die klem op ons verskille, maar nou sien ons ons is eintlik almal dieselfde.” ■

Die Kleurfees was 'n hoogtepunt van die US se Diversiteitsweek met honderde Maties wat mekaar met gekleurde poeier getakel het!

ONGELYK

Die studie bring goeie nuus, maar keur nie die *status quo* goed nie. Ten spye van positiewe tekens is wit Suid-Afrikaners steeds oorverteenwoordig onder die rykes en armoede bly gekonsentreer onder swart en bruin Suid-Afrikaners.

“Geleenhede vir Suid-Afrikaanse kinders bly tragies ongelyk en vooruitsigte hang hoofsaaklik af van waar die kind gebore is en wat sy of haar ouers is. Kinders wat in arm gemeenskappe gebore is, het beperkte oopsies en gevoglik word hulle dikwels daarvan weerhou om hul volle potensiaal te ontwikkel, terwyl die toekoms belouwend lyk vir kinders uit die boonste middelklass huishoudings met opgevoede ouers,” sê Van der Berg.

Waar byna al die kinders wat grootword in 'n tipiese boonste middelklas huishouding toegang tot elektrisiteit, skoon water en sanitasie het, vind ons dat minder as 20% van jong kinders in 'n laer klas huishoudings toegang tot voldoende sanitasie het, minder as 35% het toegang tot skoon water en net meer as 60% het elektrisiteit in hul huise. En terwyl 83% van die kinders wat in die boonste middelklas huishoudings groot word, toegang tot 'n motor het, is dit skaars onder die laer inkomste klasse (4%). Die grootste kontras is in terme van rekenaars: 73% van die boonste middelklas kinders word groot met rekenaars in hul huis, maar feitlik geen van diegene wat gebore is in laer klasse het toegang tot 'n rekenaar nie.

Navorsingsprojek belig swart middelklas se groei

'n Omvattende interdissiplinêre studie deur navorsers van die Departemente Ekonomie en Politieke Wetenskap toon dat die inkomste gaping tussen die verskillende Suid-Afrikaanse bevolkingsgroepe die laagste nog ooit is én dat die swart middelklas vinnig groei. Tog is geleenhede en kanse vir kinders van verskillende gemeenskappe steeds ongelyk.

In terme van basiese beginsels, is ons samelewing stadiig besig om meer gelyk te word,” som prof Hennie Kotzé, navorsingsgenoot by die Sentrum vir Internationale en Vergelykende Politiek die navorsingsbevindings van dié twee jaar-lange studie op.

“Die doel is nie om die pas van verandering te regverdig nie, maar eerder om moontlike wanopvattinge aangevuur deur bewyse van sosiale fragmentasie en rassespanning te verdryf. Terwyl daar beslis nog ruimte vir verbetering is, duï data van die inkomste en eienskappe van Suid-Afrikaanse huishoudings daarop dat ons bestendige vordering maak.”

Met behulp van 'n maandelikse inkomste per capita drempel van R4 100 (in 2012 pryse) het die navorsers bevind dat Suid-Afrika se swart middelklas gegroeи het van 350 000 individue in 1993 tot byna 3 miljoen mense in 2012. Oor hierdie tydperk het die swart deel van die middelklas gegroeи van 11% tot 41%.

“Die opname data toon 'n deurlopende afaartse neiging in rasne inkomste

ongelykheid sedert 1993 en terselfdertyd ook 'n dramatiese toename in swart welvaart. Vorige studies op ontlukende swart welvaart het dikwels gefokus op die implikasies vir die verbruikersmark, maar het min gesê oor die impak op die maatskaplike en politieke landskap. Die disassosiasie van ras en klas skep 'n post-Apartheid samelewing wat meer dinamies en meer regverdig is,” sê Kotzé.

“Swart Suid-Afrikaners verteenwoordig nou die grootste deel van die middelklas.”

Die navorsingspan het bestaan uit ekonome, politieke wetenskaplikes, antropoloë en sosioloë van die Universiteite Stellenbosch, die Witwatersrand en Pretoria – geleë deur proff Servaas van der Berg en Ronelle Burger van die Departement Ekonomie, en prof Pierre du Toit en dr Cindy Steenkamp van die Departement Politieke Wetenskap aan die US.

“Na byna 20 jaar van demokrasie is dit nie meer waar dat Suid-Afrika se middelklas hoofsaaklik wit is nie,” sê Van der Berg. “Swart Suid-Afrikaners verteenwoordig nou die grootste deel van die middelklas.”

“Daar is aanduidings dat die omvang van hierdie skuif en die belangrikheid van hierdie verwikkelinge dalk voorheen oorbeklemtoon was deur 'n ophef in die media en in bemarkingskringe en ook 'n ontleding met 'n klein en onverteenvoerigende steekproef wat net op swart gevoerde individue gefokus het. Ons werk met 'n steekproef van 'n groot verteenwoordigende opname bevestig egter dat die middelklas besig is om meer verteenwoordigend te word,” sê Burger.

Volgens Du Toit “is dit 'n belowende teken, met potensiële positiewe politieke, maatskaplike en ekonomiese gevolge.

“Die belangrikste is waarskynlik dat groeiende swart welvaart vertolk kan word as 'n aanduiding dat ons samelewing regverdiger raak met geleenhede wat toenemend versprei word volgens die vermoë en motivering van individue.

“Die doel is nie om die pas van verandering te regverdig nie, maar eerder om moontlike wanopvattinge aangevuur deur bewyse van sosiale fragmentasie en rassespanning te verdryf.”

Ons navorsing toon dat die beperkings van Apartheid geleidelik opgehef word.”

Maar, sê Steenkamp, die navorsing waarsku teen “oor optimistiese voor-spellings van ekonomiese groei, politieke stabiliteit of sosiale samehorigheid” wat gebaseer is op die onlangse oplewing.

“n Bemarkingsophef en 'n fokus op hierdie individue as verbruikers het stereotipes en 'n karakterisering van hierdie groep as samehorig en uniform, aangevuur. Maar ons navorsing toon dat daar aansienlike verskille in die middelklas is.

“Terwyl daar verwag kan word dat die styling in die swart middelklas sal help om die assosiasie tussen ras en klas in Suid-Afrika te breek, duï die ontleding daarop dat die konsep van identiteit moontlik stadiger sal aanpas by hierdie nuwe realiteite en gevoglik sal rasselfragasie en sosiale samehorigheid baie stadig plaasvind.”

Ook, ten spye van die toename in swart rykdom, bestaan ou Apartheid-era idees van sosio-ekonomiese klas, wat klas met ras verbind, steeds. Daarom huiwer

opgeleide en ryk swart Suid-Afrikaners om hulself te identifiseer as middelklas.

“Klas-identiteit is kompleks. Die 'middelklas'-etiket stem net vaagweg ooreen met die tradisionele opvatting van wat dit beteken om middelklas te wees. Ons vind 'n korrelasie tussen self-identifikasie as middelklas en inkomste, bates en beroep, maar nie so sterk soos 'n mens sou verwag het nie. Ons het egter geen bewyse van 'n duidelike stel sogenaamde middelklaswaardes gevind nie. Dit is eenvoudig nie waar dat die middelklas 'n beter werkietiek het of meer waarde heg aan opvoeding of om te spaar nie. Die middelklas mag dalk dink dat hulle kenmerkend is omdat hulle 'n hoë prys stel op harde werk en goede opvoeding, maar daar blyk geen gronde vir hierdie persepsies te wees nie en hierdie opvattingen kan toegeskryf word aan die klasvooroordel,” sê Steenkamp. M

Besoek www.resep.sun.ac.za vir meer inligting.

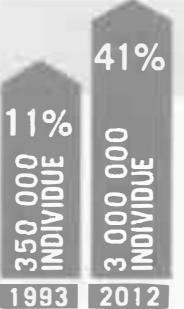
Rasse-ongelykheid daal tot laagste vlakte nog

DIE INKOMSTEGAPING
TUSSEN RASSEGROEPE
IS DIE LAAGSTE NOG

SWART SUID-AFRIKANERS verteenwoordig nou die grootste deel van die middelklas

MET BEHELP VAN 'N MAANDELIKSE INKOMSTE PER CAPITA DREMPEL VAN R4 100 TOON NAVORSING DAT SA SE SWART MIDDLEKLAS GEGROEI HET

MAAR geleenhede vir Suid-Afrikaanse kinders bly tragies ongelyk

60%
van jong kinders in laer klas huishoudings het toegang tot elektrisiteit in hul huise

<2%
van jong kinders in laer klas huishoudings het toegang tot voldoende sanitasie

4%
van jong kinders in laer klas huishoudings het toegang tot 'n motor vs 83% van jong kinders in die boonste middelklas

0%
van jong kinders in laer klas huishoudings het toegang tot 'n rekenaar vs 73% van jong kinders in die boonste middelklas

Verkleurmannetjie wel van Afrika bewys US-navorsers

Deur 'n grootskaalse DNS-analise van die evolusionele oorsprong en geskiedenis van die verkleurmannetjie, is nou bewys dat dit oorspronklik vanuit Afrika afkomstig is en nie uit Madagaskar nie.

Die meeste spesies van verkleurmannetjies kom vandag in Afrika en Madagaskar voor – albei fragmente van die oeroue superkontinent Gondwana. Maar die oorsprong van die familie word geskat op 90 miljoen jaar gelede, en dit is ná die opbrek van Gondwana, wat omtrent 120 miljoen gelede gebeur het.

Dit beteken die familie se oorsprong kan óf teruggevoer word na Madagaskar, vanwaar hulle na Afrika versprei het – die sogenaamde Madagaskar-na-Afrika-teorie en tot nou toe die dominante hipotese in biologiese kringe. Maar dr Krystal Tolley, Hoof van die Molekulêre Ekologie-program by die Suid-Afrikaanse Nasionale Botaniese Instituut in Kirstenbosch en verbonde aan die Universiteit Stellenbosch se Departement Plant- en Dierkunde, en haar medeskrywer het die bordjes verhang ten gunste van die Afrika-na-Madagaskar-teorie in 'n artikel wat in die *Proceedings of the Royal Society* gepubliseer is.

ment Plant- en Dierkunde, en haar medeskrywer het die bordjes verhang ten gunste van die Afrika-na-Madagaskar-teorie in 'n artikel wat in die *Proceedings of the Royal Society* gepubliseer is.

Die resultate toon onomwonde dat die familie Chamaeleonidae inderdaad uit Afrika afkomstig is.

Deur middel van moderne biogeografiese metodes, het hulle die evolusionele ontwikkeling en geskiedenis van 174 verskillende verkleurmannetjies bepaal. Dié grootskaalse genetiese analise het die gebruik van verskeie genetiese merkers en tienduisende DNS basisspare ingesluit.

Die resultate toon onomwonde dat die familie Chamaeleonidae inderdaad uit Afrika afkomstig is. Die studie toon verder dat daar drie aparte verspreidings vanuit Afrika

Waar kom jy regtig vandaan, verkleurmannetjie?

plaasgevind het: 65 miljoen jaar gelede na Madagaskar; 47 miljoen jaar terug, ook na Madagaskar; en 34 miljoen jaar gelede na die Seychelles.

Wanneer die rigting van seestrome gedurende daardie tydperke in ag geneem word, ondersteun dit die genetiese analise.

Volgens die artikel het seestrome gedurende die laat Kryt-tydperk en die Oligoseen inderwaarde van Afrika na Madagaskar gevloeи, en nie andersom soos wat vandag die geval is nie. ■

Afrika suid van die Sahara voëlkrykste ter wêrelde

< 'n Rooikeelkolpensie (red-throated/Peter's twinspot) afgeneem in Zimbabwe. Die kolpensie se sang word gekenmerk deur droewige, gebinde fluitjies.

Voëlkryk het nog 'n dimensie bygekry na die publikasie van 'n navorsingsartikel wat toon dat die voëlbewolking van Afrika suid van die Sahara geneties meer divers is as dié wat in die res van die wêrelde en selfs Suid-Amerika voorkom.

Dit is aldus 'n navorsingsartikel "Beyond just species: Is Africa the most taxonomically diverse bird continent?" wat in 2013 in die *South African Journal of Science* gepubliseer is.

Volgens dr Chris Lotz, 'n voëlkennner en een van die skrywers van die artikel saam met onder andere prof Michael Cherry van die Departement Plant- en Dierkunde aan die Universiteit Stellenbosch, is die algemene siening dat Suid-Amerika die beste voëlkrykbestemming in die wêrelde is. Maar as 'n mens op 'n dieper taksonomiese vlak daarna kyk, het Afrika suid van die Sahara by verre 'n geneties meer

diverse voëlbewolking as die res van die wêrelde.

Op die laagste taksonomiese rangorde,

dié van spesie, is Suid-Amerikaanse lande

soos Colombia en Peru boaan die lys met

1 816 en 1 752 spesies onderskeidelik.

Hierdie spesies is egter beperk tot 'n verrassende klein getal families, naamlik 85 en 87. Soda'n mens die vergelyking op 'n hoë taksonomiese vlak maak, het Noordelike Indië die meeste voëlfamilies ter wêrelde (104).

Op die volgende taksonomiese vlak, wat as orde bekendstaan, is Afrika suid van die Sahara die wenner. Volgens die skrywers is Afrika die enigste kontinent met streke waarin daar meer as 28 verskillende ordes voëls voorkom: "In terme van hoë taksonomie, is Afrika suid van die Sahara bes moontlik die voëlkrykste plek ter wêrelde," lui die artikel. ■

AKI wil vloedgolf van kanker stuit

Die Afrika Kanker-instituut (AKI) is in November by die Universiteit Stellenbosch (US) bekendgestel. Dié dinamiese instituut wil die voorkoming, diagnose en bestuur van kanker in Afrika deur hoëvlak kankernavorsing verbeter.

"M

eeste soorte kanker kán behandel word en baie is geneesbaar. Maar steeds het baie mense in Afrika nie toegang tot basiese dienste vir diagnose en behandeling nie." Só verduidelik prof Jimmy Volmink, Dekaan van die Fakulteit Geneeskunde en Gesondheidswetenskappe (FGGW), die rasional agter die nuutgestigte Afrika Kanker instituut (AKI).

Daar is 'n enorme behoefte aan intervensies om kanker te voorkom en toegang tot behandeling en versorging van kankerpatiënte op die Afrika-vasteland te verbeter. "Kanker word afgeskeep in Afrika. Ons loop blindelings in 'n vloedgolf van kanker in, en dit gaan rampspoedige gevolge hê."

Om hierdie uitdagings die hoof te bied is die US goed geplaas, sê prof Volmink.

Kankernavorsing is uiteraard nie beperk tot die fakulteit nie, met sewe ander fakulteite wat ook kankernavorsing doen. "Die AKI is 'n voorstaander vir die bekamping van kanker op die Afrika-vasteland en ons kan dit selfs beter doen as ons saam met ander instansies in Suid-Afrika, Afrika en elders werk wat ons visie deel," sê prof Volmink.

Kanker dra grootliks by tot nie-aansteeklike siekte- en sterftesyfers in Afrika, aldus prof Vikash Sewram, die AKI se nuut-aangestelde Direkteur.

"Kanker is die sesde grootste oorsaak van sterftes in Suid-Afrika en is 'n enorme probleem vir openbare gesondheid."

Daarom wil die AKI tot 'n internasionaal-erkende, omvattende kankernavorsingsentrum ontwikkel, en multidissiplinêre navorsing doen wat relevant is tot Afrika. "Die AKI bied ook 'n platform vir akademiese groei en kennisontwikkeling in die strewe na hoë-gehalte bewysgebaseerde kancersorg. Navorsing by die AKI strek oor die kanker kontinuum en sal voorkoming, beelding, vroeë opsporing, diagnose, behandeling en selfs palliatiewe sorg insluit," sê hy.

"Die vestiging van die AKI sal nie net 'n uitgebreide platform vir kanker en kankerverwante navorsing in Suid-Afrika en op die Afrika kontinent faciliteer nie, maar ook geleenthede bied om die spesifieke beperkinge in hulpbronontwikkeling en gemeenskapsdiens aan te spreek," het Sue Janse van Rensburg,

Hoof-Uitvoerende Beample van die Kankervereniging van Suid-Afrika (KANSA), ten tye van die openingsgeleenthed gesê.

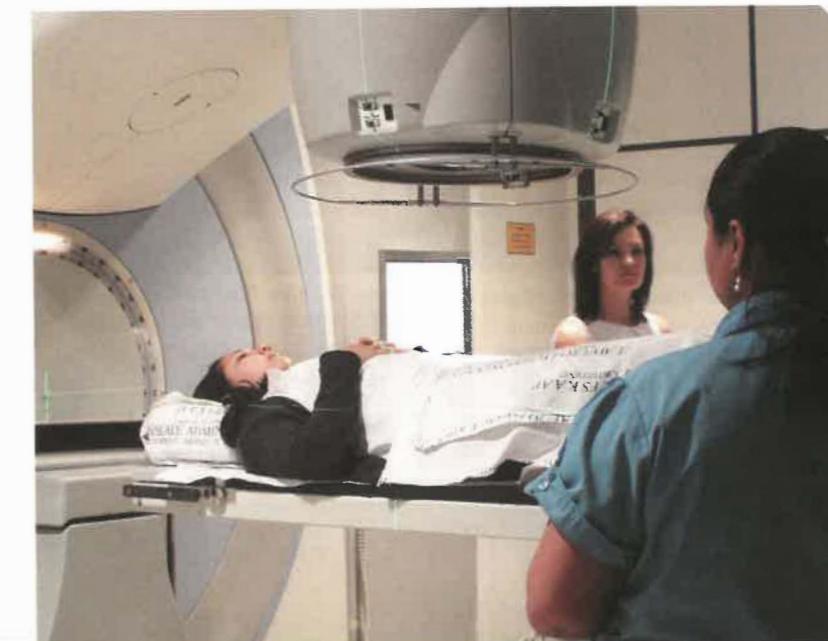
"KANSA, as 'n leidende nie-winsgewende organisasie in kankerbeheer en -navorsing, is baie dankbaar vir die geleenthed om deel te wees van hierdie baie opwindende inisiatief van die US. Dit sal beslis 'n positiewe impak hê op die toenemende las van kanker in Afrika en meer spesifiek Suid-Afrika."

Die AKI het reeds 'n memorandum van verstandhouding met die Universiteit van Texas se MD Anderson Kankersentrum gesluit. Dié verstandhouding vergemaklik die gesamentlike ontwikkeling van opleidingsprogramme, uitruilprogramme tussen fakulteite, die ontwikkeling van spesifieke onkologie-kursusse en navorsingsprojekte wat die kennis van kanker sal uitbrei en kankerbehandeling sal verbeter. ■

Besoek www.sun.ac.za/acilaunch vir meer inligting of kyk na 'n video hier: <http://youtube/bfJbt4nmViw>

"Ons het 'n gedeelde missie om kanker uit te wis, en sien uit daarna om saam te werk aan inisiatiewe wat kapasiteit sal bou vir gevorderde kankerbehandeling in Afrika."

– Oliver Bogler, Senior Adjunkt-president: Akademiese Aangeleenthede by die MD Anderson Kankersentrum

< Navorsers en klinici by die AKI het toegang tot hoë-gehalte stralingstegnologie toerusting soos die Elekta lineêre versneller.

Komiteelede by 'n privaat vertoning van filmmaker Aryan Kaganof se dokumentêr, *An Inconsolable Memory*. Mnr Phillip Swales, prof Stephanus Muller, prof Christine Lucia, me Santie de Jongh, mnr Ronnie Samaai, dr Hilde Roos, me Ruth Fourie en Kaganof.

Film geïnspireer deur US-projek ding internasional mee

'n Film geïnspireer deur 'n projek wat deur die Universiteit Stellenbosch (US) aangepak is om die vergete geskiedenis van die EOAN-operagroep vas te lê, is gekies as die enigste dokumentêre film uit Afrika om vir 'n internasionale toekenning by die Internasionale Dokumentêre Filmfees (IDFA) wat in November in Amsterdam gehou is, mee te ding.

Alhoewel nie die uiteindelike wenner in sy kategorie nie, word dit as 'n groot prestatie vir *An Inconsolable Memory*, vervaardig deur filmmaker Aryan Kaganof, beskou om saam met 'n aantal ander internasionale dokumentêre te kon mededing vir die VPRO IDFA-toekenning vir die beste dokumentêr van speelprentlengte. Dit was ook die eerste keer dat die dokumentêr internasional vertoon is.

Plaaslik is die film goed ontvang. *Sunday Independent* het dit "'n pragtige gedig aan die verlede" genoem en die *Financial Mail* beskryf dit as 'n "minnebrief van die hede aan die verlede".

Die EOAN-groep, wat in 1933 gestig is, het as 'n kulturele organisasie vir sogenaamde kleurlinge van Distrik Ses gedien. Die organisasie het opera-, drama- en balletproduksies aangebied en het veral tussen die 1950's en 1970's bekend geword vir die operaproduksies wat dit in Suid-Afrika en oorsee aangebied het. Vandag is die groep in die Joseph Stone-teater in Athlone gebaseer.

US volwasse onderwys-program bekroon as beste in land

Me Linda Jacobs, Senior VOO-programbestuurder by Matie Gemeenskapsdiens.

Matie Gemeenskapsdiens (MGD) se Volwasse Onderwys en Opleiding (VOO)-program is in September tydens die 2013 Adult Learners' Week-toekenningsgeleentheid in Gauteng as die beste in die land aangewys. Dit is die tweede keer in vier jaar dat MGD dié gesogte prys opraap.

MGD is een van die US se Gemeenskapsinteraksie Vlagskipprojekte en vorm ook deel van die US se HOOP Projek. MGD se VOO-program is reeds in 1991 van stapse gestuur en sy doelwit is die ontwikkeling van ongeletterde en semi-geletterde volwassenes, werkloses, mense met gestremdhede, asook vroeë skoolverlaters deur middel van vaardighede en onderrig.

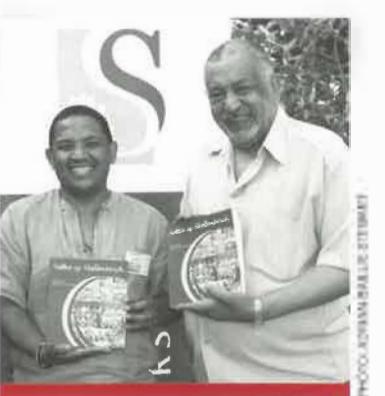
Die Adult Learners' Week geleentheid is 'n jaarlike instelling wat deur die Adult Learning Network (ALN) South Africa aangebied word. ALN is 'n nasionale netwerkstruktur wat volwasse geletterdheid, basiese onderwys vir volwassenes en lewenslange leer bevorder.

Stellenbosch Soccer to benefit from LFA-SU partnership

Stellenbosch University (SU) and the Local Football Association (LFA) established a long-term partnership in November.

The LFA-SU partnership is the culmination of various football initiatives that took place in the Stellenbosch region during last year, managed by Innovus (the university-industry interaction and innovation company) in cooperation with Maties Sport.

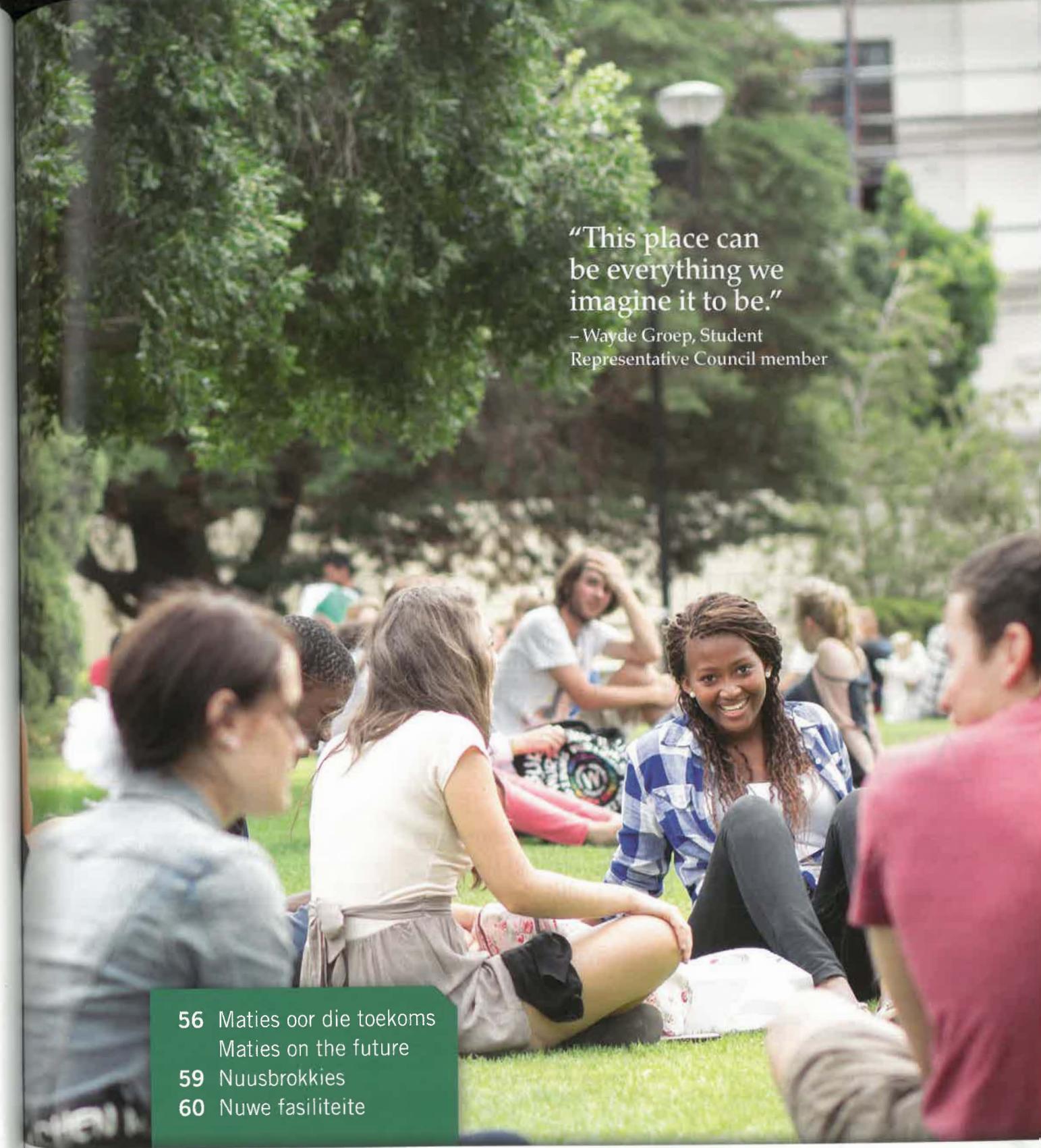
The new relationship will provide LFA administrative and coaching staff, as well as LFA members, with guidelines in terms of the best practices to equip their coaches and administrators and to develop their organisation as a whole. To this end, SU through Innovus, will host football administrator courses in 2014. The partnership will also focus on stimulating youth football via healthy inter club competition and the hosting of opening and closing competitions, as well as youth football festivals.

Mr Joseph Jacobs, chairperson of the Local Football Association (LFA) (left), and Mr Hilton Biscombe, compiler of *Sokker op Stellenbosch*, proudly displays the book that was launched as part of the announcement of the partnership between the LFA and SU through its university-industry interaction and innovation company Innovus. The book was supported by the Department of History.

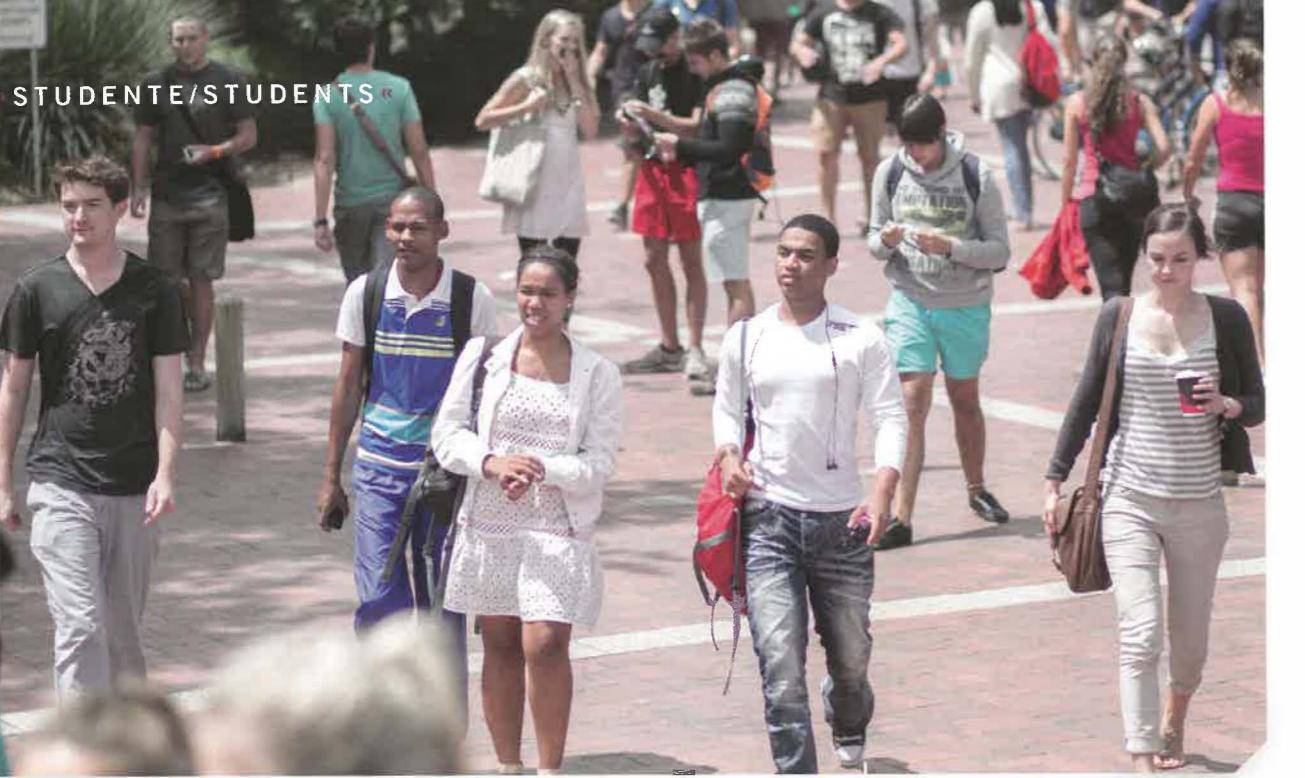
"This place can be everything we imagine it to be."

- Wayde Groep, Student Representative Council member

STUDENTE/STUDENTS

- 56 Maties oor die toekoms
Maties on the future
- 59 Nuusbrogies
- 60 Nuwe fasiliteite

Imagine a Matieland ...

It's a beautiful day with the usual hustle and bustle of students walking to class – a day no different to any other. This particular morning, however, I am compelled to stop for a moment and reflect on this idea of "A Matieland imagined ...". By **Wayde Groep**

As 2013 drew to a close we found ourselves on the eve of a turning point in the history that we are busy shaping at Stellenbosch University.

As we journey on, writing this new chapter, our consciousness is renewed with an understanding that the contributors to this phase are a unique melting pot of ideas, identities and experiences, each adding something unique to the existing richness this place has to offer.

It's a time of repositioning ourselves as an institution that not only promotes academic excellence, but that is also in the process of garnering a stronger identity as a world-class institution, busy moulding global citizens and thought leaders who are engaged in our ever-growing society; individuals who are at the forefront of innovation and who challenge the *status quo*.

With all this contemplation, the iconic "I have a dream" speech suddenly finds itself dancing in my head and eagerly pushes my thoughts into the direction of bringing that hope spoken of by the great Martin Luther King Jr home – home to this place I call Stellenbosch. But coupled with this hope, it is also a difficult space I find myself in, as I

have, in the three short years of being here, experienced both the great and not so wonderful that this place has to offer.

... one cannot become any less cognisant of the bigger challenges we face as an institution.

Challenges exist within various spheres, and although we can celebrate many successes, I am quickly reminded that amidst the plush acorn-adorned trees, off-white ivory towers along Victoria Street and chatter and social gatherings on the infamous *Bib-trap*, one cannot become any less cognisant of the bigger challenges we face as an institution. With the reality of words such as inclusivity, diversity and transformation still evoking a not-so-pleasant emotion among the traditionally raised and influenced, we cannot for a moment steer away from the intentionality of achieving our institutional goals and the value it brings to who we are as an institution.

The irony and sad reality is that we often focus on these concepts as dividing us

instead of it being a means of integration, or of understanding and celebrating our differences.

So, how does Matieland look 10, 20 years from now?

The beauty of this question does not lie in the uncertainty brought about when it is posed, but is rather a challenge to each and every one who considers themselves a part of this community, a Matie.

This place can be everything we imagine it to be. The pen is in each and every one of our hands. We choose what we wish to write and add to this chapter.

As students, staff and alumni, we have to form new paradigms and immerse ourselves in a new way of thinking. Ask yourself: What does the Matieland you imagine look like, and how will you be actively contributing to realising that vision and common goal for all? **M**

Wayde Groep is a member of the Student Representative Council and holds the Critical Engagement portfolio.

Neelsie, die ewige student

Hoe Maties oor vandag en mōre dink, hul modeneigings, haarstyle en moet-hē-selfone. Dít alles gaan jy in die Langenhoven Studentesentrum (die Neelsie) vind, meen **Jaco du Plessis**.

Hyen die nuutste modes, spog met die jongste tegnologie, luister na die coolste bands, en is nie skaam om met sy voorkoms te spog nie. Dit is Neelsie, die ewige student. Stap jy deur sy gange, kom jy gou agter hoe 21ste-eeuse Maties oor mōre dink. Hulle verwelkom wéreltdense, neig soms na Engels as gebruikstaal, en is immer afhanglik van hul selfone en die Internet.

Neelsie se banke en selfoonwinkels word gewoonlik heel eerstelike glinsterend nuut oorgedoen. In die nuwe Vodacom-winkel word bykans geen nuwe BlackBerry-selfone aangevra nie. Tragikomies loop BlackBerry-eienaars verby met hul oë glinsterend gerig op Samsung's en Apple's.

Twee ander winkels verkoop en herstel elektroniese toerusting, met amper die hele derde verdieping wat nou, as rekenaar gebruiksarea, studente voor keyboards insluk. Tegnologie is toenemend deel van studente se studie én sosiale lewe. In die Ingenieursfakulteit is tabletrekenaars die norm, en die ander fakulteite is nie ver agter nie.

Altyd-aanlyn Maties léef op Twitter en Facebook. Tog lyk dit of laasgenoemde begin veld verloor en eerder as sosiale dagboek ingespan word, terwyl Twitter as nuuskanaal dien onder aanvuring van studenteleiers wat Maties op dié manier ingelig hou.

Die winkel wat eens *frozen yoghurt* verkoop het, is nou Xtreme Nutrition – vol kanne met proteïenaanvullings en versier met blink spiertierplakkies. Tekenend van studente se hedendaagse klem op voorkoms en 'n gesonde leefstyl? Om te gym is deel van talle mans- én vrouestudente se daaglikske bestaan, en die opening van die Virgin Active in Eikestad Mall het ongekende opgewondenheid

vervoorsaak. Die Virgin-rugsakkie het selfs 'n mode-item op kampus geword, en so ook moullose kleredrag (die sogenaamde *wifebeaters*) vir mansstudente om die vrug van ure in die gym ten toon te stel.

Soms word Stellenbosch daarvan beskuldig dat hy die Universiteit van Kaapstad probeer na-aap, maar altyd 'n jaar of twee te laat. Of dít nou die geval is of nie, baie kampusneigings spoel klaarblyklik oor van die (Engelse) suidelike voorstede.

Cornershore, 'n skaatsplankwinkel, verskaf Maties se *longboards*, *flatcaps* en *wifebeaters*. Hiervoor is daar nie Afrikaanse ekwivalente nie – so ook nie vir die uiters gewilde *undercut*- en *comb-over*-haarstyle wat in die haarsalon langsaan, Knots, geskep word nie (dis nou vir diegene wat nie 'n *flatcap* dra nie).

"Hoe minder jy ag gee op die toekoms, hoe meer sal hy ag gee op jou."

Matiewinkel uitdos in alles wat maroen is, maar gewilde handelsname op kampus sluit ook in YMCMB, RVCA, die plaaslike Stellies-reeks en, natuurlik, Havaianas-plakkies, wat in die somer vele voetsole oor die songebakte Rooiplein dra. Somersdrag op die Bos is sinoniem met helderkleurige, noupassende, kort broekies – vir albei geslagte.

Maar bo in die Neelsie waak die ossewa steeds oor die sokkieerde wat nog sporadies aangebied word. Sal dié antieke rytuig soos Afrikaans en die Afrikaner kultuur altyd 'n plek op Stellenbosch hê? Pas dit nog in die moderne samelewing? Of sal Afrikaans iewers in die toekoms vergete en onprakties raak soos die ossewa, ten spyte daarvan dat dit eens dié vervoermiddel was en onlosmaaklik deel is van die Afrikaner geskiedenis, nes Afrikaans eens dié taal op kampus was en die Universiteit gestig is met die wens om Afrikaans te bevorder?

Die US probeer kampusdiversiteit en -toeganklikheid vir studente van verskillende kulture bevorder. Skommelinge in die persoonlikheid van die hipotetiese Matie is reeds waarneembaar en al hoe meer te wagte in die volgende paar jaar. Maar eerder as om te veel daaroor te tob, kan ons gerusstelling vind in een van 'Sagmoedige Neelsie' se spreuke: "Hoe minder jy ag gee op die toekoms, hoe meer sal hy ag gee op jou." **M**

Jaco du Plessis was *Die Matie* se redakteur in 2012/13.

Só dink ek oor die toekoms

Dit is waar – jou “swottings” is wat jy self daarvan maak. **Annei Kloppers**, 'n student in bedryfsingenieurswese en voormalige huiskomiteelid van Nerina, vertel meer oor die pad wat sy moes stap, en oor wat sy dink die toekoms vir Maties inhoud.

As skoolkind het ek daarvan gedroom om eendag by Maties te studeer. Om die etenstafels sou almal intelligente gesprekke en menings deel. Hiervoor sou ek moes gaan naaas oor die politiek in ons land om aan gesprekke te kon deelneem!

Dit is egter nie wat gebeur het nie.

As eerstejaar, en veral in die koshuis, was dit moeilik om daardie stimulerende gesprekke te hê. Die meeste van die aandag en energie in die koshuis is aan huisdanse en 'skakels' gewy, wat my te veel aan skool herinner het.

Ek moes dus 'n bietjie gaan rondsnuffel en het in die proses op 'n paar juwele afgekom.

By my eerste huisvergadering het ek gehoor van die Frederik Van Zyl Slabbert (FVZS) Instituut vir Studenteleierskapsontwikkeling wat 'n kursus vir eerstejaars (*Emerging Maties*) aanbied om hulle vir leiersrolle toe te rus.

Ek het begin deelneem aan verskeie FVZS Instituut-aktiwiteite oor die drie jaar wat ek nou al studeer, en 'n wêreld van netwerke, interessante mense, selfontwikkeling en geleenthede het vir my oopgegaan. Hierdie Instituut bied beslis aan meer studente 'n platform om te ontwikkel, vrae te vra en hulself uit te daag, en behoort op elke Matie se *bucket list* vir die toekoms te wees.

Ek het uiteindelik ook my stimulerende

gesprekke gekry, by my mededeelnemers aan die Luister, Leef en Leer-inisiatief, waarin studente uit diverse agtergronde vir 'n jaar saam in 'n huis geplaas word en aan die hand van 'n sekere tema saamleef.

Die inisiatief het baie gewild geraak en rus ons as studente toe om goed met verskillende mense oor die weg te kom, om verskillende opinies in ag te neem, en om te leer hoe om werklik te luister. Só word van die nodige vaardighede verkry om in hierdie komplekse wêreld 'n verskil te maak. Hierdie inisiatief, tesame met wat die FVZS Instituut bied, sal baie van Suid-Afrika se toekomstige leiers kweek.

Ek het uiteindelik ook my stimulerende gesprekke gekry ...

Daarenteen het JOOL, wat nou as MAD² bekend is, my in my eerste jaar as 'n Stellenbosch-inwoner in tydelike skok gelaat toe ek uitvind waarvoor dit eintlik staan – "jou onbaatsugtige opoffering vir liefdadigheid". Dít was definitief nie die idee wat ek gekry het toe ek met Vensters en Vlotte in die strate geloop het nie. Selfs in my eerste jaar was dit net een groot gekuiern heen en weer, en het alles oor plesier gegaan. En, o, was dit plesierig!

Met MAD² is daar nou 'n groter klem

op gemeenskapsbetrokkenheid en inklusiwiteit, maar daar is nog baie potensiaal om dit 'n leefwyse te maak in plaas van 'n 'een dag-ding'.

Die Aweness-eerstegegenerasiesukses-kamp is darem één eerstejaarskamp wat verwelkoming 'n nuwe aangesig gee. Hierdie kamp kry dit reg om inklusief, lekker én insiggewend te wees. Dit gee eerstejaars die nodige kontakte en inligting om 'n sukses van hul eerste studiejaar te maak en sal beslis voortaan 'n positiewe invloed op verwelkoming hê.

Die paar juwele is lank nie meer 'n geheim nie. Ek sien 'n innoverende en uitdagende toekoms vir alle Maties, maar een wat meer in lyn is met wat ons land benodig, sowel as met wat ons as studente nodig het, al begryp ons dit dalk nog nie ten volle nie. Die tempo van verandering laat sommige van ons dalk met 'n onrustige gemoed. Tog is dit broodnodige verandering, en 'n tyd vir entrepreneurs en kreatiewe denkers om tot hul reg te kom. ■

Annei Kloppers is 'n leier vir die Aweness First Generation Success Camp 2014 asook 'n Luister, Leef en Leer-huislid vir 2014 in die Besigheids- en Entrepreneurskaphuis.

Maties Wine Culture Society

Dramastudent wen KKNK-prys

Alma Nel

Alma Nel, 'n honneurstudent in drama, is verlede jaar as die wenner van die ABSA Klein-Karoo Nasionale Kunste fees (KKNK) en die Dagbreektrust se tweede kompetisie vir teksontwikkeling aangewys.

Haar konsepteks, *Vat aan my*, sal deur die KKNK se teksontwikkelingsprojek tot 'n volwaardige dramateks verwerk word.

Sy ontvang ook prysgeld van R50 000. Dié projek is in die lewe geroep om blootstelling aan nuwe Afrikaanse dramaturge te bied.

Veewagterspeletjie binnekort wêreldebekend

InnoVartis Technology Systems het die lisensie gekoop van 'n digitale speletjie wat deur oud-Matie Tsitsi Tlali ontwikkel is en sal dit binnekort tesame met die iOS-, Android- en BlackBerry 10-platforms op die web beskikbaar stel.

Die ooreenkoms is moontlik gemaak deur Innovus, die Universiteit se tegnologieoordragmaatskappy.

Die speletjie, MRBRB, is 'n digitale weergawe van *Morabaraba*, 'n spel wat tradisioneel deur veewagters in die landelike gebiede van Suider-Afrika gespeel word. Tlali het *Morabaraba* gedurende sy grootwordjare in Lesotho gespeel en het die speletjie ontwikkel terwyl hy met 'n graad in toegepaste wiskunde besig was.

Tsitsi Tlali met sy MRBRB-speletjie.

Hippokrates-dames kraai weer koning by sêrkompetisie

Die Matie-sêrgroep Hippokrates-dames is vir die tweede agtereenvolgende jaar as die wenner in die vroue-afdeling van die nasionale universiteitsêrkompetisie gekroon.

Die groep van die Universiteit Stellenbosch (US) se Tygerberg-kampus het ook die prys vir die beste voorgeskrewe én beste selfgeskrewe lied gewen.

Wilgenhof se Kraale was tweede in al drie afdelings – algeheel, beste voorgeskrewe lied en beste selfgeskrewe lied. Die wenner in die mansafdeling was Sonop van Pretoria.

Hippokrates-dames in aksie in die eindronde van die US se plaaslike kompetisie.

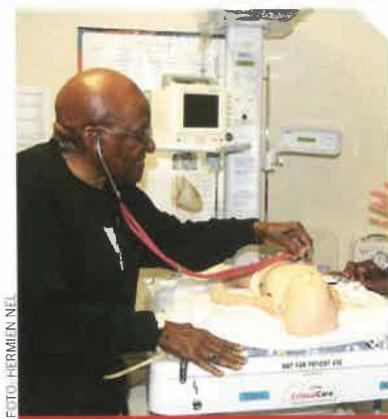

FOTO: BERNARD BRAVENHOFER

Maties defend Vino Varsity title

Maties successfully defended their title as Vino Varsity champions after a commanding performance against the teams of the University of Cape Town (UCT) and Tuks. This intervarsity competition was hosted by Backsberg for the fifth time. The first round comprised of 30 general-knowledge questions; the second was a blind tasting; and, finally, students debated the topic of alcohol advertising and the potential effects of its proposed ban. In the end, Maties were the overall winners, with Tuks ending in second place and UCT third.

Tutu draf klas en word 'eredokter'

Emeritus-Aartsbiskop Desmond Tutu werk op die gesimuleerde pop.

Emeritus-Aartsbiskop Desmond Tutu het gevoel hoe dit sou wees om medies te studeer toe hy saam met mediese studente by die Universiteit Stellenbosch (US) klas bygewoon het.

Hy het ook by die Kliniese Vaardighedsentrum die simptome van kindersiektes leer identifiseer.

Tutu is as jong man gekeur om medies by Wits te studeer, maar sy familie kon dit nie bekostig nie. Hy het toe teologie as studierigting gekies, maar altyd gewonder hoe sy lewe sou wees as hy 'n dokter geword het.

Na afloop van een van die sessies het prof Rob Gie 'n stetoskoop waarop die Nobel-pryswinner se naam graveer is, aan hom oorhandig en hom 'n 'eredokter' genoem. Die stetoskoop is geborg deur die Tygerberg Kinder-hospitaaltrust, wat broodnodige fondse vir dié hospital insamel.

Nuwe fasiliteite vir studente

'n Aantal student-gefokusde bouprojekte om die leer- en leefervaring van Matie-studente beduidend te verbeter, is die afgelope paar maande voltooi.

Die Universiteit Stellenbosch (US) het onlangs gehoor dat hy nou amptelik die voorste universiteit in die land is wat studentesukses betref. Dit beteken dat studente wat aan die US kom studeer, die beste kans het om suksesvol hul studies te voltooi.

Kampusfasiliteite speel hierin 'n belangrike rol (sien artikel op bl. 25). Teen hierdie agtergrond het die US die afgelope paar maande 'n hele paar student-gefokusde projekte voltooi om die leer- en leefervaring van sy studente selfs nog beter te maak.

'n Splinternuwe Informasietegnologie-naaf (op kampus bekend as die IT-*hub*) is onlangs in die Admin A-gebou voltooi. Die IT-*hub* is 'n eenstop-instapsentrum vir studente wat vanweë sy ligging vir die meeste studente toeganklik is. Die IT-*hub* is egter meer as 'n diensafdeling – dit ook 'n sone vir studente met gemaklike sit-areas waar hulle kan sosialiseer, e-pos lees, die Internet gebruik en selfs inhaal op akademiese werk.

In die Langenhoven Studentesentrum is 'n nuwe rekenaargebruiksarea, IT-lesing-lokale en die nuwe Studenteraad-kantore einde 2013 voltooi. Die Geologie-gebou spog met 'n nuwe rekenaargebruiksarea terwyl interaktiewe studenteruimtes by die Mike de Vries- en GG Cillie-geboue (Opvoedkunde) ingerig is (hooffoto bo). Dit is ruimtes waar studente tussen klasse kan ontspan, gespreksgroepes kan vorm of toegang tot die Internet kan kry.

Vir die bouwerk is alternatiewe boumateriaal gebruik wat nie net koste-effektief is nie, maar ook met verskeie groen elemente spog.

Die Stellenbosch- en Tygerberg-kampus spog ook met nuwe lesinglokale. Dié lokale word met die nuutste tegnologie toegerus.

Die IT-*hub* in die Admin A-gebou is onlangs voltooi. (Foto: Hennie Rudman)

'n Deurlopende projek is die opgradering van IT-toeganklikheid op die verskillende kampusse. Dit sluit ook in dat Wi-Fi (koordlose)- fasiliteite uitgebrei word.

Die opsies vir akkommodasie op die Tygerberg-kampus is ook uitgebrei. 'n Nuwe woonkompleks bied vanaf 2013 akkommodasie aan 150 senior studente en is deur 'n privaat ontwikkelaar ontwikkel. Vir die bouwerk is alternatiewe boumateriaal gebruik wat nie net koste-effektief is nie, maar ook met verskeie groen elemente spog. Die gebou is ook baie vinniger gebou as die tradisionele baksteen-en-sement model aangesien dit bestaan uit panele wat ingebou word in 'n voorafvervaaardigde liggewig staalstruktuur.

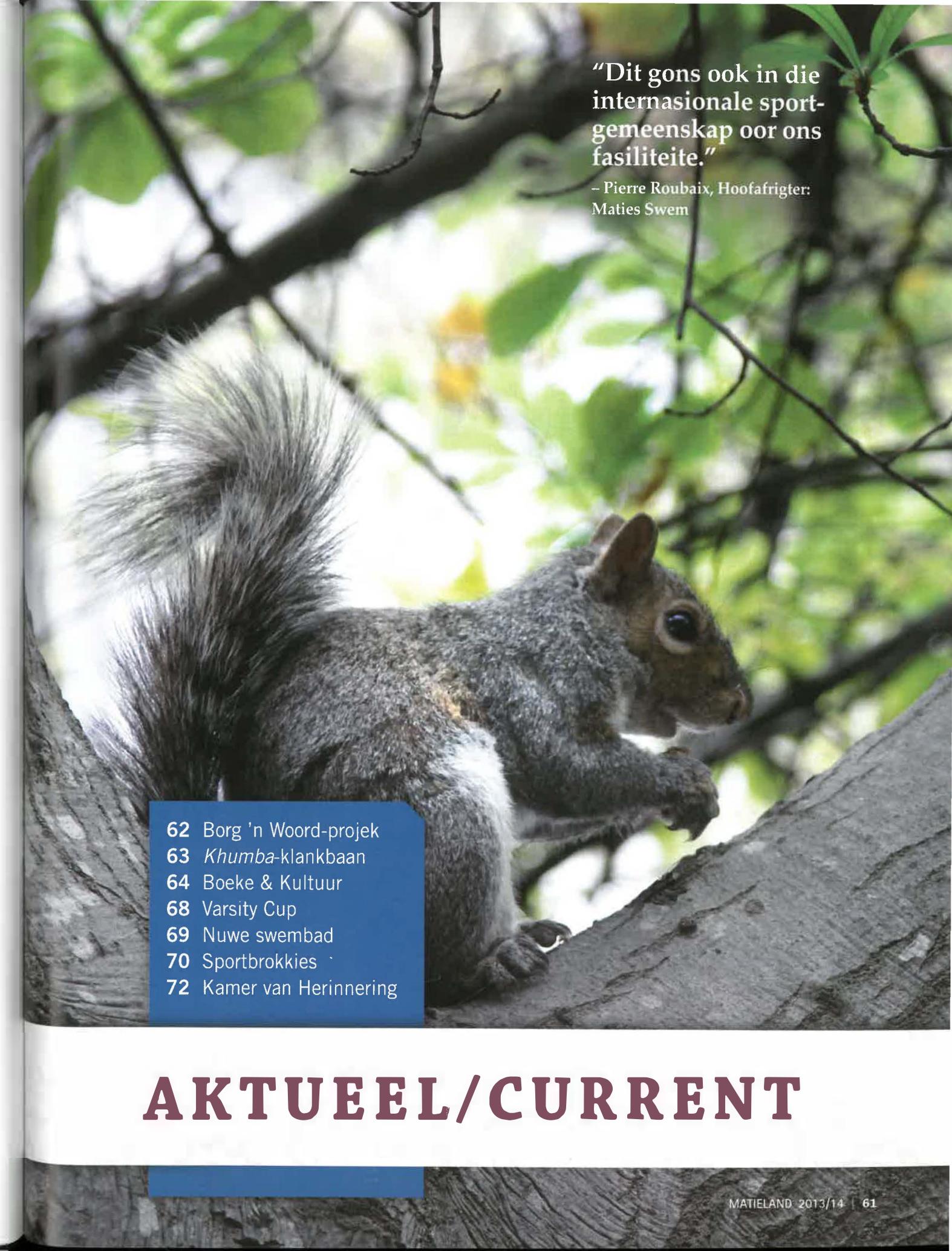
Die kompleks word deur die US bestuur. ■

Matieland berig in 'n volgende uitgawe oor 'n nuwe koshuis vir senior studente (wat ook 'n fasiliteit vir studente van twee privaatwyke insluit), aanbouings by die Huis Marais, Huis Visser en Irene Koshuise en Luister-, Leef- en Leer-eenhede (LLL-huise) wat tans voltooi word.

AKTUEEL/CURRENT

“Dit gons ook in die internasionale sportgemeenskap oor ons fasiliteite.”

– Pierre Roubaix, Hoofafrigter: Maties Swem

WAT & NATANIEL WOEKER MET AFRIKAANS

Die Woordeboek van die Afrikaanse Taal (WAT) se Borg 'n Woord-projek het die afgelope drie jaar die verbeelding aangevry, met mense so uiteenlopend soos Pik Botha, Gareth Cliff en Nataniël wat woorde geborg het, vertel **dr Willem Botha**, Hoofredakteur van die WAT. Maar hoe lyk die pad vorentoe?

Die WAT se Borg 'n Woord-projek, waarin enige persoon 'n Afrikaanse woord teen R100 per woord kan borg, gaan van krag tot krag. Oor die afgelope drie jaar is meer as 6 000 woorde geborg – 110 daarvan boonop eksklusief. Vir 'n borgskap ontvang jy 'n sertifikaat met jou naam en die woord(e) wat jy geborg het. As jy kies om 'n woord eksklusief te borg – teen R5 000 – behoort daardie woord slegs aan jou.

Maar hoekom dié en ander projekte van die WAT? Sedert 2004 het die staatsubsidie van die WAT radikaal afgeneem en moet die instansie self nou jaarliks met meer as R3 miljoen vorendag kom. Die WAT bly 'n omvangryke projek wat die Afrikaanse taal in sy wydste omvang weerspieël. Dít beteken dat nie net Standaardafrkaans nie, maar ook die ander variëteite van Afrikaans, soos Kaaps en Namakwalands, sowel as streektaal, geselstaal, vloektaal en die kleurryke skat van Afrikaanse uitdrukings in die WAT opgeneem word.

Slegs die WAT kan Afrikaans volledig opteken – ander woordeboeke bied 'n seleksie uit die Afrikaanse woordeskat. Die WAT moenie met sy kleinboetie, die HAT (Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal), verwar word nie. Om 'n idee te gee van die omvang van die WAT: Die eerste uitgawe van die HAT is hoofsaaklik deur afgetredre WAT redaksielede saamgestel.

Die Borg 'n Woord-projek het ongekende belangstelling uit verskeie oorde ontlok. Nataniël is die ondersteunende kunstenaar vir 2013/14 en spoor Afrikaanssprekendes op

sy eiesoortige manier aan om deel te neem. Hy skryf: "Taal en die goeie gebruik daarvan is dít wat 'n individu 'n stem gee en opwindend hou. Al is jy 15 wêreldtale magtig, maak Afrikaans jou uniek. Maak 'n woord jou eie, koop 'n klank, borg 'n gedagte, red 'n sêding, beskerm 'n skoonheid, beklemtoon 'n uitroep, noem dit wat jy wil, doen dit net nou!"

Nataniël se gunstelingwoorde is genade ("om baie redes, maar dis die uitroep wat ek die meeste gebruik"), onverskrokke ("n heerlike woord, byna soos 'n ontploffing"), soen ("n fantastiese bevel!") en horologie ("want dis my stokperdjie en groot passie!"). Oor die toekoms van Afrikaans sê hy: "Daar is te min plesier en te veel neurotiese gesprekke oor Afrikaans se voortbestaan. Natuurlik sal dit voortbestaan, geniet dit net!"

Danksy skenkers se ondersteuning is die WAT steeds 'n produktiewe en kreatiewe maatskappy, maar dit word al hoe moeiliker om skenkings van groot maatskappye te kry. Daarom is individue se ondersteuning van deurslaggewende belang.

Deel XIV van die WAT ('S' tot 'Sk') het in Oktober 2013 verskyn. Die volgende opwindende mylpaal in 2014 is die Internetpublikasie van die WAT se gedigitaliseerde materiaalversameling van vier miljoen Afrikaanse aanhalings, wat van 1880 tot 2014 strek.

In Maart 2014 het die WAT ook weer begin met sy jaarlikse Afrikaanse neologismekompetisie op Monitor gedurende die Woordfees op Stellenbosch. **M**

Nataniël is die Borg 'n Woord-projek se ondersteunende kunstenaar vir 2013/14.

Wie borg wat?

Jan Braai (Jan Scannell): braai (eksklusief)

Reinet Nagtegaal: nagtegaal (eksklusief)

Marie Heese: vuurklip (eksklusief)

ATKV: ATKV (eksklusief)

Pik Botha: waarheen

Gareth Cliff: uitsaikorporasie

Koos Bekker: skon (vir sy ma) en plaasboer, douvoordag en noustrop (vir sy pa)

Petrovna Metelerkamp: vergewe

Danie van Wyk: kwaksalwer, holder stebolder

Jans en Almari Rautenbach: oulap
Oud-Dagbrekerbond vir De Villiers Lamprecht: droommyl

Al hiervan gehoor?

poenankies: oulik

skarumba: niks

pollevink: vry (die werkwoord!)

glasmaker: naaldekoker

dollievarië: deurmekaarspul

onbesuis: onbesonne

jakopoeker: onverfynde, onontwikkelde, agteraf persoon

sekskapade: 'n gewaagde seksuele verhouding

Besoek www.wat.co.za en klik op Borg 'n Woord om deel te neem, skakel tel. 021 887 3113 of stuur 'n e-pos na wat@sun.ac.za.

»AKTUEEL/CURRENT«

FOTO: TRIGGERFISH

Wip in sebratjie se stap

Khumba, 'n Suid-Afrikaanse animasiefilm wat wêreldwyd goeie aftrek kry, spog met 'n klankbaan wat by die US se Konservatorium opgeneem is. Deur **Sonika Lamprecht**

Wanneer flikgangers vasgenaai kyk na die avonture van Khumba, die sebra wat met net die helfte van sy strepe gebore is, weet hulle waarskynlik nie dat die musiek wat die verhaal help vertel in 'n US-klankateljee opgeneem is nie. Dié Suid-Afrikaanse animasiefilm, wat deur die plaaslike filmmaatskappy Triggerfish vervaardig is, kry wêreldwyd goeie aftrek.

Khumba volg op *Zambezia*, waarvoor net die perkussie by die US opgeneem is. Dít het die Departement Musiek egter 'n voet in die stiebeuel laat kry en uiteindelik is al die orkesmusiek vir *Khumba* deur die US Camerata gespeel, wat meestal uit US-studente en -personeel bestaan.

Gerhard Roux, 'n klankingenieur by die Departement wat vir die musiekopname en -vermenging verantwoordelik was, verduidelik dat sulke projekte wonderlike leer geleenthede vir studente is en hulle aan die bedryf blootstel. "Ons simuleer nie 'n leeromgewing nie; ons onderneem werklike projekte." Hy meen dat die musiek in films en videospeletjies groot geleenthede vir klassiekopgeleide musikante bied en tot 'n baie relevante terrein vir klassieke opleiding ontwikkel het.

Die *Khumba*-klankbaan, wat deur die bekroonde Suid-Afrikaanse komponis Bruce Retief geskryf is, is oor vier dae by die Konservatorium opgeneem. "Ons het die perkussie-, stryk- en blaasinstrumente alles afsonderlik opgeneem, want dit maak die redigering makliker," verduidelik Roux.

Die sowat 70 minute se musiek is alles in alkantklank (*surround sound*) opgeneem, iets wat volgens Roux "nogal intimiderend en moeilik" is. "Ons kan met enige internasionale ateljee meeding," meen hy.

Dirigent Peter Martens, Artistieke Administrateur by die Konservatorium, moes sorg dat die musiek presies ooreenstem met wat op die skerm gebeur. Hy het die beeld op 'n skerm voor hom gesien en die bladmusiek daarvolgens vertolk. Omdat tydsberekening so belangrik is, het elke orkeslid oorfone op gehad waarin 'n metronoom sinkronies met die fliek getik het.

"Ons kan me enige internationale ateljee meeding."

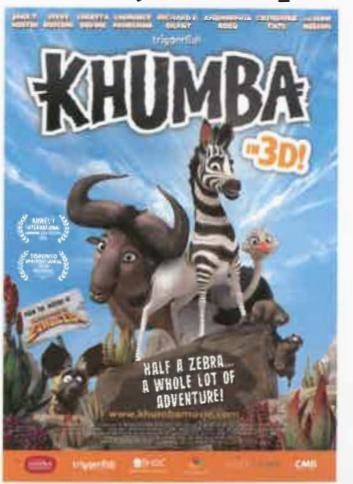
Daarna het die groot werk, die redigering, begin. Gedurende dié proses is die opnames van die instrumente bymekaar gesit en presies met die beeld gesinkroniseer. "Die redigeerspan het twee weke lank 24 uur per dag in skofte gewerk om alles gedoen te kry," vertel Roux. Namate die musiek vir 'n toneel afgehandel is, is dit Londen toe gestuur, waar die film se na-produksiewerk terselfdertyd gedoen is.

Die Musiekdepartement onderneem gereeld sulke projekte. Hulle beplan ook nou om kort videotutoriale beskikbaar te stel waarin kennis oor na-produksie en musiektegnologie gedeel word. "Dit is vir ons uiterst belangrik om die kennis wat ons

deur leer en probeer opgedoen het, vir ander mense toeganklik te maak."

Roux vertel ook skertsend dat hy van Laingsburg af kom, "waar Engels net vir selfverdediging gebruik word", en dat sy aksent veel te wense oorlaat. "Gedurende die opname praat ek heeltyd in my gebrekkige Engels deur die oorfone met die orkes, wat my nie kan sien nie. Daar is mikrofone by al die musikante, wat maak dat ek hulle opmerkings kan hoor. Ek het besef my taalvaardighede skiet te kort toe een van die violistes vir haar kollega vra of ek Russies is!" **M**

Waars jou strepe?

'n Bemarkingsplakkaat vir *Khumba*. Die film is ook in Afrikaans vrygestel.

Boekmerk

Redakteursbrief

Dooie paddas wat voor jou oë ontbind en klassieke skilderye wat in 3D weergegee word.

Dit is deel van die opwindende wêreld van visuele kuns. Danksy moderne tegnologie is 'n skildery in 'n raam nie meer net 'n mooi prentjie nie. In ons storie oor die toekoms van die kuns, word gekyk na hoe kuns deurentyd verander.

En prof Albert Grundlingh van die Departement Geskiedenis antwoord

'n paar vrae oor sy boek *Potent Pastimes* waarin gekyk word na hoe die Afrikaner al sedert die begin van die vorige eeu sy vrye tyd bestee.

Geniet die voorafnoemde en ander stories op die blad. Stuur asb. ook enige kommentaar en voorstelle vir boekresensies na snieuw@gmail.com.

Groetns

Stephanie

Private life of author, activist revealed

Richard Rive: a partial biography (Wits University Press) recently appeared. **Stephanie Nieuwoudt** spoke to the author, Dr Shaun Viljoen of the Department of English.

We read many biographies – of politicians, celebrities, business people, sports stars and those who have survived some or other trauma.

"However, we undervalue our creative writers and artists, both those from before and after 1994," says Dr Shaun Viljoen, Acting Chair of the Department of English.

"There are few biographies of black writers who played a key role in writing during the Apartheid years, perhaps because they more often than not offer a critical view of our world rather than accept the *status quo*. One of these people is Richard Rive of whom there has previously been no biography."

Viljoen's biography started off as a PhD dissertation, and was then transformed into a book. He got to know Rive in the last three years of the writer's life when they taught together at Hewat College of

Education in Cape Town in the late 1980s.

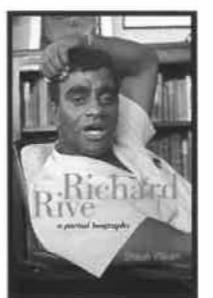
"He was a larger-than-life character who engendered in his students and friends either great admiration or intense dislike, even hatred. I was fascinated by how he created a unique, self-styled persona for himself, and did not give a damn what others thought of him. I was interested in his creative work – his short stories, novels and essays – and his long career as a writer in extremely difficult times, the dark 1960s, which drove out or tried to silence most of our critical writers. I suppose it was his drive, his courage, to be a writer that fascinated me most."

Viljoen maintains that Rive would not have liked many of the things written about in the book.

"Rive did not speak about

his family, childhood and homosexuality to colleagues or friends, nor write about it in his memoir, *Writing Black* (1981). He felt alienated from most of his seven siblings, who were fair-skinned, while he, a *laatlammetjie*, was much darker in complexion. He had a different father to his brothers and sisters. It was not uncommon for families like his to be split along lines where the fair-skinned ones could 'play white', spurning association with the rest

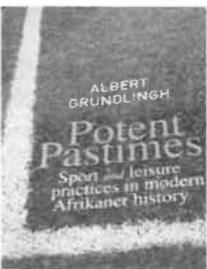
of the family. Rive was private about his sexuality – a common trait among homosexual men during a time when you risked much, even your life, if you lived a more openly gay life. My biography looks more closely at these silent aspects about his life, and I think he would not have liked that."

Dié boek lees ek weer en weer

ADRIAAN BASSON, redakteur: *Beeld*, oud-Matie en voormalige redakteur van *Die Matie*

Ek versamel Afrikaanse digbundels en is 'n groot aanhanger van onder meer Wilma Stockenström, Petra Müller en Loftus Marais. Maar ek keer telkens terug na Antjie Krog se *Kleur kom nooit alleen nie*. Dit is van die eerlikste skryfwerk in Afrikaans. Sy vervleg haar liefde vir die vasteland met die kompleksiteit van ons bestaan hier – met deernis, afsku én hoop. As die bundel 'n Facebook-blad gehad het, sou die verhoudingstatus daarvan gewees het: *It's complicated. My gunstelinggedig daarin is "ai tog!"* oor die "manne wat werk by die nuwe barcounter van identities".

Honderesies, Hartenbos, rugby en die Afrikaner

In *Potent Pastimes* neem prof Albert Grundlingh, Voorsitter van die Departement Geskiedenis, sekere belangrike sosiokulturele bedrywigheede van die Afrikaner onder die loep. Hoewel die boek 'n akademiese grondslag het, is dit vir die gewone leser 'n interessante en selfs soms nostalgiese reis na 'n bepaalde era. *Matieland* het met hom oor die boek gesels.

Jy kyk in jou boek na honderesies, die ontstaan van die ATKV-vakansieoord Hartenbos, en rugby. Wat is die verband tussen die drie? Ál drie verteenwoordig bepaalde vryetydsbestedingpraktike van die Afrikaner. Belangriker nog, wat honderesies en Hartenbos betref was daar 'n soort onderliggende vervangingspolitiek aan die orde: Honderesies, wat deur talle armer Afrikaners in Johannesburg ondersteun is, is gestigmatiser as 'n bedryf wat nie aan die geïdealiseerde Afrikanerwaardes van die dertiger- en veertigerjare voldoen het nie en uiteindelik onder druk van onder meer die NG Kerk gestaak is.

Daarenteen is Hartenbos gedurende dieselfde tydperk van meet af aan beplan as ontspanningsoord waar armer Afrikaners van onder meer Johannesburg, hulle in 'n bevrydende plattelandse ruimte kon uitleef – 'n ruimte wat deurdrenk was van 'voorbiedlike Afrikanerwaardes'.

Rugby het sy eie trajek gehad, maar onderliggend daaraan was ook die gedagte om 'n spel van Britse oorsprong te omvorm en die 'Engelse' eintlik in hulle eie spel te klop.

Jy beskryf Hartenbos as 'n plek waar Afrikaner-ideologie uitgebou en gehandhaaf is. Was die plek, as 'n mens nou terugkyk,

goed vir 'die volk'? Ek dink nie 'n mens kan noodwendig iets negatief in Hartenbos sien nie; dit het op 'n bepaalde historiese tyd aan spesifieke Afrikanerversigtinge voldoen, en vandag is dit 'n oord wat vir almal toeganklik is.

Wat is na jou mening die hedendaagse rol van Hartenbos? Is dit gestroop van ideologie? Hartenbos het vandag nog 'n dominante Afrikanerwoerdigheid, maar die ideologie is lankal nie meer wat dit vantevore was nie. Hartenbos word tans ook toenemend gekommersialiseer.

Verduidelik in een sin wat rugby vir die Afrikaner in die besonder en Suid-Afrikaners in die algemeen beteken. 'n Onderliggende emotionele koppeling met waarneembare nostalgiese ondertone, wat oorspoel in 'n bykans tydlose en standhouende veronderstelde eensgesinde 'verbeelde gemeenskap'.

Waarom het dit so lank geduur voordat Afrikaners op die krieketveld kon naam maak? Krieket het onder Afrikaners begin posvat narnate hulle ekonomiese en kulturele pariteit met Engelssprekendes in die 1960's begin bereik het en die self-vertroue begin ontwikkel het om nuwe sportpraktike aan te durf.

BOEKBROKKE

'n Man van Beginsel: Die lewe en nalatenskap van JC de Wet (Juta):

Dié biografie van JC de Wet is saamgestel met wat dié juris se 100ste verjaardag sou wees. Sommige beskou De Wet as die belangrikste regsgesleerde in die Suid-Afrikaanse geskiedenis. "Ek sou graag wou glo hierdie versameling onthul dat, wat ook al met De Wet se reputasie as 'n persoon kan gebeur, sy idees verweef is met die struktuur van ons reg. Hierdie idees sal voortgaan om toekomstige geslagte te beïnvloed," sê prof Jacques du Plessis, wat die bundel saam met prof Gerhard Lubbe gekonseptualiseer het.

Searching for dignity: Conversations on human dignity, theology and disability, edited by Julie Claassen, Leslie Swartz and Len Hansen (Conference Rap [SUN MeDiA]):

This book brings together a number of debates on disability and Christianity in South Africa. Written by scholars, practitioners and people with disabilities, the book is the result of a conference hosted by Stellenbosch University in May 2011 focusing on the relationship between human dignity, theology and disability. Among other things, the book offers insight into the lives of those living with disability, those working with people with disabilities, and the language and the way in which people deal with theological questions when confronted with disability.

Germanicus vertaal deur Jo-Marie Claassen:

Reeds sedert US-studente dit in 1972 die tweede keer opgevoer het, koester Claassen, 'n afgetreden medeprofessor in die Departement Antieke Studie, die begeerte om NP van Wyk Louw se *Germanicus* wêrelwyd bekend te maak. Sy het dié werk tussen 2004 en 2006 in Engels vertaal en dit het onlangs as e-boek verskyn. Die teks bevat 'n breedvoerige inleiding wat die drama meer toeganklik maak. Die e-boek kan afgelaai word by www.smashwords.com/books/view/314998.

Toekoms-kuns

Hoe kuns vir die volgende 50 of selfs 20 jaar sal lyk, is 'n vraag wat kunspraktisyne nie kan beantwoord nie. Moderne tegnologie het immers die kunslandskap reeds geweldig verander, skryf **Stephanie Nieuwoudt**.

Kuns en die betekenis van kuns is voortdurend aan die verander. So is graffiti byvoorbeeld lank as 'n vorm van vandalisme beskou. Maar stadiagan het sommige graffitikunstenaars met hul protesboodskappe en sosiale kommentaar meer aanvaarbaar geword.

Van dié kunstenaars word selfs as groot skeppendes gerekend – soos die Amerikaanse Jean-Michel Basquiat, wat later ook in van die voorste galerye uitgestal het. In 2013 is daar by twee geleenthede stukke muur in Londen verwyder waarop werk van die Britse kunstenaar Banksy – straks die wêreld se mees gesogte eietydse graffiti-kunstenaar – verskyn het. Van die stukke met sy werk *Slave Labour* op, het later VS\$1 miljoen op 'n veiling gehaal.

Graffiti- en ander forme van muurkuns is meestal net tydelik – as dit onbekende kunstenaars is, verf die owerhede dit vinnig toe. Ander vorme van openbare kuns is ook dikwels tydelik. In Londen maak die kunstenaar Francisco de Pajaro byvoorbeeld kunswerke uit sakke vol huisafval. Met die sak as lyf en aangelapte arms, bene en koppe, skep hy 'mense'. En dan kom die vullisverwyderaars, en sy kuns is daarvan heen.

In Augustus 2013 het studente van die Departement Visuele Kunste aan die Universiteit Stellenbosch (US) aan 'n openbare kunsuitstalling op die Rooiplein deelgeneem. Daar was onder meer 'n sementman wat eers teen 'n stopteken geleun het. Die volgende dag het die man met 'n rooi tou om hom gespan as 'misdadagslagoffer' op die Rooiplein gelê. 'n Waterval van plastiek by die Neelsie se ingang het ook heelwat aandag getrek. Soos dit goeie kuns betaam, het die kunswerke kommentaar gelewer op die omgewing en die misdaad in die land.

Met die US se Diversiteitsweek (30 September–4 Oktober 2013) het Visuele Kunste-studente onder leiding van Elmarie Costandius ook gestalte gegee aan 'n voorstel deur organiserer Monica du Toit. 'n Wasgoedlyn is gespan en verbygangers kon boodskappe oor diskriminasie en diversiteit op 'klere' en 'tafeldoekie' skryf. Dié is later in boeke gebind om dit só in duursame kunsvoorwerpe te omskep.

Deur die gesprekke wat rondom die wasgoedlyn en tafels ontstaan het, het dié kunsprojekte mense by aktuele kwessies betrek. Daarbenewens was dit 'n manier om verbygangers wat dalk gevoel het hul stemme word nie gehoor nie, geleentheid te gee om in die openbaar 'n mening uit te spreek.

"Openbare kuns sal altyd 'n rol in die samelewing speel," sê Suzette Bell-Roberts, 'n alumna van die US se Regsfakulteit, en reeds jare lank een van die mede-eienaars en -uitgewers van die kunstydskrif *Art South Africa*. "Dit is 'n maatstaf van die status van 'n land, die beweging en siel van 'n gemeenskap, en 'n aanduiding van hoe liberaal die heersende regering is."

Costandius sê die kunstenaar in gemeenskapskunsprojekte is net een van 'n klomp 'gesamentlike skeppers'. Digitale kunsprojekte voer dié konsep van gesamentlike skeppers selfs verder. Danksy die Internet kan verskillende kunstenaars op verskillende plekke in die wêreld 'n bydrae tot 'n digitale kunswerk lewer.

Die 'uitstralruimte' van digitale kuns is egter nie net iewers in die kuberruimte nie. Sommige kunsgalerye vertoon reeds digitale kunswerke, wat op oorspronklike werke geskoei is, as skilderye. Maar pleks van 'n seildoek in die raam, is dit 'n iMac-skerm met laser uit metaal, hout en papier gesny, wat dit moontlik maak om vinniger en goedkoper te werk. Die kunstenaar hoef nie meer op 'n tydrowende manier met die hand snywerk te doen of vorms te skep nie, maar kan nou 'n werk konseptualiseer en dan iemand van buite kry om dit te vervaardig."

In Suid-Afrika is Marco Cianfanelli byvoorbeeld bekend vir sy imposante laserwerke – soos die afbeelding van Nelson Mandela by die gedenktuin in Howick, KwaZulu-Natal. Madiba se kop word met 50 staalkolomme uitgebeeld wat met laser uitgesny en elk tussen 6,5 en 9,5 m hoog is.

Die Japannese kunstenaar KYND verkieks egter die Internet. Hy het 'n kode geskryf waarmee hy geanimeerde moderne waterverfkunswerke skep. Maar danksy die kode, kan die werk net aanlyn besigtig word en is dit byvoorbeeld nie moontlik om dit af te laai nie.

Die konsep van 'n kunsgalerie is ook aan die verander. In Oktober 2013 het die virtuele galerie Payne & Borthwick geopen. Kunstenaars en ontwerpers werk saam aan multidissiplinêre projekte, wat visuele kuns, argitektuur, ontwerp, mode en nuwe media insluit. Soos enige ander galerie, het dié een ook bepaalde besoekure. "Die uitdagings en moontlikhede op die gebied van kuns is oneindig. Die skeppende individu sal altyd geprinkel en uitgedag word. Ons lewe in 'n wêreld dorp waar almal toegang het tot die Internet en tot kuns van ander wêreldele en -kulture. Danksy tegnologie, kan enig-iemand 'n kunstenaar wees," sê Bell-Roberts.

Een ding is seker – jy sal voortaan dalk twee keer moet kyk om seker te maak daardie olieverf teen die galerymuur is net 'n doodgewone, statiese skildery ... M

Facelifting tertiary sport in SA

The Varsity Cup rugby competition's success, along with the subsequent expansion of Varsity Sports to other sport codes, is changing the face of local tertiary sport. **Gustav Venter** believes that these changes – while lauded in many quarters – should be embraced intelligently.

The Varsity Cup rugby competition successfully began in 2008, largely based on the American 'Monday-night football' concept and showcasing student rugby to a nationally. Over the past two years, this model has been expanded to include sevens rugby, beach volleyball, hockey, athletics, soccer and netball. Tertiary sport in South Africa is thus moving ever closer to the American college sport model, whereby competitions between the top institutions are televised nationally, generating a huge amount of fanfare and, more importantly, revenue.

This is undoubtedly intended, as can be judged by the recent United States (USA) fact-finding mission completed by 28 Varsity Cup stakeholders. Although local tertiary sport is conducted on a much smaller scale than in the USA, these new developments raise interesting questions on the way forward.

These changes bring positive opportunities: Not only are student athletes allowed to showcase their talents on national television, but exposure is also given to sport codes that traditionally struggle to build a national profile, such as hockey and netball.

In addition, the competing universities benefit from a strategic standpoint, since they receive national exposure – not just from a sporting perspective, but also in terms of their core functions. In this regard, live broadcasts on SuperSport include references to e.g. campus culture, institutional

success stories and academic offerings. This offers immeasurable value for brand-building and student recruitment.

Consequently, tertiary sport is becoming increasingly competitive – not only between institutions participating in the respective Varsity Sports competitions, but also between those currently on the outside, aiming to own a slice of the exposure pie.

History tells us that when the stakes get higher, so does the incentive to bend the rules.

Nelson Mandela Metropolitan University (NMMU) as a rugby force to be reckoned with, stands out as one example. NMMU failed to win a single match during its inaugural 2008 Varsity Cup rugby campaign, but qualified for the semi-finals in 2013, where they lost by a solitary point to Maties.

This increased competition nationally is likely to see local universities continue to invest more heavily in the various codes that fall under the Varsity Sports umbrella. It's here where the American college sport system should serve not only as an ideal, but also, paradoxically, as a warning.

History tells us that when the stakes get higher, so does the incentive to bend the rules. College sport in the USA has endured

its fair share of off-the-field controversies over the years, including 'points-shaving' betting scandals, illegal benefit payments to players, cheating on college entrance exams and other so-called 'recruitment violations'.

In South African, it would be naïve to argue that the sheer scale of the USA college sport system more readily lends itself to controversy, and that Varsity Sports will be left unblemished in future.

Already in 2013, questions have been raised about the recruitment of players by some institutions, and the eligibility of certain student athletes. This will hopefully lead to important introspective debates around the exact definition of a 'student athlete'.

The objectives of Varsity Sports are to support and develop local sport by growing both the player and supporter bases of the respective codes. These objectives are undoubtedly worth striving for, but caution should be taken as to how they are pursued. A clear understanding of the inherent dangers associated with the professionalisation of local tertiary sport will be critical in allowing safe passage through potentially murky waters. **M**

Gustav Venter, a sport consultant and part-time lecturer at SU's Department of History, can be contacted on gvtenter@sun.ac.za or via his Twitter handle, @gustawenter.

Swembad-droom nou realiteit

Nuwe hoogtes vir watersport by die Universiteit Stellenbosch (US) en 'n reuse-hupstoot vir Stellenbosch as 'n bestemming vir beroepsatlete van oor die hele wêreld – dit is die enorme waarde van die nuwe swembad. Deur **Eunice Visagie**

Na meer as 'n dekade se drome is die swembad van Olimpiese standaard by die US 'n realiteit.

Jackie Wiese, Direkteur van Maties Sport, sê haar missie vir Maties Sport is nou voltooi. "Soos hulle in Engels sê: *Mission accomplished*. Ons is baie opgewonde oor wat die toekoms inhoud. Die onderskeie klubs is alombekend vir hul prestasies, en met dié fasilitet tot hul beskikking, kan 'n mens jou net indink watter hoogtes hulle nou sal bereik." Sy voeg by dat dit die wag werd was. "Dit was nie iets wat oornag gebeur het nie, maar die eindprodukt is iets waarop almal trots kan wees."

Die 50m-swembad met tien swembane met 'n breedte van 2,5m elk en 'n diepte van 2 m, voldoen aan nasionale en Olimpiese standaarde vir swem, sowel as vir watersporte soos waterpolo en onderwaterhokkie. Die swembad het geen gelyke in Suid-Afrika nie. Die beste swembaddens – soos dié in Durban, Port Elizabeth, Oos-Londen en Johannesburg – beskik afsonderlik oor van die eienskappe wat hoë-tegnologieswembaddens van die res onderskei, maar hierdie bad beskik oor al die noodsaaklike eienskappe wat dit die beste in die land maak.

Dit behels meganiese verhitting, die heel jongste soort wegspingsblokke, infrastruktuur vir onderwaterkameras, stroboskopiese onderwaterstrookbeligting om tydens oefeninge die pas aan te gee, sowel as golfbeheerinfrastruktuur. Dít sluit in sogenaamde *rim*

Die nuwe swembad by Coetzenburg.

flow-tegnologie, die 2 m diepte, sowel as baantoue met golfbreektegnologie. Die bane vir onderwaterhokkie is in die teëlwerk ingebou, en waterpolotoue word voorsien. Die bad sal oor al die nodige doelhokke en ander toerusting vir hierdie watersporte beskik.

Die projek is met 'n ruim bewilliging van die Remgro Groep gefinansier, wat 'n gedeelte van die swembad weekliks beskikbaar stel vir die Stellenbosch Akademie vir Sport (SAS) om dit vir oefening en opleiding te gebruik. Dié ooreenkoms geld vir tien jaar.

"Dit gons ook in die internasionale sportgemeenskap oor ons fasiliteite."

Die swembad is onder leiding van die US se Afdeling Beplanning en Ontwikkeling ontwerp en in samewerking met Platinum Sportkonsultante gebou. Die kontrakteur was CSV Konstruksie.

Die graswalie aan weerskante word behou, waar toeskouers tydens byeenkomste op ver skuibare paviljoene kan sit. Dit sal later met permanente paviljoene vervang word. Die huidige abusiegeriewe in die aangrensende gimnasiumgebou word ook opgeknap.

Die dorp Stellenbosch, wat reeds een van die wêreld se gewildste oefenbestemmings vir beroepsatlete is, sal ook by die swembad baat vind. Ook plaaslike atlete soos velemalige wêreldkampioen Conrad

Stoltz, multisportatelet Dan Hugo, Maties se eie Olimpiese driekamp-atleet Mari Rabie en Richard Murray glimlag breed oor die nuwe bad. Ysterman James Cunnamo het al telkemale gesê hoe belangrik hierdie swembad is.

"Ek het altyd gewonder of ek Stellenbosch toe moet trek of nie, want hier was nie ordentlike swemgeriewe nie. Nou het die Universiteit daad by die woord gevoeg en dié ongelooflike swembad gebou. Stellenbosch raak net al hoe meer geskik vir atlete soos ons. Nie eens Boulder in Colorado (Amerika), wat bekend is as dié sportbestemming in die wêreld, het 'n 50 m-swembad van Olimpiese standaard nie," het Richard Murray gesê.

Pierre de Roubaix, Hoofafrigter van Maties Swem, sê dit is 'n reuse stap in die regte rigting vir alle watersporte aan die US.

"Nou kan ons met instellings soos die universiteite van Pretoria, Wes-Kaapland en die Vrystaat saampraat, wat reeds oor 50 m-swembaddens beskik. Dit het ons plaaslike swemmers by internasionale kompetisies benadeel dat hulle nie in 'n swembad van Olimpiese standaard kon voorberei nie."

Hy glo ook die swembad onderskei Stellenbosch nou van enige ander plek ter wêreld wat voorbereidingsgeleenthede vir multisportatelete betref.

"Dit gons ook in die internasionale sportgemeenskap oor ons fasiliteite. Nou bied ons hulle 'n Olimpiese swembad, 'n tartan-atletiekofrenaan, en baie verskilende oefenroetes in die berg en op die pad vir hardloop én fietsry." **M**

Jean-Pierre de Voux, Quanita Bobbs,
Ilse Hayes and Charl Bouwer

Big year for Maties Hockey

Maties Hockey has always been a pride and joy of Stellenbosch University, and 2013 further cemented the club's status. Both the men's and the women's team won the Western Province Grand Challenge. The men's team finished the season undefeated (drawing only three games), while the women's team had a perfect season with no defeats.

It was the first time since 2009 that both the women and men won the Grand Challenge, and the sixth time in the club's history.

Earlier in 2013, both teams won silver medals at the University Sports South Africa (USSA) tournament.

It was no surprise then that the club dominated proceedings at the Maties Sports Awards. Players Jean-Pierre de Voux and Quanita Bobbs were named Sportsman and Sportswoman of the Year respectively, while Jenny King, coach of the women's team, was named Coach of the Year, and the women's team was named Team of the Year.

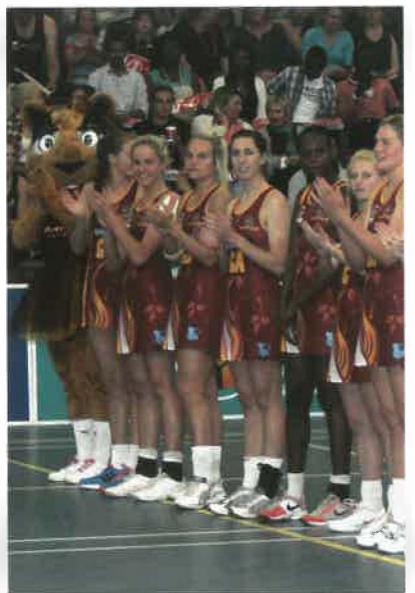
Other awards went to the athlete Ilse Hayes (Sportswoman of the Year with a Disability), the swimmer Charl Bouwer (Sportsman of the Year with a Disability), Dr Suzanne Ferreira (Individual Coach of the Year) and canoeist Robyn Kime (Individual Achievement of the Year).

Kollig op Maties Netbal

Maties Netbal wen Bolandliga en eindig sesde in eerste Varsity Sport-netbalreeks

Maties se netbalspan is die nuwe Bolandliga-kampioene nadat hulle die seisoen onoorwonne in die liga afgesluit het. Die Maties het Paarl in die eindstryd geklop nadat hulle Helderberg in die half-eindronde uitgeskakel het. Na afloop van die Bolandliga het Maties ook aan die heel eerste Varsity Sport-netbalreeks deelgeneem en sesde geëindig.

Maties se Juline Rossouw is ook in Oktober in die Suid-Afrikaanse netbalspan opgeneem. Dit was 'n goeie seisoen vir Juline, wat ook een van die benoemdes was vir die Wimpy Spelers se Speler van die Reeks-toekenning as deel van Varsity Netbal.

KORT SPORT

GROOT EER VIR BIRKENSTOCK

Krieket Suid-Afrika het die Maties-krieketspeler Uwe Birkenstock in September as Studentespeler van die Jaar aangewys. Birkenstock, 'n topordekolwer, het 'n uitstekende 2013 agter die rug, waartydens hy onder meer ook in die nasionale span vir Universiteitsport Suid-Afrika (USSA) opgeneem en as Boland se Speler van die Jaar aangewys is. Hy speel sedert 2009 vir Maties.

Hy is tans deel van die Kaapse Kobras se gekontrakteerde groep spelers.

MATIES-IKEYS-ROEISTRYD UITGEBREI

In 'n poging om die jaarlikse Maties-Ikeys-roeikompetisie op die Misverstanddam 'n groter en sterker byeenkoms te maak, is roeiers van Rhodes, Nelson Mandela Metropolitaanse Universiteit sowel as die A-span van die Hoër Seunskool Wynberg genooi. Meer as 100 roeiers het aan die kompetisie deelgeneem. Ramsay Brierley, erelid van die Maties-roei klub, het ook 'n nuwe trofee vir die geleentheid geskenk. Ikeys het die kompetisie oorheers en was dan ook die algemene winners met Maties in die tweede plek.

WP-TITEL VIR MATIES RUGBY

Maties Rugby het tydens die 2013 seisoen die Westelike Provinsie se Superliga A die 52ste keer in die klub se geschiedenis gewen.

In 2012 het Maties die WP-titel danksy 'n beter punteverskil as DurBell gewen, maar in 2013 was daar geen twyfel oor wie die kampioene was nie. Maties het 16 van hul 18 wedstryde gewen en die seisoen met 77 punte afgesluit. Hamiltons was die naaste, met 69 punte.

KANOVAARDERS BLINK UIT

Sestien Matie-kanovaarders het aan die 2013 Bergrivier kanomarathon deelgeneem. Kirsten Penderis het 'n skof gewen en algeheel tweede in die vroueafdeling geëindig. Pierre-André Rabie het die laaste skof gewen en algeheel vierde geëindig, en Louw van Riet was vyfde.

Die klub het ook goeie uitslae behaal by die Visrivier-kanomarathon, wat ook as die USSA-byeenkoms gedien het. Maties se manspan het die USSA-titel vir die sesde agtereenvolgende jaar gewen, terwyl die vrouespan tweede geëindig het.

'n Rekordgetal van 53 Maties het aan die wedvaart deelgeneem. Maties se uitblinkers was onder andere Pierre-André Rabie (agtste), Lance Kime (negende) en Murray Starr (16de).

Maties Rugby-afriger Chris Rossouw praat met spelers tydens 'n oefeningssessie.

Chris Rossouw oor Maties Rugby

Deur Eunice Visagie

Dit was 'n lekker, maar uitdagende jaar. Daar was baie veranderinge in die klub en in die span, en ek dink ons het goed gedoen," sê Chris Rossouw.

As 2013 uitdagend was, gaan 2014 nog moeiliker wees. Veral in die lig van die verandering in reëls van die Varsitybekerreeks. Twintig van die groep se 23 spelers moet almal voltydse studente wees (18 in 2013) en almal onder 25 jaar oud.

"Die Varsitybeker het 'n uiters professionele kompetisie geword met spel van 'n baie hoë standaard – na my mening beter as die Vodacombeke reeks. Ons het drie sleutelspelers verloor en net een bygekry – Tertius Daniller, wat sy graad kom voltooi. Vir Maties is die vernaamste uitdaging hoe om professioneel te wees in 'n studenteomgewing. Ons het reeds die afgelope seisoen aangepas deur baie harder te oefen."

Reniel Hugo, Ryan Nel en Os Hamman is van die spelers wat nie in 2014 vir Maties sal uitdraf nie. "Tertius se terugkeer is 'n genade."

Met die nuwe reëls is dit grotendeels Maties en Ikeys wat aan die kortste ent trek, aangesien dié twee universiteite net grade aanbied, en nie diplomas (sommige net 'n jaal lank) soos die ander universiteite nie. Volgens Rossouw is dit ook net dié twee universiteite wat nie noue samenwerkking met die plaaslike unie geniet nie.

By Kovsies en Tukkies is die unies die afgelope paar jaar ten nouste betrokke, en van hierdie jaar af sal Pukke ook nouer bande met die Luiperds hê.

"Vir my is die vernaamste uitdaging

om die span professioneel af te rig in 'n studente-omgewing, waar die spelers graad moet kry. Ek moet help seker maak dat die spelers hier by Maties wil wees."

Ten spyte van die uitdagings, soos om meer spelers te bekom as wat verloor word en finansiële stremminge, glo Rossouw dat spelers wat vir Maties speel 'n besondere groep is.

"Van die ouens het die middag nog ek-samen geskryf en die aand 'n klipharde wedstryd kom speel. Die oomblik as hulle daardie trui oor hul koppe trek, is hulle bereid om alles te gee. Dit is 'n groep uiters gedissiplineerde spelers.

Deur die jare is daar 'n ryke tradisie by Maties gevestig, en al is dinge nie meer dieselfde as 'n paar jaar terug nie, bly die trots daar.

"Die verwagtinge vir ons was nie baie hoog in 2013 nie, en dit gaan nie juis hoer wees vir 2014 nie. Elke ondersteuner van Maties Rugby kan egter verseker wees van ons toewyding. Ons sal nie terughou nie. Daar is baie trots in dié span."

MATIES SE NUWE BOKKE

Twee spelers wat al die maroen trui oor die kop getrek het, het in 2013 hul Springbokkleure verwerf: die heelagter Willie le Roux (teen Italiaë) en die stut Lourens Adriaanse (teen Frankryk). Hulle is Maties se 174ste en 175ste Springbokke onderskeidelik. ■

Teen druktyd het Maties vir die halfeindstryd van die Varsity Cup gekwalifiseer.

Kamer van Herinnering 'n gebaar van versoening en heling

'n Kamer van Herinnering in die US Argief, in die opgeknakte RW Wilcocks-gebou, is verlede jaar ingewy. Die kamer vertel die versweeë geskiedenis van Stellenbosch. **Alec Basson** vind meer uit.

Op die middag van 10 Desember 2010 het 'n brand die dak en derde verdieping van die Universiteit Stellenbosch se RW Wilcocks-gebou verwoes. Waardevolle boeke, eeu-e oue handgetekende kaarte en vele besittings het in die slag gebly, en twee akademiese departemente (Geskiedenis en Sielkunde), die Nagraadse en Internasionale Kantoor, asook die Universiteitsargief moes elders op kampus gehuisves word.

Uit die puin het egter 'n opgeknakte Wilcocks-gebou herrys wat spog met vele nuwighede. Een hiervan is 'n Kamer van Herinnering. Dié eietydse uitstalruimte is die breinkind van prof Russel Botman, US Rektor.

Die "Slag van Andringastraat" het oor die naweek van 27 en 28 Julie 1940 plaas gevind toe US-studente betrokke was in skermutselings met bruin inwoners van Die Vlakte, soos die gebied in die Stellenbosse middedorp omgrens deur Muller-, Ryneveld-, Banghoek-, Smuts-, Merriman-, en Birdstraat in daardie jare bekend gestaan het. Die Wilcocks-gebou sluit geografies aan by Die Vlakte.

Meer as 20 jaar later, op 25 September 1964, is Die Vlakte kragtens die Groepsgebiedewet van 1950 tot 'n wit groepsgebied

verklaar. Benewens die 3 700 bruin inwoners, is ses skole, vier kerke, 'n moskee, 'n bioskoop en tien sakeondernemings deur die gedwonge verskuiwings geraak.

Die idee van 'n simboliese herinneringsruimte het begin by die apologie van studenteleiers in die manskoshuis Dagbreek oor die "Slag van Andringastraat", asook die daaropvolgende ontmoeting tussen studente en destydse inwoners van Andringastraat

by prof Botman se huis.

"Die herinneringskamer moet nie as eindpunt beskou word nie, maar 'n beginpunt vir lede van 'n verdeelde gemeenskap om nader

aan mekaar te kom en ons verlede as 'n gesamentlike verlede te aanvaar. Dit is 'n geleentheid om as instelling saam met die gemeenskap na die verlede te kyk sodat ons saam beter vorentoe kan beweeg," sê prof Botman.

Die verskuiwings uit Die Vlakte en die "Slag van Andringastraat" was vir dekades nie deel van die amptelike geskiedenis van Stellenbosch nie. Eers met die verskynning van *In ons bloed* (2006) en *Nog altyd hier gewees: Die storie van 'n Stellenbosse gemeenskap* (2007) is hierdie gebeure te boek gestel. M

Die uitstalling kan Maandae tot Vrydae tydens kantoorure besigtig word. Kontak Karlien Breedt by tel. 021 808 2314 of breedtk@sun.ac.za.

Mnr John Abels (links) en me Sybil Kanne-meyer (heel regs) is oud-inwoners van Die Vlakte wat die opening bygewoon het. By hulle is prof Russel Botman, US Rektor.

Die nuwe Wilcocks-gebou

Die RW Wilcocks-gebou is in 1965 voltooi en vernoem na prof RW Wilcocks, 'n eertydse professor in sielkunde en van 1935 tot 1954 die Rektor van die Universiteit. Hy was ook die Voorsitter van die Wilcocks-kommissie wat in 1937 gewaarsku het dat die strenge klassifisering van wit- en bruinmense onmoontlik is en groot skade kan berokken. Die Wilcocks-gebou is destyds gesien as 'n belangrike en indrukwekkende toeweging tot die Stellenbosse Universiteitsgeboue.

Tydens die rekonstruksie van die Wilcocks-gebou is dit uitgebrei om nog 'n vloer by te voeg en die bestaande areas is heringerig om aan die snelveranderde behoeftes van 'n 21ste-euse universiteit te voldoen. Onder meer is daar 32% meer werkspasie, 35% meer onderrigspasie en 72% meer kantore in die gebou. Ontspanningsruimtes vir studente en geriewe vir persone met gestremdhede is ook ingerig.

Die gebou, waarvan die herstel- en herinrigkoste nagenoeg R58 miljoen beloop het, huisves die Departemente Geskiedenis en Sielkunde, die Afdeling Navorsingsontwikkeling, die Nagraadse en Internasionale Kantoor, die Afrika Doktorale Akademie en die US Argief.

Soek vir: Kamer van Herinnering